

יחידת בקיאות בתנ"ך לבגרות

ספר שמואל א

סיכומי פרקים
טבלאות לסיכום החומר
שאלות ותשובות

חוברת 3

בס"ד תשרי תש"ע

פתח דבר

שלום רב !

אתר בקיאות בתנ"ך של רשת אמית משמש כאחד האתרים המומלצים והנצפים ביותר ע"י תלמידים ומורים לקראת בחינות הבגרות בתנ"ך.

חוברת זו קיימת באתר וניתן גם להורידה מהאתר, אולם לאור דרישות תלמידים ומורים החלטנו להדפיסה.

חוברת זו מביאה בפניכם ריכוז מתומצת של החומר ביחידת הבקיאות בתנ"ך.

למידה באמצעות החוברת מאפשרת הכנה טובה וראויה לקראת הבגרות.

החוברת מכילה סיכומי פרקים, טבלאות סיכומים, שאלות ותשובות בסוף כל חוברת, מפות ומשכן.

לכל פרק מצורפים סיכומים וטבלאות ובהתאם לפרק שאלות נבחרות העוסקות בנושאים הנלמדים, בסוף כל חוברת התשובות לשאלות.

חלק מן השאלות הן על בסיס בחינות הבגרות משנים קודמות וחלקן שאלות חדשות שחוברו לפרקי הלימוד.

חוברת זו מיועדת עבור תלמידי ומורי רשת אמית ולכן יהיה ניתן לצלם חומר מתוך החוברת וללא שימוש מסחרי.

חוברת זו נמצאת באתר האינטרנט של רשת אמית, כמו כן ניתן ללמוד לבחינת הבגרות באמצעות האתר שפותח במיוחד עבור יחידת הבקיאות בתנ"ך וכתובתו :

<http://www.amit.org.il/bekiut>

חוברת זו הופקה בתהליך מזורז ויתכנו בה טעויות, עליהן אנו מתנצלים מראש ומבקשים לעדכן אותנו.

הערות והארות ניתן להעביר במייל: meir@amit.org.il

תהא דרככם צלחה.
המינהל הפדגוגי

עריכה, כתיבה וליווי פדגוגי : הרב מאיר אביטן
כתיבה : חפצי רובלין
הגהה : זמרת יהודית

ספר שמואל א'

תוכן הפרקים

111.....	מבנה ספר שמואל
111.....	פרק א – כהונת עלי והולדת שמואל
112.....	פרק ב – תפילת חנה והנבואה על בית עלי
113.....	פרק ג – התגלות ה' לשמואל והנבואה על בית עלי
114.....	פרק ד – מלחמה בפלשתים, שביית ארון ה' ומות עלי ובניו
115.....	פרק ה – ארון ה' בערי פלשתים
115.....	פרק ו – השבת ארון ה' לישראל
117.....	פרק ז – שיבת ישראל לה', התכנסות במצפה והמלחמה בפלשתים
118.....	פרק ח – בקשת ישראל למלך
119.....	פרק ט – המלכת שאול הראשונה
119.....	פרק י – האותות לשאול והמלכתו במעמד העם
121.....	פרק יא – מלחמת שאול בעמון וחידוש המלוכה
122.....	פרק יב – נאום העברת ההנהגה משמואל לשאול
123.....	פרק יג – תחילת המלחמה בפלשתים בגבע – מכמש
124.....	פרק יד – המשך המלחמה בפלשתים
126.....	פרק טו – המלחמה בעמלק
127.....	פרק טז – משיחת דוד למלוכה
129.....	פרק יז – דוד וגלית
131.....	פרק יח – עליית קרנו של דוד ותחילת רדיפתו ע"י שאול
132.....	פרק יט – תחילת מנוסת דוד מפני שאול
133.....	פרק כ – יהונתן ממלט את דוד
134.....	פרק כא – דוד בנוב עיר הכהנים
135.....	פרק כב – הריגת כהני נוב
136.....	פרק כג – יחסם של אנשי קעילה וזיף לדוד
137.....	פרק כד – מפגש דוד ושאול במדבר עין גדי
138.....	פרק כה – דוד ומעשי נבל ואביגיל
140.....	פרק כו – דוד מסרב לשלוח ידו בשאול משיח ה' בגבעת החכילה
141.....	פרק כז – דוד אצל אכיש מלך גת
143.....	פרק כח – שאול אצל בעלת האוב
144.....	פרק כט – סרני פלשתים מסרבים לצרף את דוד למלחמתם
144.....	פרק ל – המלחמה בעמלק והשבת השבויים
145.....	פרק לא – מות שאול ובניו בגלבע
147.....	שאלות כלליות
148.....	מפות
148.....	תשובות לשאלות בספר שמואל א'

מבנה כללי	
בספר שמואל מתוארים ארבעה מנהיגים: עלי הכהן, שמואל הנביא, שאול המלך ודוד המלך. <u>פרקים א'–ד</u>: ימי הנהגת עלי והעברת ההנהגה מעלי לשמואל. <u>פרקים ה'–י"ב</u>: ימי הנהגת שמואל והמלכת שאול. <u>פרקים י"ג–י"ז</u>: ימי מלוכת שאול ומשיחת דוד ע"י שמואל. <u>פרקים י"ח–ל"א</u>: ימי נדודי דוד מפני שאול. (העברת ההנהגה משאול לדוד נמשכה זמן רב). (בפרק זמן זה מת שמואל. בסיום הספר מסופר על מות שאול). <u>ש"ב א'–ה'</u>: המעבר למלוכת דוד, ומעבר דוד ממלך על יהודה למלך על כל ישראל. <u>פרקים ו'–כ"ד</u>: מלכות דוד על כל ישראל.	
פרק א'	כהונת עלי והולדת שמואל
מבנה כללי בספר שמואל מתוארים ארבעה מנהיגים: עלי הכהן, שמואל הנביא, שאול המלך ודוד המלך. <u>פרקים א'–ד</u>: ימי הנהגת עלי והעברת ההנהגה מעלי לשמואל. <u>פרקים ה'–י"ב</u>: ימי הנהגת שמואל והמלכת שאול. <u>פרקים י"ג–י"ז</u>: ימי מלוכת שאול ומשיחת דוד ע"י שמואל. <u>פרקים י"ח–ל"א</u>: ימי נדודי דוד מפני שאול. (העברת ההנהגה משאול לדוד נמשכה זמן רב). (בפרק זמן זה מת שמואל. בסיום הספר מסופר על מות שאול). <u>ש"ב א'–ה'</u>: המעבר למלוכת דוד, ומעבר דוד ממלך על יהודה למלך על כל ישראל. <u>פרקים ו'–כ"ד</u>: מלכות דוד על כל ישראל.	
אלקנה וחנה (א'–ח') אלקנה מרמתים צופים שבהר אפרים נהג לעלות לזבוח לה' בשילה מדי שנה בשנה. לאלקנה היו שתי נשים, אשר האחת, פנינה, ילדה לו ילדים, והשניה, חנה, היתה עקרה, אך אותה אהב מאד ונתן לה כפלים ממה שנתן לפנינה. מתוך שהיתה עקרה ומתוך שהקניטה אותה פנינה בכתה חנה, ואלקנה ניסה לנחמה כי הוא טוב לה מעשרה בנים, אך חנה לא התנחמה בכך. חנה ועלי (ט'–י"ח) חנה התפללה לה' מתוך צערה כשרק שפתייה נעות אך קולה לא נשמע. בתפילתה נדרה נדר כי אם יתן לה ה' בן תקדיש היא את בנה לעבודת ה' (אלקנה היה משבט לוי והבן שיולד לחנה יהיה לוי) וכן תקדיש אותו לנזירות. עלי הכהן שם לב לכך וחשב כי היא שיכורה, אך חנה העמידה אותו על טעותו ואמרה כי מרוב מרי נפשה התפללה כך. בשמעו זאת ברך עלי את חנה כי יתן לה ה' את שאלתה אשר בקשה מעמו. תפילתה והדברים שאמר לה עלי עזרו לשכך את סערת נפשה. הולדת שמואל (י"ט–כ"ג) ה' שמע לתפילת חנה. נולד להם בן אשר קראה את שמו שמואל "כי מה' שאלתי". חנה רצתה להשאיר את הבן אצלה עד שיגמל ואחר כך תקיים את נדרה ותביאהו לבית ה' בשילה. קיום הנדר (כ"ד–כ"ח) לאחר שנגמל עלו אלקנה, חנה ושמואל למשכן וחנה אמרה לעלי כי ה' נתן לה את בקשתה וכי שמואל שאול לעבודת ה' כל הימים.	
שאלות ותשובות פרק א'	
שאלה	תשובה
1 א. ציין הביטוי המעיד כי בואו של אלקנה לשילה לא היה חד פעמי אלא מנהג קבוע, וכתוב מהו המנהג הנזכר בפרשת מלחמת ישראל בבנימין אשר התקיימותו הקבועה נאמרה באותן מילים. ב. באיזה אופן ניסה אלקנה לנחם את אשתו בבכיה ומה ניסה לומר במילים אלה?	א. "ועלה האיש ההוא... ולזבוח לה' צבאות" ב. "והיה לך בן ואתה תשכך את עיניך ואתה תאמר ביום ההוא כי ה' עשה עמך כאשר נדרת" (ש"ב כ"ח)
2 "ובכה תבכה. ותדר נדר" – ע"פ שאלת בגרות	

א	"חנה למה תבכי... ולמה ירע לבבך..." א. מהן שתי הסיבות שיכלו להביא את חנה למצב זה? ב. מה גרם לשינוי שחל בחנה לפי המסופר בהמשך הפרק? ג. מה היה נדירה של חנה ומתי קיימה אותו?
3 א	"ומורה לא יעלה על ראשו" במה היתה נזירות שמואל דומה לנזירות שמשון ובמה היתה שונה ממנו?
4 א	"והיה כי הרבתה להתפלל" א. מה חשב עלי בראותו את חנה בתפילתה ומה גרם לו לחשוב כך? ב. מה היו דברי עלי אל חנה בעקבות מחשבתו זאת, כיצד הגיבה לכך חנה וכיצד הגיב עלי לדבריה?
5 א נדר חנה	א. מה היה יחסו של אלקנה לנדירה של אשתו? הוכח דבריו מן הכתובים. ב. ציין ע"פ ספר במדבר כמה באה לביטוי מעורבות הבעל בנדר אשתו.
פרק ב תפילת חנה והנבואה על בית עלי	
תפילת חנה (א' – י): א' – ב': פתיחה – שמחת חנה בישועת ה' ודבקוּתה בה'. ג' – ח': כוחו של ה' ודרכו בהנהגת בני האדם בעולם. ה' הוא העומד מאחורי כל התרחשויות ולא האדם עצמו לבדו. אל לאדם להתפאר בכוחו ובמה שיש לו כי ה' יכול להפוך כל מצב מטובה לרעה ומרעה לטובה. ט' – י': סיום – ה' שומר חסידיו ושובר אויביו וה' ישים על ישראל מלך שישליט את מלכות ה' בעולם ("ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו"). "ובני עלי... לא ידעו את ה'" – "ויגדל הנער שמואל עם ה'" ("א' – כ"א): בני עלי חטאו בכך שלקחו מהזבח שהביאו אנשים חלקי בשר שלא הגיעו להם, ובנוסף לא חכו עד לאחר זריקת הדם והקטרת החלב, אלא לקחו את חלקי הבשר מיד, ואף אמרו לזובחים שהוכיחו אותם שאם לא יתנו בהסכמה יקחו הם את הבשר מידיהם בחזקה. חטא נוסף: "אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד". לעומת זאת מסופר על שמואל ששרת את ה', חגור אפוד בד ומעיל שעשתה לו אמו. אף הוריו המשיכו לעלות מדי שנה בשנה לשילה לזבח לה'. עלי ובניו (כ"ב – כ"ו): עלי שמע מפי אנשים על מעשי בניו ובקש מהם לחדול, אך בניו לא שמעו לו. נבואת איש האלקים לעלי (כ"ז – ל"ו): איש האלקים נגלה אל עלי ואמר לו שבגלל חטאי בניו ("למה תבעטו בזבחי ובמנחתיו") וחטאו שלו ("ותכבד את בניך ממני" – הוכיחם אך לא הביא להפסקת מעשיהם) בני בית עלי לא יאריכו ימים. הוא נתן לעלי אות על התקיימות נבואתו: שני בניו, חפני ופנחס, ימותו ביום אחד. עוד אמר לו איש האלקים כי הכהונה הגדולה תילקח מהם והם יגיעו למצב שבו יצטרכו לבקש מהכהן הגדול החדש, הנאמן, שימנה ה' שישלב אותם בעבודה כדי שיוכלו להשיג מעט לחם וכסף.	
שאלות ותשובות	
1 ב תפילת חנה	עיינ בפסוקים א' – י'. א. מהו הנושא העיקרי של תפילת חנה? ב. ציין ארבעה היפוכים שונים בתפילת חנה המלמדים כי אל לאדם לחשוב כי מצבו קבוע, אלא הכל מאת ה' והוא יכול להפוך כל דבר מטובה לרעה ומרעה לטובה. ג. צטט שני פסוקים בהם מביעה חנה את הרעיון שהדברים שהתרחשו בעבר ומתרחשים בהווה אינם תוצאות מעשי האנשים בכוחם, גבורתם וחכמתם אלא תוצאות רצונו של ה'.
2 ב שירות	"שתי נשים הן שהיו בעולם ואמרו שירות ותשבחות להקב"ה...". א. מיהן שתי הנשים ששרו שירות תפילה לה? ב. ציין שני הבדלים בין תפילות/ שירות שתי הנשים.

הנשים	
3 ב מעשי בני עלי	א. תאר בקצרה שלושה חטאים של בני עלי. ב. בני עלי הוכחו על מעשיהם על ידי אנשים שונים. מי היו אנשים אלה, מה היתה תוכחתם של הראשונים (פס' – י"ב – י"ז) ומה היתה תגובת בני עלי לדבריהם?
4 ב	תגובת עלי – ע"פ שאלת בגרות א. 1. כיצד הגיב עלי הכהן כשנודע לו על מעשי בניו וכיצד התייחסו בניו לדבריו? 2. עלי הדגיש בדבריו חטאים שבין אדם למקום לעומת חטאים שבין אדם לחברו. ציין בקצרה חטא של בני עלי שהיה בין אדם למקום וחטא שהיה בין אדם לחברו. ב. כיצד הגיב דוד על השמועה שהגיעה אליו בנוגע למעשה של אבשלום?
5 ב	"ומעיל קטן תעשה לו אמו" א. עלי וחנה המשיכו לעלות לבית ה' בשילה מדי שנה בשנה, כפי שעשו לפני שנולד שמואל. מה היו שני המעשים שחזרו על עצמם בכל ביקור וביקור מלבד הזבח? ב. 1. ציין שני מקרים נוספים בהם נזכר מעילו של שמואל. 2. ציין שני אנשים נוספים שמעיליהם נזכרו בספר שמואל וכתוב ההקשר בו נזכר המעיל בשני המקרים.
6 ב	נבואת איש האלקים על בית עלי – ע"פ שאלת בגרות עיין בפסוקים כז–לו. א. מה היה החטא שבגללו העניש ה' את עלי? ב. מה היה העונש על חטא זה? ג. איש האלקים נתן לעלי אות. מה היה האות וכיצד הוא התקיים? ד. מתי נתקיימה נבואת איש האלקים על בית עלי בכללותה?
פרק ג' התגלות ה' לשמואל והנבואה על בית עלי	
"ויקרא ה' אל שמואל" (א' – י'): * ה' קרא לשמואל ושמואל סבר שעלי קורא לו, קם והלך אל עלי ואמר "הנני", אך עלי אמר שלא קרא לו. קריאת ה' לשמואל והליכת שמואל אל עלי התרחשה עוד פעמיים נוספות. * שמואל לא חשב שה' קורא לו כי לא היה רגיל לכך – ה' מעולם לא דבר אליו לפני כן: "ושמואל טרם ידע את ה' וטרם יגלה אליו דבר ה'". לא רק שמואל לא היה רגיל לכך, אלא "ודבר ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ". * לאחר הפעם השלישית הבין עלי כי ה' קורא לשמואל והדריך את שמואל לומר "דבר ה' כי שומע עבדך", ואכן ה' שב וקרא לו. הנבואה על בית עלי (י"א – י"ח): * ה' אמר לשמואל כי העונש יבוא על בית עלי "בעון אשר ידע כי מקללים להם בניו ולא כהה בס" (לא מנעם ממעשיהם). עוד הסיף ה' כי לא יתכפר עוון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם. (חז"ל אמרו: "אבל יתכפר בתלמוד תורה ובגמילות חסדים". ויש שאמרו "אבל מתכפר בתפילה"). * שמואל חשש להגיד את תוכן הנבואה לעלי, אך עלי בקש משמואל שיספר לו את הנאמר ולא יכחד ממנו דבר. שמואל ספר לעלי את דבר ה' כפי שבקש בלי לחדד דבר ועלי קבל את הגזירה בהשלמה. שמואל מוכר כנביא בישראל (כ' – כ"א) * שמואל הפך מוכר יותר ויותר כנביא עד שידעו כל ישראל מדין ועד באר שבע "כי נאמן שמואל לנביא לה". * לעומת דבר ה' שהיה נדיר בימי השופטים החל ה' להראות פעמים רבות אל שמואל: "ויוסף ה' להראות בשילה כי נגלה ה' אל שמואל בשלו בדבר ה'".	
שאלה	
1 ג הנני כי קראת ל"י	עיין בפסוקים א' – י'. א. מה היתה טעותו של שמואל וכיצד נגרמה אי הבנה זו? ב. כיצד התבררה טעותו של שמואל? ג. מה אמר עלי לשמואל לעשות אם ישמע שוב כי קוראים בשמו, במה שינה שמואל מדבריו ומדוע?
2 ג	דבר ה' לשמואל – ע"פ שאלת בגרות א. מה היה הנושא של דבר ה' אל שמואל? איזה עוון של עלי, שנזכר בדבר איש האלקים במרומז, נזכר עתה בדבר ה' באופן מפורש?

	ב. מדוע היה שמואל "ירא מהגיד את המראה אל עלי"? ג. 1. מדוע סיפר שמואל את תוכן הנבואה ששמע בכל זאת? 2. יהושע בקש אף הוא ממישהו לספר לו דבר ולא לכחד ממנו. ממי בקש יהושע זאת? ציין המקור לדבריך.	
3 ג	"כי נאמן שמואל לנביא לה" א. ציין מנהיג נוסף אשר בזמן שנגלה אליו ה' לראשונה קרא ה' בשמו פעמיים ותגובתו היתה "הנני". ב. כל ישראל ידעו לאחר זמן מה כי שמואל נאמן לנביא לה'. ציין היכן נאמר אותו הדבר לגבי משה רבנו.	
4 ג	"ויגדל שמואל" עייין בפרקים ב' – ג' וציין הפסוקים המראים את עליית מדרגתו של שמואל.	
פרק ד' מלחמה בפלשתים, שביית ארון ה' ומות עלי ובניו		
<u>מלחמת ישראל בפלשתים (א' – י"א):</u> <u>קרב ראשון:</u> ישראל יצאו למלחמה בפלשתים ומיקמו את מחנםם באבן העזר. התוצאה: ישראל ניגפו לפני פלשתים, אשר הרגו ארבעת אלפים איש מישראל. <u>קרב שני:</u> זקני ישראל החליטו לקחת את ארון ה' אתם אל המחנה: "ניקחה אלינו משילה את ארון ברית ה' ויבוא בקרבנו ויושיענו מכף אויבנו". בואו של הארון עורר שמחה ותרועה גדולה במחנה ישראל. במחנה הפלשתים עורר בוא הארון חשש: "אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה, אלה הם האלהים המכים את מצרים בכל מכה במדבר", ולאחר מכן נחישות והתחזקות: "התחזקו והיו לאנשים פלשתים פן תעבדו לעברים כאשר עבדו לכם והייתם לאנשים ונלחמתם". התוצאה: ישראל הוכו מכה גדולה מאד: "ויפל מישראל שלושים אלף רגלי", ארון ה' נלקח "ושני בני עלי מתו חפני ופנחס". <u>הבשורה לעלי ומותו (י"ב – י"ח):</u> איש בנימין רץ מהמערבה ובה לשילה לספר מה קרה. באותו זמן ישב עלי על הדרך על יד השער "כי היה לבו חרד על ארון האלקים". איש בנימין סיפר לעלי על המכה שהוכו ישראל, על מות בניו ועל שביית ארון ה' בידי הפלשתים. כשהזכיר הרץ את ארון ה' נפל עלי מעל כסאו ומת. <u>אשת פנחס (י"ט – כ"ב):</u> בהגיע השמועה אל אשת פנחס כרעה ללדת מוקדם מן הצפוי. היא הספיקה לקרוא לבן הנולד לה אי כבוד "לאמר גלה כבוד מישראל אל הלקח ארון האלקים ואל חמיה ואישה" ומתה בלידתה.		
שאלות ותשובות		
1 ד'	ע"פ שאלת בגרות – הבאת ארון ה' למחנה ישראל א. מה גרם לישראל להביא את ארון ברית ה' למלחמה והאם צדקו בסברתם? ב. מה היתה התוצאה של מעשה זה? ג. ציין שני מאורעות מספר יהושע שבהם ניצטוו ישראל לקחת עמם את ארון ה'.	
2 ד'	ע"פ שאלת בגרות – הבאת ארון ה' למחנה ישראל א. מה היתה השפעת בואו של ארון ה' על מחנה ישראל? ב. מה גרם לפלשתים להזכיר את המכות שהכה ה' את מצרים? ג. מה הסיקו הפלשתים כתוצאה מהבאת ארון ברית ה' וההיזכרות במעשה ה' במצרים?	
3 ד'	במלחמת ישראל בבנימין ניגפו ישראל פעמיים עד שהצליחו בפעם השלישית. במלחמת ישראל בפלשתים ניגפו ישראל פעמיים. מה היה ההבדל המהותי בין התנהלות ישראל בשלוש המערכות נגד בנימין לבין התנהלות מחנה ישראל כאן?	
4 ד'	ע"פ שאלת בגרות – מותם של עלי ואשת פנחס א. מדוע ישב עלי "בעד יד השער" של שילה ומה גרם לו ליפול מעל הכסא? ב. תאר בקצרה מה אירע לאשת פנחס בשמעה על הילקח ארון ברית ה' ועל מות חמיה ואישה.	

פרק ה'		ארון ה' בערי פלשתים
ארון ה' באשדוד (א' – ח'): בתום המלחמה לקחו הפלשתים את ארון ה' מאבן העזר לאשדוד, שם נמצא בית אלהיהם דגון, ושם הציבו את הארון. * למחרת ראו שדגון נפל ארצה לפני ארון ה' והשיבוהו למקומו. * בבקר שלאחר מכן שוב ראו את דגון נופל לפני ארון ה', והפעם ראשו ושתי כפות ידיו כרותות אל המפתן. בתגובה קידשו הפלשתים את המפתן וקבעו שאין לדרוך עליו (אלא לדלג מעליו). * המכה עברה משם אל האשדודים עצמם. עתה החלו הפלשתים לקשר בין הימצאות ארון האלקים בעירם לבין המכות שניחתו עליהם והחליטו להעבירו לגת. ארון ה' בגת (ט') בהגיע ארון ה' לגת נגרמה גם שם מכה גדולה מאד ואנשי גת העבירו את הארון לעקרון. ארון ה' בעקרון (י' – י"ב): בבוא ארון ה' לעקרון זעקו אנשי העיר מפני המכה הצפויה וביקשו מסרני פלשתים להשיב הארון למקומו ולא להשאירו בעירם. בינתיים כבר החלה "מהומת מות בכל העיר כבדה מאד יד האלקים שם... ותעל שועת העיר השמים".		
שאלות ותשובות		
1 ה'	נדודי ארון ה' אצל פלשתים א. מהיכן הגיע ארון ה' אל אשדוד ומדוע הביאוהו הפלשתים לשם? ב. מה היתה התוצאה של נפילת דגון ארצה לפני ארון ה' עבור האשדודים ומה הביאם להעביר את ארון ה' למקום אחר?	
2 ה'	נדודי ארון ה' אצל פלשתים א. מהם שני המקומות אליהם הגיע הארון לאחר שהוצא מאשדוד ומה אירע בכל אחד מהמקומות האלו? ב. בספר שופטים נזכר כי סרני פלשתים "נאספו לזבוח וזבח גדול לדגון אלהיהם ולשמחה". באיזה אירוע היה הדבר? ציין מקור לדבריך.	
פרק ו'		השבת ארון ה' לישראל
"מה נעשה לארון ה' הודיעונו במה נשלחנו למקומו" (א' – ה'): הפלשתים נועצו בכהניהם וקוסמיהם לגבי הארון, ואלו יעצו לשלח את הארון יחד עם מתן אשם (מתנות לכפרה) כי אז ירפאו וידעו למה לא סרה יד ה' מהם. לשאלתם "מה האשם אשר נשיב לו" אמרו היועצים לתת מתנות הקשורות לגורמים שהשחיתו בהם, כגון עכברי זהב (כי הוכו ע"י עכברים). בכך יתנו לאלקי ישראל כבוד כנגד הבזיון שבזיווהו בלקיחת הארון ו"אולי יקל את ידו מעליכם". עצתם השניה של הכהנים והקוסמים (ו' – ט'): ככל הנראה סברו הפלשתים כי אין העצה טובה דיה, שכן היו בהם שעדיין היססו אם אכן היה זה הארון שגרם לכל צרותיהם, והרי עד שירפאו ויתברר אם אכן היה זה הארון כבר לא יהיו הארון והמתנות המצורפות בידם. משום כך אמרו היועצים לפלשתים: אל תכבידו את לבכם כשם שעשו המצרים – הלא ראיתם מה קרה למצרים כשהכבירו את לבם. העצה: קחו עגלה חדשה ושתי פרות עלות (מיניקות), שמעולם לא עלה עליהן לפני כן עול ושאותן תפרידו מבניהן הרבים. רתמו הפרות לעגלה, שימו עליה את ארון ה' ושלחו הפרות לדרכן לבד, ללא אדם שיובילן. כל הנתונים הללו מצטרפים לכך שבדרך הטבע המשימה לא תצלח, שכן הפרות לא רגילות לשאת בעול ולא תרצינה לעזוב את עגליהן היונקים, ואף אם תצאנה אין מי שיכוונן בדרך. הרעיון: אם בכל זאת יעלה הארון לבית שמש נדע ש"הוא עשה לנו את הרעה הגדולה הזאת, ואם לא – וידענו כי לא ידו נגעה בנו, מקרה הוא היה לנו".		

העצה השניה לא פסלה את הראשונה אלא היוותה לה תוספת. כששילחו הפלשתים את הארון צירפו אליו את האשם הנזכר.

יישום העצה והגעת הארון לבית שמש (י' – י"ח):

עצה זו היתה טובה בעיני הפלשתים והם עשו כדברי הכהנים והקוסמים.

התוצאה: הפרות הלכו היישר לבית שמש בלי לנטות מהדרך ימין ושמאל. (הארון הוביל את עצמו!)

אנשי בית שמש שמחו לראות בבוא הארון. העגלה נעצרה בשדה יהושע בית השמשי והאנשים ביקעו את עצי העגלה והעלו את הפרות לעולה לה'. את הארון הורידו הלויים, שמוהו על אבן גדולה שהיתה במקום וזבחו זבחים לה'. הפלשתים נוכחו בכוחו של ארון ה' ושבּו למקומם.

המכה באנשי בית שמש והעברת הארון לקרית יערים (י"ט – כ"א):

ה' הכה באנשי בית שמש אנשים רבים מכיוון שראו בארון ה'.

ישנם פירושים שונים למספר האנשים שנהרגו: י"א שבעים מתוך חמישים אלף, י"א חמישים אלף ושבעים ועוד.

כמו כן ישנם פירושים שונים למחות הראיה בארון ה': י"א שלא היה מכוסה, י"א שפתחוהו וראוהו מבפנים וי"א שנהגו בקלות דעת בנוכחותו (כגון אמירת דברים לא מתאימים וכדו').

לאחר המכה הגדולה שהוכו פנו אנשי בית שמש לאנשי קרית יערים שיעלו את הארון אליהם.

שאלות

1 ו' מה לעשות בארון	עיינ בפסוקים א' – ה'. הפלשתים קראו לכהניהם וקוסמיהם להתייעץ עמם מה לעשות לגבי ארון ה'. א. מה היה במחשבתם לעשות לגבי ארון ה' ובאיזה עניין בקשו עצה? הוכח דבריו מן הכתובים. ב. מה היתה עצת הכהנים והקוסמים לפלשתים?
2 ו'	"ולמה תכבדו את לבבכם" א. מה היתה הדוגמא שהביאו היועצים לכך שלא כדאי להם להכביד את לבם בעניין זה ומדוע נזקקו להוסיף אמירה זו ואת העצה שבאה בעקבותיה? ב. ציין בקצרה מקרים נוספים בהם הזכירו גויי הארץ את מעשי ה' במצרים.
3 ו' עצתם השניה של כהני הפלשתים	א. מה היתה הדרך השניה שהציעו הכהנים והקוסמים כדי להיווכח באופן מוחלט אם היה קשר בין המכות שבהן הוכו ובין הארון, ואשר תאפשר להם לברר זאת מבלי שיגיע הארון לישראל בטרם ידעו את התשובה? ציין בתשובתך מה היו מאפייני הפרות שהבטיחו פתרון יעיל. ב. היכן בתורה נזכרה פרה אשר לא עלה עליה עול ובאיזה הקשר נאמר הדבר?
4 ו'	הגעת הפרות לבית שמש א. מה היתה תוצאת הניסוי עם הפרות, לאן הגיע הארון, מה עשו בו אנשי המקום ומה עשו הפלשתים בשלב זה? ב. מה היתה טעותם של אנשי בית שמש ומה היתה תוצאת טעות זו?
5 ו'	ה' הכה באנשי בית שמש "שבעים איש חמישים אלף איש". (דהיינו: חמישים אלף ושבעים איש, או: שבעים מוקני העיר וחמישים אלף מאנשיה, או: שבעים מתוך חמישים אלף תושבים). א. להיכן עבר ארון ה' לאחר המכה בבית שמש? ב. "מי יוכל לעמוד לפני ה' האלקים הקדוש הזה". מי היה המנהיג שאמר לישראל "לא תוכלו לעבוד את ה' כי אלקים קדושים הוא", מתי אמר את הדבר ומה התכוון לומר בדברים אלו? ציין המקור לדבריו.

שם"א פרקים ד' - ז' – נדודי ארון ה'		
המקור	המתרחש במקום	המקום
שם"א ד'	ישראל הביאו את הארון למחנה למלחמה. פלשתים שבו את הארון.	ישראל - אבן העזר
שם"א ה', א - ו	* למחרת בבוקר ראו כי דגון נפל לפני ה' * דגון נפל שוב לפני ה' כשראשו ושתי ידיו כרותים * ה' הכה מכה גדולה באשדודים	פלשתים - אשדוד (בית דגון)
שם"א ה', ז - ט	ה' הכה באנשי גת מכה גדולה מאד	פלשתים - גת
שם"א ה', י - יב	אנשי עקרון רצו לשלח את הארון מעירם אך בינתיים ה' הכה באנשי עקרון	פלשתים - עקרון
שם"א ו'	* פלשתים החליטו להחזיר הארון לישראל. הם שמו את הארון על עגלה חדשה עם פרות שלא רגילות לשאת בעול והארון נשא את עצמו בדרך ישרה לבית שמש. * ה' הכה באנשי בית שמש כי ראו בארון ה'.	ישראל - בית שמש
שם"א ו', כא - ז'	אנשי בית שמש הסבו את הארון לקרית יערים, שם העמידוהו בבית אבינדב ושמו את בנו לשמור עליו.	ישראל - קרית יערים
שמואל ב'		
שם"ב ו'	דוד רצה להעלות את ארון ה' מקרית יערים לירושלים, אך בגלל שה' הכה את עזה שאחז בארון ה' שלא יפול חשש דוד ושם אותו בבית עובד אדום.	ישראל - בית עובד אדום הגתי
שם"ב ו'	לאחר שברך ה' את בית עובד אדום הגתי העלה דוד את הארון לירושלים, לעיר דוד.	ישראל - ירושלים
פרק ז'		
שיבת ישראל לה', התכנסות במצפה והמלחמה בפלשתים		
הארון בקרית יערים והשיבה לה' (א' - ו'): * אנשי קרית יערים הקצו לארון ה' מקום מיוחד (בית אבינדב) ואת אלעזר בן אבינדב קדשו לשמור את הארון. * הימצאות הארון, לאחר חורבן שילה והמכה שהוכו אנשי בית שמש, הביאה לתהליך של חזרה לה'. שמואל המשיך תהליך זה ועודדו בקרא להם להסיר את אלהי הנכר מקרבם. * שמואל קבץ את כל ישראל אל המצפה, שם שפכו מים (סימן להכנעה וכפרה), צמו והתוודו על חטאתם.		
המלחמה בפלשתים (ז' - יד): הפלשתים סברו כי מטרת ההתקבצות במצפה היא לא לתפילה בלבד אלא גם למלחמה ויצאו להלחם בישראל. בני ישראל בקשו משמואל לזעוק לה' וכך עשה שמואל. ה' המם את הפלשתים לפני ישראל ולאחר מכן רדפו ישראל אחריהם. שמואל לקח אבן, שם אותה בין המצפה ובין שן הסלע וקרא את שמה "אבן העזר" לאמר "עד הנה עזרנו ה'". במשך כל ימי שמואל לא הצליחו עוד הפלשתים להתגבר על ישראל, וישראל אף השיבו לעצמם את כל הערים שלקחו מהם הפלשתים.		
שמואל הנביא (ט"ו - י"ז): שמואל שפט את ישראל כל ימי חייו (גם לאחר שמשח את שאול למלך הוסיף להדריך את העם והוא היה זה שהמליך את דוד). מקומו הקבוע היה ברמה, לשם באו ישראל אליו למשפט, אך שמואל לא הסתפק בשיבה במקום אחד אלא סבב בערי ישראל (בית אל, גלגל, המצפה) לשפטם במקומותיהם.		
* על נדודי ארון ה' - ראה טבלה מצורפת לעיל		

שאלות	
1 ה' הארון בקרית יערים	א. כיצד תוקן בקרית יערים המצב שגרם למכה שהוכו בה אנשי בית שמש? ב. מהו התהליך שהחל עם הגעת הארון לקרית יערים, כמה זמן נמשך תהליך זה וכיצד המשיך שמואל את הכיוון החיובי של התהליך? ג. שמואל אמר "הסירו את אלהי הנכר מתוכם... והכינו את לבבכם אל ה'". ציין מנהיג נוסף שאמר דברים דומים ואת ההקשר בו נאמר הדבר.
2 ה'	ע"פ שאלת בגרות- הכינוס במצפה א. לשם מה התכנסו בני ישראל המצפתה? ב. כיצד פירשו הפלשתים את התכנסות ישראל במצפה ומה היתה תגובתם בהתאם לכך?
3 ה'	ע"פ שאלת בגרות- המלחמה בפלשתים א. מה גרם לתבוסת הפלשתים וכיצד השפיעו מעשי ישראל על הפלשתים לטווח הארוך? ב. ציין שני שופטים שנלחמו בפלשתים לפני ימי שמואל ושללוש אנשים שלחמו בפלשתים בימיו.
4 ה' כללי	א. ציין ההקשר בו נזכרת "אבן העזר". ב. ציין מנהיג נוסף שהקים אבנים לזכרון מעשים שונים וכתוב מקורות לדבריו. ג. כתוב שתי עובדות הנאמרות בפרק זה לגבי שמואל כשופט.
פרק ח'	
בקשת ישראל למלך	
בני שמואל (א' – ג): כאשר היה שמואל זקן מלסובב בערי ישראל לשפטם מינה את בניו לשופטים, אולם בניו לא הלכו בדרכיו. הבקשה למלך, תגובת שמואל ותגובת ה' (ד' – ט): זקני ישראל באו אל שמואל ובקשו להמליך עליהם מלך. העם ציפה למלך שישפוט אותם ושיוביל אותם במלחמות, אולם בקשתם כללה גם את האמירה: "שימה לנו מלך... ככל הגויים". גם כשחזרו על בקשתם שנית אמרו "והיינו גם אנחנו ככל הגויים ושפטנו מלכנו" וגו' (כ'). בקשתם היתה רעה בעיני שמואל מכמה סיבות אפשריות: 1. בגלל שכללו בבקשתם את הרעיון של להיות ככל הגויים. (אילו בקשו מלך שיאחד אותם ויובילם בדרך הישר היה רואה זאת אחרת). 2. מלך בשר ודם יכול להביאם לחשוב שנושעו בגבורתו ולשכוח שה' הוא מושיעם. 3. היה בבקשתם גם פגיעה אישית כלפיו וכלפי צורת הנהגתו. משפט המלוכה ותגובת העם (י' – כ"ב): ה' אמר לשמואל לשמוע בקולם, אך לפני כן עליו לומר להם את משפט המלוכה: מלך יכול לקחת מבניהם לעבדים ולשפחות וכן לקחת משדותיהם וכרמיהם ומבהמותיהם ולא יהיה בכוחם לעצור ולשנות זאת. תגובת העם: העם לא נבהל ולא לקח פסק זמן לחשוב שנית, אלא התעקשו: "לא, כי אם מלך יהיה עלינו".	
שאלות	
1 ח	בקשת העם למלך "ויתקבצו כל זקני ישראל... ויאמרו אליו... עתה שימה לנו מלך..." א. ציין כיצד מתקשרת בקשת העם למלך לתיאור התנהגות בניו של שמואל. ב. תאר מקרה קודם בו ראה מנהיג-שופט את בקשת המלוכה כרעיון שלילי וכתוב המקור לדבריו.
2 ח	ציפיות העם מהמלך א. עיין בפסוקים ה' ו' וכתוב מה היו ציפיות העם מהמלך שימלוך עליהם. ב. עיין בפסוק ז' ובפרק י"ב, יז – כ וכתוב מדוע היתה בקשתם למלך רעה בעיני שמואל.
3 ח	משפט המלוכה א. תאר בקצרה את הרעיון הכללי המובע במשפט המלוכה והבא שתי דוגמאות לרעיון זה. ב. מה היו מטרותיו של שמואל כשאמר להם ע"פ ה' את משפט המלוכה? ג. מה היתה תגובת העם למשפט המלוכה?

פרק ט'		המלכת שאול הראשונה
החיפוש אחר האתונות וההליכה לשמואל (א' – י"ד): שאול ונערו יצאו בשליחות קיש אבי שאול למצוא את האתונות שאבדו לו. לאחר שעברו בחבלי ארץ שונים באזור הר אפרים ובנימין (ארץ שלשה, ארץ שעלים, ארץ ימיני וארץ צוף) רצה שאול לוותר על החיפוש ולחזור פן ישכח אביו מהאתונות וידאג להם, אולם נערו הציע ללכת אל הנביא הגר בסמוך כי "כל אשר ידבר בוא יבוא... אולי יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה". שאול קבל עצת נערו והם פנו לרמה, עירו של שמואל. בדרך פגשו נערות ושאלו אותן היכן נמצא הרואה (הנביא). הנערות האריכו בדבריהן ודברו בבת אחת (מכאן התיאור המסורבל המובא בכתוב) וכשנכנסו שאול ונערו לעיר פגשו מיד בשמואל, שיצא לקראתם לעלות לבמה. מפגש שמואל ושאול ברמה והרמזים למלוכה (ט"ו – כ"ז): ה' גלה את אוזן שמואל יום אחד לפני בואו כי מחר יבוא האיש שנועד למלוך ולהושיע את ישראל מיד פלשתים, ולמחרת, כשראה שמואל את שאול, גלה ה' שוב את אזנו כי זה האיש. שמואל הזמין את שאול ונערו לאכול עמו, בישר לו כי האתונות נמצאו והוסיף רמז ראשון על המלוכה: "ולמי כל חמדת ישראל הלא לך ולכל בית אביך". שאול הופתע ממשפט זה ואמר: מדוע אתה אומר כן, הרי אני משבט בנימין, שהוא מקטני שבטי ישראל, וממשפחה שהיא הצעירה במשפחות השבט? בשלב זה לא קבל שאול תשובה, אך בתוך זמן קצר קבל עוד רמז: שמואל נתן להם מקום בראש הקרואים, בקש מהטבח להביא לשאול את המנה שהכין מבעוד מועד ואף סיפר לשאול כי המנה הוכנה עבורו מבעוד מועד ("... שים לפניך אכול כי למועד שמור לך")... שאול לא שאל שנית למה כוונתו אלא חיכה ששמואל יבהיר את הדברים בזמן המתאים.		
1	ט	החיפוש אחר האתונות
עיינ בפסוקים א' – י'. א. מהן הנסיבות שהובילו את שאול ונערו אל שמואל ומהם חבלי הארץ בהם עברו עד הגיעם אליו? ב. מהי העובדה הנלמדת מן הפרק לגבי נביא בזמנים ההם ומהו התיאור בו מתאר נער שאול את שמואל הנביא?		
2	ט	"ומשחתו לנגיד על עמי"
א. מהו התפקיד הראשון שהועיד ה' לשאול ומדוע? ב. ציין מקור נוסף המספר על הושעת ה' את ישראל לאחר שראה בצרת עמו ושמע צעקתם אליו ושני מקורות בהם בא ה' להושיע את עמו לאחר ששמע צעקתם אליו. ג. תאר הסתירה בין פרק ז' פס' יג ופרק ט' פס' טז וכתוב כיצד ניתן ליישב סתירה זו. ד. ציין כיצד מכונה תפקידו העתידי של שאול ומהם שני הפעלים המציינים את פעולותיו של בעל תפקיד זה.		
3	ט	הרמזים בדבר המלוכה
א. אילו מדברי שמואל הפתיעו מאד את שאול וכיצד הגיב שאול על כך? ב. תאר תגובה דומה שהשמיע שופט כשנתבשר כי הוא יושיע את ישראל. ג. מה היה הרמז השני שרמז שמואל לשאול בדבר המלוכה, כיצד הגיב על כך שאול ומדוע?		
4	ט	
שלוש המלכות שאול – ע"פ שאלת בגרות שלוש פעמים מסופר בספר שמואל על המלכת שאול. א. מה היה מיוחד בכל אחת משתי המלכות הראשונות ומדוע היה צורך בהמלכה שלישית? ב. גם על דוד מסופר שהומלך שלוש פעמים. מה היו הנסיבות של כל אחת מהן?		
פרק י'		האותות לשאול והמלכתו במעמד העם
ההודעה לשאול בדבר המלוכה והאותות שניתנו לו לאימות הדבר (א' – ט'): שמואל יצק את פך השמן על ראש שאול והודיע לו כי ה' משחו לנגיד על עמו – במעמד שניהם בלבד. לאימות הדבר בלב שאול נתן לו שמואל 3 אותות: 1. בלכתך תפגוש שני אנשים (שיצאו מקבר רחל) בגבול בנימין בצלצח ואלו יבשרו לך על מציאת האתונות ועל דאגת אביך אליכם. 2. בהגיעך לאלון תבור ימצאוך שלושה אנשים העולים לבית אל, אחד נושא שלושה גדיים, אחד נושא שלושה ככרות לחם ואחד נושא נבל ויין והם ישאלוך לשלום ויתנו לך שתי ככרות לחם.		

3. בהגיעך אל גבעת האלקים תפגוש חבורת נביאים יורדים מהבמה, לפניכם כלי נגינה והם מתנבאים ואתה תתנבא עמם "ונהפכת לאיש אחר... כי האלקים עמך".

לאחר מכן עליך ללכת לגלגל ולהמתין לי שבעה ימים עד בואי אליך ואודיע לך את אשר תעשה.

לאחר ששמע דברים אלה פנה שאול ללכת מעם שמואל "ויהפך לו אלקים לב אחר".

התקיימות האותות ושיחת שאול עם דודו (י' – ט"ז):

* כל האותות התקיימו: "ויבואו כל האותות האלה ביום ההוא", אך הכתוב מדגיש את האות השלישי: על שאול צלחה רוח ה' והוא התנבא עם הנביאים. הדבר עורר פליאה בקרב אנשים: "הגם שאול בנביאים?" ואיש אחד ענה להם ("ויען איש משם"): "ומי אביהם?" הרי זה לא דבר שעובר בירושה ושאפשר לדעת מראש מי יהיה נביא? על כן הפך הדבר למשל (פתגם הבא להביע רעיון דומה): "הגם שאול בנביאים?" * דודו של שאול שאל אותו ואת נערו היכן היו, ושאול ענה שבחיפושם אחר האתונות הגיעו לשמואל הנביא. הדוד שאל: מה אמר לכם שמואל? ושאול סיפר על דבר מציאת האתונות, אך לא הזכיר את דבר המלוכה.

המלכת שמואל במצפה במעמד העם (י"ז – כ"ז):

* שמואל נצל את מעמד ההמלכה להביע קודם כל באזני העם את הטעות שבבקשם להם מלך.
* שמואל הראה לעם מיהו שנבחר להיות מלך עליהם ע"י גורל לפני ה': מכל שבטי ישראל "נלכד" בגורל שבט בנימין, ומתוכם "נלכדה" משפחת המטרי ומתוכם שאול.
* בחפשם את שאול, לאחר שנודע דבר מלכותו, לא מצאוהו עד שגילה להם ה' את מקומו: "הנה הוא נחבא אל הכלים", כי היה שמואל צנוע וענו.
* העם קבל את מלכות שאול בדעות מעורבות: רבים קראו "יחי המלך" ולאחר מכן פנו לביתם, חלקם הלכו עם שאול וחלקם היו "בני בליעל" שאמרו "מה ישיענו זה" וביזוהו ולא הביאו לו מנחה. לצעד זה של בני בליעל לא הגיב שאול, שוב מתוך ענוותנותו, "ויהי כמחריש".

* לסיכום שלושת האותות – ראה טבלה מצורפת.

מקום האות	האנשים שפגש	תיאור האנשים	האות
בגבול בנימין בצלחה	שני אנשים	אין	האנשים יבשרו לשאול על מציאת האתונות ועל כך שאביו דואג להם.
אלון תבור	שלושה אנשים	עולים לבית האלקים בבית אל, אחד נושא שלושה גדיים, אחד נושא שלושה ככרות לחם ואחד נושא נבל יין	האנשים ישאלו לו לשלום ויתנו שני ככרות לחם.
גבעת האלקים	חבורת ("חבל") נביאים	יורדים מהבמה ולפניהם נבל ותוף וחליל וכינור והם מתנבאים	רוח ה' תצלח על שאול והוא יתנבא עם חבורת הנביאים.
שאלה			
1 "	א. תאר בקצרה את שלושתן האותות שאמר שמואל לשאול וציין המקומות בהם עתיד שאול לעבור מזמן יציאתו מהרמה ועד פגישתו המחודשת עם שמואל. ב. מדוע היה צורך במתן אותות לשאול?		
2 "	א. מתי אמר שאול להפוך ל"איש אחר" ומתי הפך לו אלקים "לב אחר"? ב. לאחר חורבן שילה הותרה הקרבה בבמות. 1. עיין בפרקים ט' – י' וציין שני מקומות בהם היו במות בישראל. 2. במל"א ג', ד נזכרה במה נוספת. מי הקריב בה ובמה היתה שונה מן הבמות שצינת לעיל? 3. מתי נאסרו שוב הבמות בישראל? ציין מקור לדברך.		
3	א. "ויבואו כל האותות האלה ביום ההוא" (ט').		

התקיימות האותות	י	הכתוב מתמקד בהתקיימותו של אחד מאותות אלה. מהו אות זה, מה היתה תגובת העם לכך ומה ענה להם "איש משם"? ב. תאר בקצרה המפגש של שאול עם דודו. מה גילה לו שאול ומה הסתיר ומדוע? הוכח דבריו מן הכתובים.
4	י	בחירת שאול למלכות לעיני כל העם א. איזו תפיסה של המלוכה ביטא שמואל בטרם הראה לישראל מי נבחר להיות למלך? ב. באיזה אופן הראה שמואל לעם מי נבחר למלכות? ג. ציין מקרה חיובי בו הראה ה' לעם את בחירתו באדם ובשבט אחד לתפקיד מתוך כל השבטים, ומקרה אחד שלילי בו גילה ה' לעם בדרך דומה לזו של בחירת שאול מיהו האדם האשם בחטא.
5	י	בחירת שאול למלכות א. היכן היה שאול בזמן ששמואל הראה לעם ע"פ ה' מיהו הנבחר למלכות ומדוע? ב. ציין אדם נוסף שלא היה נוכח במקום בראשית מעשה ההמלכה, ציין המקור לדבריו וכתוב בקצרה הנסיבות השונות בין שאול לבין אדם זה.
6	י	ע"פ שאלת בגרות - התגובות להמלכת שאול א. עיין בפרקים ט'-י' וסכם התכונות הפיסיקות והנפשיות האמורות לגבי שאול בפרקים אלה. ב. מה היו התגובות השונות בעם על המלכת שאול? ג. עיין בשמ"א י"א, יב-יג. מדוע ביקשו אנשים מסוימים בעם להמית אנשים אחרים בעם וכיצד נימק שאול את סירובו לבקשתם? ד. עיין בשמ"א י"ד וכתוב בקצרה כיצד נימק העם את התנגדותו להמתת יהונתן?
פרק יא'		מלחמת שאול בעמון וחידוש המלוכה
<u>מלחמת שאול בעמון (א' - י')</u> נחש העמוני התכונן למלחמה ביבש גלעד, אך בהיות עמון רבים וחזקים מהם לא עלה בדעת אנשי יבש גלעד להשיב מלחמה, אלא ביקשו מנחש שיכרות להם ברית ויעבדוהו. נחש היה נחוש להמחיש את כוחו ולהשפילם עד הסוף והשיב שיסכים לברית להם ברית בתנאי שינקור לכולם את עין ימינם "ושמתיה חרפה על כל ישראל". בבטחונו הרב אף לא התרגש מבקשת אנשי יבש גלעד להקציב להם שבוע ימים לשם השגת עזרה בטרם ישיבוהו דבר. בשמוע אנשי ישראל את הבשורה בכו כולם, אולם את שאול צלחה רוח אלקים והוא נתח צמד בקר ושלח הנתחים בכל גבול ישראל לומר שמי שלא יצא עמו למלחמה כה יעשה לבקרו. פחד ה' נפל על העם והם התגייסו למלחמה. אנשי יבש גלעד שמחו למשמע הבשורה והטעו את אנשי עמון באמרם: מחר נצא אליכם ותוכלו לעשות לנו כטוב בעיניכם. <u>הנצחון, תגובת העם ותגובת שאול (י"א - י"ג):</u> שאול חילק את העם לשלושה ראשים והכה בעמון מכה גדולה. אנשים בעם אמרו לשמואל כי יש להמית את מי שביזה קודם לכן את מלכות שאול, אולם שאול הגיב כי "לא יומת איש ביום הזה, כי היום עשה ה' תשועה בישראל". <u>חידוש המלוכה (י"ד - ט"ו):</u> לאחר הנצחון על עמון נוכחו כל העם ביכולתו של שאול, ושמואל קרא לעם לטקס חידוש המלוכה בגלגל. בהמלכה שלישית זו של שאול הכירו כל העם במלכותו.		
שאלה		
1	יא	א. הבא שלוש הוכחות מן הכתוב לכוחם הרב של העמונים מול אנשי יבש גלעד וישראל. ב. מה היה טכסיס המלחמה בו השתמשו אנשי יבש גלעד ומה היה טכסיס המלחמה בו השתמש שאול?
2	יא ע"פ	חסד שאול עם אנשי יבש גלעד א. מהו החסד שעשה שאול עם אנשי יבש גלעד בתחילת מלכותו? ב. מהו החסד שגמלו אנשי יבש גלעד מאוחר יותר עם שאול? ג. כיצד הגיב דוד על החסד שעשו אנשי יבש גלעד ע"פ המסופר בשמ"ב?

שאלת בגרות	ד. מהו החסד שרצה דוד לעשות עם חנון בן נחש מלך עמון וכיצד הגיב מלך עמון על כוונתו הטובה?
3 יא	השוואת המלחמה בעמון למלחמת ישראל בבנימין עיין בשופטים י"ט, כ"א, ח וציין שלוש נקודות השוואה בין מקרה פילגש בגבעה ומלחמת ישראל בבנימין ובין מלחמת שאול בעמון לטובת אנשי יבש גלעד.
4 יא חידוש המלוכה	מדוע רצה שמואל לחדש את המלוכה והיכן התקיימה כל אחת משלוש ההמלכות של שאול?

נאום העברת ההנהגה משמואל לשאול

פרק יב'

אמירה אישית (א' – ה'):

שמואל העיד את העם מול ה' ומול משיחו (שאול המלך) כי לא לקח מהם דבר בכל תקופת הנהגתו ולא פגע באף אחד מהם, ואכן היתה על כך הסכמה.

חסדי ה' מול כפיות הטובה של העם והתנאי להצלחת המלוכה (ו' – ט"ו):

שמואל ערך לעם מעין משפט לפני ה', ובו תאר להם את חסדי ה' עמם בשלחו להם את שליחיו להושיעם בכל עת צרה, ואילו הם נושעו ואח"כ שכחו את ה'.

שמואל הזכיר את משה ואהרן שנשלחו להושיעם לאחר שזעקו במצרים ואת השופטים ירובעל (גדעון), יפתח, בדן (ע"פ חז"ל זהו שמשון, שהיה משבט דן) ושמואל עצמו כשזעקו מפני אויביהם.

הנקודה שאליה רצה להגיע היתה כי גם בקשתם למלך היתה כפיות טובה כלפי ה', שהרי ה' הוא מלכם ואינם זקוקים למלך בשר ודם, אולם אם יעבדו את ה' תתקיים המלוכה בידם. לעומת זאת אם לא ישמעו בקול ה' ייענשו ואף המלוכה לא תתקיים בידם.

קולות ומטר ביום קיץ (ט"ז – י"ט):

בהמשך לדבריו ולצורך המחשתם קרא שמואל לעם להתייצב ולראות "את הדבר הגדול הזה אשר ה' עושה לעיניכם", שעל ידו יראו כי רבה היתה רעתם לשאול להם מלך.

ה' נתן קולות ומטר ביום קציר חטים (חודש סיון) והעם ייראו מאד את ה' ואת שמואל, הכירו בחטאתם ובקשו משמואל להתפלל עליהם.

שמיעה בקול ה' והמשך תפקידו של שמואל כלפי העם בתחומים מסוימים (כ' – כ"ה):

לאחר הקולות והמטר הזהירם שוב שמואל על השמיעה בקול ה' כתנאי להצלחת המלוכה ובכלל.

שמואל הוסיף כי ימשיך לעמוד לצדם בתפילה למענם ובהוראת הדרך הטובה והישרה.

* לסיכום שלוש ההמלכות של שאול – ראה טבלה מצורפת.

המלכה	מאפייני ההמלכה	מקום	מקור
ראשונה	שמואל המליך את שאול בסתר, במעמד שניהם בלבד. האופן: יציקת שמן על ראש שאול ומתן אותות לאימות המלוכה בלבד.	ברמה (עירו של שמואל)	שמ"א ט' (האותות – פרק י')
שניה	שמואל המליך את שאול במעמד כל העם. הראה לישראל ע"י גורל מי נבחר למלך. לא כל העם קבלו מלכותו ברצון.	במצפה	שמ"א י'
שלישית	מעמד חידוש המלוכה. שמואל המליך את שאול לאחר נצחון שאול במלחמה בעמון לפני כל ישראל וכולם קבלו מלכותו ברצון.	בגלגל	שמ"א י"ב

שאלה

1 יב	א. על מה העיד שמואל את העם בפסוקים א' – ה' וכיצד מתקשרים דבריו האישיים אל העם למעמד חידוש המלוכה? ב. שמואל אמר: "את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי" וגו'. ציין ההקשר בו אמר משה דברים דומים.
------	---

ג. עיין במשפט המלוכה בפרק ח', יא – יז וציין מהו היחס בין דברי שמואל כאן לדבריו לגבי דרכו של המלך במשפט המלוכה.	"הנני ענו בי"
א. באיזה אופן מהווה פסוק ו' חולית קישור לפסוקים הקודמים ולפסוקים הבאים? ב. עיין בפסוקים ז' – י"א. מהו הנושא המרכזי של "צדקות ה'" עליהם בא שמואל למשפט עם העם ("התיצבו ואשפטה אתכם")? ג. מהי המסקנה העולה מן ה"משפט" שערך שמואל עם העם? ד. לאיזו מסקנה נוספת (פס' י"ב) מובילה מסקנה זו?	2 יב התיצבו ואשפטה אתכם
עיין בשמ"א י"ב, ז – יב. א. מי הוא השופט שנלחם בחצור ומי הוא האויב שנלחם בו השופט "בדן"? ב. מיהם האויבים שנלחמו בהם השופטים ירובעל ויפתח?	יב ע"פ שאלת בגרות
עתידי המלכות בישראל א. מהי העובדה החדשה הנלמדת מדברי שמואל בפסוק י"ב לגבי המניעים לבקשת העם למלך? ב. במלה "ועתה" (י"ג – ט"ז) פותח שמואל את הנקודה אליה רצה להוביל את שומעיו מלכתחילה. מהי נקודה זו?	4 יב
"התיצבו וראו את הדבר הגדול" א. איזה "דבר גדול" נעשה כדי להביא את העם להכיר בטעות הכרוכה בבקשתם למלך? ב. כיצד הגיב העם על "הדבר הגדול" שנעשה? ג. ציין מקרה נוסף בו מעשה גדול של ה' הביא ליראת העם את ה' ולאמונתם במנהיג.	5 יב
"אך יראו את ה'" ע"פ שאלת בגרות שמואל ראה ברצון העם לשים עליהם מלך חשש להתרופפות הקשר בינם לבין ה', ודבר עם העם על יראת ה'. א. מהן הפעולות שעשה יהושע בשכם לפני מותו כדי למנוע את התרופפות הקשר שבין ישראל לה'? ב. מהן שתי התוצאות השליליות העוללות לבוא על ישראל אם לא ילכו בדרך ה' ע"פ התגלות ה' לשלמה בגבעון (מל"א ט')?	6 יב
סכם בקצרה את ארבעת הדברים אותם היה חשוב לשמואל לומר לעם לפני מעבר ההנהגה לשאול.	7 יב כללי

פרק יג' תחילת המלחמה בפלשתים בגבע – מכמש

הכאת יונתן את נציב פלשתים ותוצאת מעשהו (א' – ז'):

"בן שנה שאול במלכו" – בשנה הראשונה למלכות שאול (כנראה), "ושתי שנים מלך על ישראל" – עד נטילת המלכות ממנו או עד המלכת דוד (ואולם אח"כ המשיך למלוך עד שדוד מלך בפועל). יונתן הכה את נציב פלשתים אשר בגבע וכתוצאה מכך נבאשו ישראל בפלשתים והם נאספו במכמש להלחם בישראל. אנשים מישראל שראו את המצב נחבאו במערות ובסלעים וכו' או נמלטו אל מעבר לירדן לארץ גד וגלעד.

העלאת העולה לפני בוא שמואל (ח' – י"ד):

מעשה שאול: שאול חיכה בגלגל שבעה ימים כפי שאמר לו שמואל, אך האנשים שעוד נשארו עמו החלו להתפור גם הם לאחר שראו ששואל מחכה ולא נלחם. מתוך מצוקה זו העלה שאול עולה ביום השביעי, אלא שמיד אחר כך הגיע שמואל והוכיחו על שלא חיכה לו.

שאול הסביר את מעשהו: העם החל לפזר מעלי, אתה לא הגעת, הפלשתים כבר עומדים להלחם בנו ואני לא רציתי להיות במצב שאנו חייבים להלחם בהם ואת פני ה' עדיין לא חליתי ולכן העליתי העולה.

תגובת שמואל: "נסכלת, לא שמרת את מצות ה' אלקיך" וגו' – היה לך לבטוח בכך שהנצחון בא מאת ה' ולא תלוי במספר החיילים. העונש: "ממלכתך לא תקום" – לא תעבור לזרעך אחריו.

התכונות הפלשתים למלחמה ועליונותם הצבאית (ט"ו – כ"ג):

פלשתים	ישראל	
"שלושים אלף רכב וששת אלפים פרשים ועם כחול אשר על שפת הים לרוב"	שש מאות לוחמים נשארו עם שאול	לוחמים
מכמש	גבע (גבעת בנימין)	מקום
חרבות, חניתות, רכב, פרשים	בישראל אין חרשי ברזל כי הושבתו ע"י הפלשתים* ולכן אין בידם חרבות וחניתות, אלא לשאול ויונתן בלבד.	נשק

התכונות		(לאחרים היו קשתות וקלעים).
יצאו בשלושה ראשים לכיוון ישראל.		
* מכיוון שהפלשתים לא הותירו בישראל חרשי ברזל נאלצו בני ישראל ללבוש את כלי העבודה שלהם אצל הפלשתים.		
שאלה		
1 יג	מהם הקשיים המתעוררים למקרא הפסוק הראשון בפרק י"ג? "בן שנה שאול במלכו"...	
2	"נסכלת, לא שמרת" – ע"פ שאלת בגרות א. על איזו מצווה ששאול לא שמר הוכיח שמואל את שאול בפסוק י"ג ומה היתה תוכחתו? ב. מהן שתי העובדות שהביאו את שאול שלא לשמור על מצווה זו בשעה שפלשתים נאספו למלחמה?	
4 יג ע"פ שאלת בגרות	בפסוק ט"ו מסופר ששאול מנה את העם. א. מדוע היה מספר האנשים שנמצא במפקד זה קטן יותר ממספר האנשים שהיו עם שאול בתחילה? ב. כיצד מתקשר הדבר שפרץ בישראל בימי דוד לעובדה המתוארת בפסוק ט"ו, ומה נצטווה דוד לעשות כדי להפסיק את הדבר?	
5 יג	ע"פ שאלת בגרות במה התבטאה עליונות הפלשתים על ישראל מבחינת אמצעי הלחימה ומה עשו הפלשתים כדי להנציח עליונות זו?	
פרק יד' המשך המלחמה בפלשתים		
יונתן ונערו נגשים להלחם לבד בפלשתים (א' – ז): יונתן החליט לעשות מעשה: לצאת עם נושא כליו בלבד אל מצב פלשתים הנמצא במעבר מכמש, להטעותם ולהלחם בהם. יונתן לא גילה כוונתו לאביו וגם החיילים שאיתו לא ידעו על תכניתו: "והעם לא ידע כי הלך יונתן". יונתן לא חשש מפני היציאה לבד "כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט". הכהן בימים ההם: אחיה בן אחיטוב, נינו של עלי שהיה כהן ה' בשילה (אחיה בן אחיטוב [אחי אי כבוד] בן פנחס בן עלי הכהן). מכיון שהמשכן בשילה כבר לא היה קיים התבטאה כהונתו בכך שהיה נושא את האורים ותומים ("נושא אפוד"). הסימן אם להלחם ותוצאות ההחלטה (ח' – ט"ז): יהונתן קבע סימן כיצד ידעו אם לעלות להלחם בפלשתים אם לאו: אם יגידו הפלשתים: "חבו עד שנגיע אליכם" – לא יעלו, ואם יגידו "עלו עלינו" – יעלו. סימן זה מצביע על מצב הפלשתים: אם ירצו לרדת אליהם סימן שהם חוששים וזהירים. אם יקראו להם לעלות אליהם סימן שהם חשים בטוחים ושאננים. הרעיון: שימוש בגורם ההפתעה. אם הפלשתים חשים בטוחים בעצמם הרי שלא יחששו מהתקפה וכשזו תבוא לא יהיו מוכנים לה. *פירוש אחר: אם הפלשתים יגידו להם לחכות עד שיגיעו אליהם סימן שאינם פוחדים, אך אם יגידו להם לעלות סימן שפחד ה' בלבם והם יראים לזוז ממקומם וה' יתן אותם בידם (רש"י). התוצאה: הפלשתים קראו ליונתן ונושא כליו לעלות אליהם. יונתן ונושא כליו הכו במכה ראשונה כעשרים איש והחלה להיווצר מהומה שהביאה להכאת הפלשתים זה את זה חרב איש ברעהו. הצטרפות שאול וחייליו ואנשים נוספים בעם למלחמה (י"ז – כ"ג): שאול נוכח במהומה, חיפש ומצא כי יהונתן ונושא כליו לא נמצאים. שאול בקש מאחיה "להגיש ארון האלקים" כדי לשאול בה, אך ההמון שבמחנה פלשתים הלך ורב ושאל אמר לכהן להפסיק פעולתו ויצא מיד להלחם. אל שאול הצטרפו עתה, מתוך ראיית ההצלחה המסתמנת, העברים שהיו משועבדים לפלשתים והוכרחו להשתתף עמם (אך עתה עברו ללא		

חשש למחנה ישראל) ואנשים שהתחבאו קודם לכן במערות.

השבועה בדבר אי האכילה (כ"ד – ל')

שאלו השביע את העם שלא לאכול עד השלמת הנצחון על הפלשתים כי לא רצה לעכב הרדיפה אחרי הפלשתים. בהגיעם ליער בו היה "דבש על פני השדה" יראו העם את השבועה ולא טעמו מהדבש, אך יונתן, שלא שמע את השבועה, טעם מהדבש והוא עניו (הרגיש טוב יותר). רק אז סופר לו על השבועה. תגובת יונתן: לא היה זה מעשה נכון מצד אבי. דווקא לו אכל העם היה מתאושש ומתגבר על העייפות והרעב ומשיג נצחון גדול יותר על הפלשתים.

האכילה על הדם ותיקון החטא (ל"א – ל"ה):

בשלב מסוים עטו העם על השלל מתוס רעבונם ועייפותם ואכלו על הדם – שחטו בחפזה ולא איפשרו לדם לזרום לאן שצריך כך שחלק ממנו נבלע בבשר (רד"ק) או שאכלו באותו מקום שהדם נשפך ודבר זה היה כמעשה הגויים ואסור מהתורה (רלב"ג). שאלו מיהר לתקן את החטא וארגן שחיטה כשרה.

השאלה בה' על המלחמה בפלשתים, גילוי גורם החטא ופדיון יונתן (ל"ו – מ"ה):

לאחר השחיטה הכשרה והאכילה רצה שאל להמשיך להלחם בפלשתים. הכהן אמר לשאל לשאול שוב בה', אך ה' לא ענהו ביום ההוא. שאל בקש לברר מדוע לא ענהו ה'. הוא העמיד את העם בצד אחד ואת עצמו ויונתן בנו בצד שני עד ש"נלכד" יונתן כגורם החטא. שאל רצה להמתין כדבר השבועה אך העם טען שאין להמתין את יונתן שעשה תשועה גדולה מפלשתים ופדה אותו ולא מת.

מלחמות שאל וקרובי שאל (מ"ו – נ"ב):

המלחמה בפלשתים לא הוכרעה כפי שרצה שאל אלא נמשכה כל ימי שאל. שאל הכה גם עמים אחרים (מואב, עמון, אדום, ארם [צובה], עמלק) ונחל הצלחה במלחמותיו. הכתוב מזכיר גם את בני משפחתו של שאל. (בנו: יונתן, ישוי ומלכישוע. בנותיו: מרב ומיכל. אשתו: אחינעם בת אחימעץ. בן דוד: אבנר [הבן של דודו נר], שאותו שם בתפקיד שר צבא. אביו: קיש).

שאלה	
1	א. צטט שלושה פסוקים המתייחסים באופן זה או אחר לעובדה שיונתן יצא להלחם בפלשתים עם נושא כליו בלבד וציין כיצד מתייחסים פסוקים אלו לעובדה הנ"ל. ב. מי היה אחיה בן אחיטוב, מה היה תפקידו ומיהו "כהן ה' בשילוח"?
2	אם כה יאמר... – ע"פ שאלת בגרות מה היה הסימן בו השתמש יונתן כדי לקבוע אם יעלו הוא ונושא כליו על הפלשתים או לא, מה היה הטכניס בו השתמש נגד הפלשתים ומה היו תוצאות שניהם?
3	הגישא ארון האלקים" ע"פ שאלת בגרות עיינ בפסוקים י"ז – כ"ג. א. מה הביא את שאל לבקש מאחיה "להגיש ארון האלקים", כיצד נסתיים מעשה זה ומהן שתי הדרכים בהן ניתן להסביר את סיומו של המעשה? ב. מיהן שתי הקבוצות בישראל שהצטרפו למלחמה בפלשתים ומה הביאן להצטרף בשלב זה?
4	"ויאמר שאל את העם" ע"פ שאלת בגרות א. מה היתה השבועה שהשביע שאל אל העם, לשם מה השביעם ואיזו בעיה התעוררה בגלל השבעה זו? ב. בתורה ובנביאים ראשונים מצאנו כמה שבועות. השב לגבי השבועות הבאות: 1. מה היתה השבועה שהשביע יוסף את בני ישראל ואשר קיים משה בעת יציאת מצרים ע"פ המסופר בספר שמות? 2. מה היו שתי השבועות שנשבעו ישראל במצפה בעקבות האירוע של "פילגש בגבעה"? 3. מהי השבועה שנשבע דוד לבת שבע ומדוע הזכירה לו בת שבע את שבועות?

5 יד "עבר אבי את הארץ"	א. מה היתה השגתו של יהונתן על השבועה שהשביע אביו את העם? ב. כיצד הגיב שאול לבעיה שהתעוררה בעם בעקבות השבעתו אותם?
6 כללי	עיין בפסוקים ל"ו-ל"ז. א. 1. מה הביא את שאול לשאול בה? 2. באיזה אופן מחזק הדבר את דרך הבנתנו את התנהגות שאול לגבי השאילה בה' בפסוק י"ט? ב. ציין שני פסוקים המראים כי שאול לא חשד כלל כי העובדה שה' לא ענהו קשורה אליו עצמו. ג. ציין שלושה פסוקים המצביעים על יחס העם אל שאול וכתוב מהו המקרה יוצא הדופן היחיד בפרק זה בו נהגו בשונה מהרגיל.
7 יד "ולא ענהו ביום ההוא" ע"פ שאלת בגרות	"ודעו וראו במה היתה החטאת הזאת היום" (פס' ל"ח). א. מה היה החטא שרצה שאול לגלות ובאיזו דרך התגלה החוטא? ב. גם יהושע היה צריך לגלות חטא שנעשה בעם ואשר הביא למפלה בעי. באיזו דרך נצטוו יהושע לגלות את החוטא ומה דרש ממנו יהושע לאחר שנודע שהוא האיש שלקח מן החרם?
6 יד יונתן, יפתח וגדעון	א. ציין שני קווי דמיון והבדל אחד בין השבעת שאול את העם ובין נדר יפתח. ב. ציין הדמיון בין קריאת יהונתן כי "אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט" ובין תוצאת הקרב שלו בפלשתים ("והנה היתה חרב איש ברעהו מהומה גדולה מאד") לבין מעשיו של גדעון. ג. מי היה השופט שקרא לפלשתים "ערלים" כשם שקרא להם יונתן (פס' ו') ובאיזה הקשר הזכיר אותו שופט את הפלשתים הערלים?
7 יד	מלחמות שאול בפלשתים ובעמים אחרים א. מה היתה התוצאה אותה קיווה שאול להשיג במלחמתו בפלשתים ומה היתה התוצאה שהושגה? הוכח דבריו מן הכתובים. ב. בבנייתו של שאול את צבא הקבע חל שינוי בין התקופה שלפני המלחמה בפלשתים ובין התקופה שאחרי המלחמה בהם ובאויבים נוספים. עיין בראשיתו של פרק י"ג ובסופו של פרק י"ד ותאר מה היה שינוי זה.
פרק טו' המלחמה בעמלק	
הציווי על המלחמה בעמלק והמלחמה עצמה (א' – ט): שמואל אמר לשאול את ציווי ה' להכות את עמלק מפני שהגיעה עת פקידת חטאו בישראל (בזמן הליכתם במדבר). ההוראות: יש להחרים את כל אשר לעמלק ולא להחיות אף אדם ואף בהמה. הקיני: שאול עשה חסד עם הקיני והתירה בהם לסור ממקום ישיבתם בקרבת עמלק פן ייספו יחד אתם. הסיבה: הקיני עשו חסד עם ישראל בעלותם ממצרים. המלחמה ותוצאותיה: שאול הכה בעמלק, אך תפס את אגג מלך עמלק חי והשאירו בחיים ואת הצאן והבקר לא החרים (מלבד הפחותים והבזויים שבהם). ה' נחם על המלכת שאול (י' – י"ט): בגלל אי השמיעה בקולו ניחם ה' כי המליך את שאול והודיע על כך לשמואל. שמואל הצטער על כך מאד וזעק לה' בעניין שאול כל הלילה. למחרת בא שמואל אל שאול ואמר לו את דבר ה': תוכחתו של שמואל לשאול כללה הבהרה שלמרות צניעותו הרי שכמלך הוא כן מורס מעם ומוטלת עליו אחריות רבה שהוא לא עמד בה ולא שמע בקול ה'. הסברי שאול ותשובות שמואל (כ' – כ"ו): תגובת שאול: שמעתי בקול ה' ונלחמתי בעמלק, הרגתי אותם והבאתי את אגג. העם לא החרים את כל הצאן והבקר מתוך מטרד וכוונה לזבחם לה'. תשובת שמואל: השמיעה בקול ה' חשובה יותר מעולות וזבחים ו"עין מאסת את דבר ה' וימאסך ממלך". תגובת שאול: "חטאתי כי עברתי את פי ה'". הסיבה: "כי יראתי את העם ואשמע בקולם". עתה "שא נא את חטאתי ושוב עמי ואשתחוה לה'".	

תשובת שמואל: שמואל חזר על דבריו כי שאול מאס את דבר ה' וה' מאסו מהיות מלך.

קריעת מעילו של שמואל וסמליותה (כ"ז – ל"א):

כשסב שמואל ללכת החזיק שאול בכנף מעילו של שמואל והמעיל נקרע. שמואל אמר לשאול כי קרע ה' את ממלכות ישראל מעליו וכי ה' הוא האל הנצחי ואינו אומר דבר לא נכון או חוזר בו מדבריו כפי שעושים בני האדם. (פירוש אחר: שמואל קרע את כנף מעילו של שאול כדי לסמל את קריעת המלוכה).

הריגת אגג ופרידת שמואל ושאול (ל"ב – ל"ה):

שמואל הרג את אגג מלך עמלק ולאחר מכן הלך כל אחד מהם למקומו. שמואל לא הוסיף עוד לראות את שאול עד יום מותו כי התאבל על שאול ועל אי הצלחת מלכותו.

שאלה	
1 טו	עיינ בפסוקים א' – ט'. א. מה היו ההוראות שקבל שאול באשר למלחמה בעמלק? ב. במה שינה שאול מהוראות אלה?
2 טו	שאול והחסד לקיני – ע"פ שאלת בגרות בייצאו להלחם בעמלק אמר שאול לקיני: "... ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים". מהו החסד שעשה הקיני עם ישראל "בעלותם ממצרים" ומהו החסד שעשה שאול עם הקיני?
3 טו	ה' נחם על המלכת שאול א. ה' הודיע לשמואל כי נחם על המלכתו את שאול למלך. מה היתה תגובת שמואל, מה היתה תגובת שאול הראשונה לדברי שמואל אליו ומה היתה תגובתו השנייה? ב. הוכח מן הכתובים כי צניעותו של שאול היתה רבה מן הראוי והרצוי למלך. ג. צטט הפסוק בו מביע שמואל את הרעיון כי שמיעה בקול ה' חשובה יותר מ"כוונות טובות".
4 טו	ה' נחם על המלכת שאול א. ה' אמר לשמואל כי הגיעה עת פקידת עוון עמלק. היכן נאמר כי ה' הבטיח למחות את זכר עמלק? ב. ה' נחם על המלכתו את שאול כי שב מאחרי ולא הקים את דבריו (י"א). היכן מסופר כי ישראל שבו מאחרי ה' וכי הם עתידים להינגף במלחמה נגד העמלקי והכנעני בשל כך?
5 טו	א. מה היה המעשה הסמלי שבו השתמש שמואל בדבריו אל שאול בעניין הסרת המלכות וכיצד השתמש במעשה הסמלי בדבריו? ב. 1. צטט הפסוק בו מביע שמואל את הרעיון כי ה' אינו חוזר בו מדבריו כפי שאדם משנה את דעתו לעתים מזומנות. 2. כיצד מכונה ה' בפסוק הנ"ל? צטט פסוק נוסף בו הביע בלעם רעיון דומה לזה שהביע כאן שמואל. 3. ידוע כי אם חוזרים ישראל בתשובה נחם ה' על נבואת פורענות אולם אינו נחם על נבואת ברכה וגאולה. על מה אם כן לא נחם ה' במקרה של מלכות שאול?
6 טו	א. איזו מלאכה של שאול סיים שמואל? ב. מה היה הקשר בין שמואל ושאול לאחר תוכחת שמואל אליו בעניין המלחמה בעמלק ומדוע?

פרק טז' משיחת דוד למלוכה

הליכת שמואל למשוח את דוד (א' – ה'):

ה' שלח את שמואל לבית ישי אשר בבית לחם למשוח מלך מבניו. שמואל לא ידע במי מבניו מדובר. שמואל חשש ששאול יהרגהו אם ישמע על כך וה' אמר לו להציג מטרת בואו כזביחת זבח לה' ולא לספר על מטרת בואו האמיתית.

שמואל הגיע לבית לחם, זקני העיר יצאו לקראתו והוא קרא להם ולישי ובניו לבוא אתו לזבח.

חיפוש המלך המיועד מתוך בני ישי, גילוי המלך הנבחר ומשיחת דוד (ו' – י"ג):

משראה שמואל את אליאב בכור ישי חשב כי הוא המיועד למלוך, אך ה' אמר לו שלא יטעה אחר המראה החיצוני המרשים, כי אינו מתאים

למלוכה, "כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב". שאר בני ישי עברו גם הם לפני שמואל אך אף אחד מהם לא היה המיועד למלוך. שמואל שאל את ישי אם יש לו עוד בנים וישי ענה שיש עוד בן אחד, צעיר בנו, הרועה בצאן. שמואל בקש להביאו. לפניו הגיע נער "אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי" וה' אמר לו "קום משחחו כי זה הוא". שמואל משח את דוד בקרב אחיו ורוח ה' צלחה את דוד מהיום ההוא והלאה. תוצאת משיחת דוד לגבי שאול והבאת דוד אליו כמנגן (י"ד – כ"ג): משיחת דוד הביאה לא רק לכך שרוח ה' צלחה את דוד אלא גם לכך שרוח ה' סרה מעם שאול. עבדי שאול יעצו לשאול לקחת לפניו מנגן שירגיע את רוחו. אחד מנערי המליץ על דוד בן ישי שבנוסף להיותו "יודע נגן" הוא גם "גבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאור וה' עמו". דוד הובא לפני שאול, נשא חן בעיניו ונגינתו הועילה לו מאד. * להמלכת שמואל את דוד ומעשיו האחרים של שמואל – ראה טבלה מצורפת. * להמלכת דוד הראשונה ושתי המלכותיו הבאות – ראה טבלה מצורפת.		
המלכת שמואל את דוד ומעשיו האחרים של שמואל		
מעשי שמואל	תיאור המעשה	המקור
הנבואה לעלי	הנבואה הראשונה לשמואל בהיותו במשכן עם עלי. נבואת תוכחה ועונש לבית עלי	ש"מ א' ג'
הכינוס במצפה והובלת המלחמה בפלשתים	שמואל כינס העם במצפה למעמד של תפילה ושיבה לה'. פלשתים יצאו להלחם בישראל ושמואל התפלל לה' והוביל המלחמה נגדם.	ש"מ א' ז'
תגובת שמואל לבקשת העם למלך ומשפט המלוכה	בקשת העם למלך היתה רעה בעיני שמואל, אך ה' אמר לו לשמוע בקולם ולהגיד להלם משפט המלוכה.	ש"מ א' ח'
המלכת שאול	ה' גלה אזנו של שמואל בדבר שאול. שמואל המליך את שאול בסתר.	ש"מ א' ט' – י'
	שמואל המליך את שאול במצפה לעיני כל העם (אך לא כולם קבלו מלכותו ברצון).	ש"מ א' י"
	שמואל המליך את שאול בגלגל לעיני כל העם וכולם קבלו מלכותו.	ש"מ א' י"א, יד – י"ב
סיכום תקופת הנהגתו כשופט	שמואל העיד העם עליו כי לא פגע באף אחד מהם. הוכיח העם על כפיות טובתם מול החסדים שעשה ה' עמם, אך אמר שאם ילכו בדרך ה' תתקיים המלוכה בידם.	ש"מ א' י"ב
תוכחה לשאול על המלחמה בעמלק והמלכת דוד	לאחר חטא שאול במלחמתו בעמלק המליך שמואל את דוד במצוות ה'	ש"מ א' ט"ו – ט"ז

המלכת דוד הראשונה ושתי המלכותיו הבאות				
המלכה	מאפייני ההמלכה	מקום	מקור	דמיון והבדלים להמלכת שאול
ראשונה	שמואל המליכו בסתר. רק משפחת דוד ידעה על כך.	בית לחם	שמ"א ט"ז	* את שניהם המליך שמואל. * שניהם בסתר.
שניה	אנשי יהודה המליכו אותו על יהודה לאחר מות שאול.	חברון	שמ"ב ב'	* שמואל המליך את שאול, אנשי יהודה המליכו את דוד. * אצל שניהם נדרשה המלכה נוספת כי לא כולם קבלו את מלכותם (אצל שאול בני בליעל לא קבלו, אצל דוד ישראל לא קבלו כי אבנר בן נר המליך את איש בשת בן שאול על ישראל).
שלישית	ישראל וכל זקני ישראל המליכוהו על כל ישראל.	חברון	שמ"ב ה'	* שמואל המליך את שאול, כל זקני ישראל המליכו את דוד. * מלכותם התקבלה ע"י כל העם.
שאלה				
1 טז	"ומשחת לי את אשר אומר אליך" א. מה ציוה ה' את שמואל לעשות, מה היה חששו של שמואל מפני קיום ציווי זה ומה היה מענה ה' כלפי חששו של שמואל? ב. מה היתה טעותו של שמואל בבואו למשוח את המלך הבא ומהן הסיבות (הכללית והספציפית) שגרמו לטעות זו?			
2 טז	ע"פ שאלת בגרות המלכת דוד א. כיצד ידע שמואל במי לבחור למלך? תאר בקצרה את ההבדל בין המלכתו את דוד להמלכתו את שאול. ב. ציין שלוש פעולות שציוה דוד לעשות כדי להראות לעם ששלמה ימלוך תחתיו וכתוב בעקבות איזה מאורע ציוה דוד לעשות פעולות אלה?			
3 טו	הבדל בין ה' לאדם בפרק ט"ו מתואר ההבדל בין ה' לאדם: האדם מחליט ומתחרט, סובר דעה אחת ומשנה דעתו, ואילו ה' אינו משנה דעתו וחוזר בו מדבריו. מהו ההבדל בין ה' לאדם המתואר בפרק ט"ז?			
4 טו	משיחת דוד למלך הבא הוכחה לכך שמשפחתו של דוד לא התרשמה כי יתכן שהוא ייבחר למלוכה והוכחה לכך שגם לאחר משיחתו לא התרשמו מהיבחרו למלוכה.			
5 טז	ע"פ שאלת בגרות – מעלות דוד א. מה היה השינוי שחל בדוד ובשאל לאחר משיחת דוד למלוכה? ב. מהי המעלה הטובה של דוד שבזכותה הובא אל שאול בפעם הראשונה ומדוע היתה מעלתו זו חשובה כל כך לשאול? תאר בקצרה את דמותו ומראהו של דוד ע"פ המסופר בפרק.			
פרק יז דוד וגלית				
הצעת גלית הפלשתי לישראל (א' – י"א): פלשתים נאספו למלחמה בישראל וישראל נערכו מולם למלחמה. גלית יצא לישראל בהצעה: במקום מלחמת רבים מול רבים הבו אדם יחיד שילחם מולי. אם ינצח הוא נהיה אנחנו לכם לעבדים ואם אנצח אני תהיו אתם לנו לעבדים. תיאורו של גלית: אדם גבוה מאד (קצת יותר משלושה מטרים), חבוש כובע נחושת, לבוש שריון כבד מאד, רגליו מוגנות בבגד מצופה נחושת, בעל כידון נחושת וחנית כבדה. גלית חרף "את מערכות ישראל" (חרף את ה'). תגובת ישראל: "ויחתו ויראו מאד". דוד נשלח למחנה ישראל (י"ב – י"ט):				

שלושת בני ישי הגדולים הלכו אחר שאול למלחמה וישי שלח את דוד להביא להם אוכל ולהביא לו חזרה את דרישת שלומם.

דוד במחנה ישראל (כ' – ל')

בהגיעו למחנה שאל קודם כל לשלום אחיו. בהיותו שם שמע את אחת מקריאותיו החוזרות של גלית לגבי הצעתו למלחמת יחיד מול יחיד ("ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיבב ארבעים יום"). דוד ראה כי ישראל פחדו מפניו מאד ושמע את השמועה שהחלה במחנה כי שאול יתן את בתו לאשה ויעשיר את מי שיכה את גלית ויפטור את כל משפחתו מחובות כלפי המלך.

דוד החל לשאול כמה אנשים בזה אחר זה את השאלה שאת התשובה עליה כבר ידע: "מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלוז". תוך כדי כך כעס עליו אחיו הבכור והוכיחו על עצם הירידה למחנה ועל "נדנודיו".

הגעת דוד אל שאול ויציאתו למלחמה בגלית (ל"א – מ"ז):

מטרת דוד בשאלתו החוזרת היתה שהדברים יגיעו לאזנו של שאול על מנת שיובא אל שאול ויוכל להשמיע דברו בפניו. בשמעו את חירוף גלית את ה' ובראותו את פחד העם מגלית היה לדוד חשוב מאד להשיב מלחמה שיערה אל גלית "כי חרף מערכות אלקים חיים".

שאול סבר כי אין בכוחו של דוד הנער להלחם באדם כמו גלית. דוד שכנעו בספרו לו על הכאת הארי והדוב והצלת השה מפיחם וכי ה' שהצילו מיד הארי ומיד הדוב יצילו מגלית.

שאול הליבש את דוד במדיו, בשריו ובכובע נחושת וחימש אותו בחרב אולם דוד לא חש נוח באלו והחליט להשאיר בבגדיו הרגילים. את החרב החליף בחמישה חלוקי אבנים מן הנחל, מקל וקלע.

גלית קלל את דוד באלקיו. דוד השיבו: "אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלקי מערכות ישאל...היום הזה יסגרך ה' בידי והכיתיד...וידעו כל הקהל הזה כי לא בחרב ובחנית יהושיע ה' כי לה' המלחמה ונתן אתכם בידנו".

הריגת גלית והנצחון על הפלשתים (מ"ח – נ"ד):

דוד ניצח את גלית והרגו בקלע ובאבן.

הפלשתים החלו לנוס וישראל רדפום והכו בהם.

הבאת דוד שוב אל שאול (נ"ה – נ"ח):

כשיצא דוד להכות את גלית שאל שאול את אבנר שר צבאו: "בן מי זה הנער", וכששב דוד מהכות את הפלשתי שאלו שאול "בן מי אתה הנער" ודוד השיב: "דוד בן עבדך ישי בית הלחמי".

הסברים אפשריים: 1. ע"פ חז"ל הודאג שאול שמא גבור זה הוא המיועד למלכות במקומו ולכן שאל "בן מי זה הנער" – אם בא ממשפחת פרץ בן יהודה – מלך יהיה, ואם בא ממשפחת זרח – חשוב יהיה. 2. בשל הדאגה שהטרידה אותו בעקבות נצחון דוד תקפה אותו רוח רעה ושכח את שם דוד ושם אביו.

שאלה	
1. היכן נערכה המלחמה בפלשתים המתוארת בפרק י"ז ובמה היתה הצעת גלית שונה מהמלחמות הקודמות בפלשתים? 2. גלית אמר "אני חרפתי את מערכות ישראל היום הזה" (י). מהם ארבעת הפסוקים הנוספים בפרק המתייחסים לעובדת חירופו של גלית, מה ניתן להבין מהם על חירופו ובאיזה הקשר נאמרו הדברים בפסוקים אלה?	יצאת גלית אל ישראל
1. תגובת ישראל ושליחת דוד למחנה 2. א. צטט שני פסוקים שונים המצביעים על תגובת ישראל לנוכח הצעתו של גלית. ב. מדוע שלח ישי את דוד אל מחנה ישראל ומה בקש ממנו לעשות שם?	2

3 יז	הבירור שערך דוד במחנה א. מהו המידע שהחל להסתובב במחנה ישראל לגבי המלחמה בגלית? ב. מדוע ערך דוד כמה בירורים חוזרים לגבי אותו מידע? ג. מה היתה תגובת אחיו הגדול לעצם הגעתו של דוד למחנה ולבירוריו?
4 יז	הגעת דוד אל שאול- ע"פ שאלת בגרות עייין בשמ"א י"ז, יז- לב. א. "וישמעו הדברים אשר דבר דוד ויגידו לפני שאול ויקהו" (ל"א). מהם דברי דוד אשר הביאו את שאול לקחתו אליו? ב. איזו התנהגות של ישראל הביאה את דוד לומר את דבריו?
5 יז	יציאת דוד למלחמה בגלית א. כיצד שכנע דוד את שאול לתת לו להלחם בגלית הפלשתי? ב. תאר בקצרה את הבעלי הכוחות והציוד בין דוד וגלית וכתוב מה הביא את דוד לצאת בציוד דל אף מזה שהוצע לו.
6 יז	מטרת דוד במלחמתו בגלית מה רצה דוד להוכיח במלחמתו בגלית? צטט הפסוק המתאים ביותר לתיאור כוונתו. ב. מדוע שאל שאול את אבנר שר צבאו מיהו הנער הנלחם בגלית אם לפני כן קראנו כי היה דוד מנגן עבורו וכי שוחחו בטרם יציאת דוד למלחמה?
7 יז מקבילות	א. עייין בשמ"ב כ"א, טו- כב וציין מיהם שנלחמו בפלשתים בפסוקים אלה ומהם קווי דמיון בין הנזכר בפסוקים אלה לנזכר בפרקנו. ב. ציין שמו של אדם נוסף שהבטיח את בתו לאשה לאיש אשר ינצח במלחמה וכתוב את שם המנצח ומה היה נצחונו.
פרק יח' עליית קרנו של דוד ותחילת רדיפתו ע"י שאול	
אהבת שאול מתחלפת בעוינות (א' – ט') יחס העם לדוד: דוד היה אהוב על שאול וביתו ועל כל העם. יהונתן כרת עמו ברית ונתן לו את מדיו, חרב, קשתו וחגורו. שאול מינה אותו על אנשי המלחמה ואילו עבדיו, כמו גם שאר העם, העריכוהו "וייטב בעיניהם". שאול – מאהבה לעוינות: כששב דוד מהכות את גלית וישראל שבו מהכות את הפלשתים יצאו הנשים במחולות לקראת שאול המלך, אולם היו נשים ששחקו ואמרו "הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו". דבר זה עורר את חששו של שאול כי דוד ימלוך תחתיו ושאול החל להיות עוין את דוד. נסיונו הראשון של שאול להרוג את דוד (י" – ט"ז): רוח אלקים רעה תקפה את שאול והוא הטיל את חניתו בדוד. דוד הצליח להתחמק מחניתו ושאול ראה כי ה' עמו והחל לירוא ממנו. כתוצאה מכך העבירו מתפקידו הראשון והשאירו כשר אלף בלבד, אלא שבכך גרם לעצמו אף יותר נזק כי במסגרת זו יצא דוד ובא לפני העם והעם החל להכירו טוב יותר ולאהוב אותו. נסיונו השני של שאול להרוג את דוד (י"ז – ל') שאול הציע לדוד להתחתן עם מרב בתו מתוך כוונה לבקש ממנו להלחם בפלשתים תמורת נישואיו לה ומתוך מחשבה שוודאי יפול ביד פלשתים. דוד סירב בצניעותו להצעה זו ("מי אנכי ומי חיי משפחת אבי בישראל כי אהיה חתן למלך"), אלא שאז חלה בכל מקרה תפנית בתכנית זו מפני שמרב ניתנה לעדריאל המחולתי לאשה ובמקביל הסתבר שמיכל בת שאול אהבה את דוד. שאול שמח לנצל זאת לצרכיו והעביר דרך עבדיו את המסר כי "אין חפץ למלך במוהר כי במאה ערלות פלשתים להנקם באויבי המלך", כשמטרתו האמיתית ממשיכה להיות "ושאול חשב להפיל את דוד ביד פלשתים". תוצאת המעשה: דוד הכה מאתים פלשתים, מיכל בת שאול ניתנה לו לאשה ושאול ראה כי ה' עם דוד והוסיף לירוא ממנו ולהיות עוין לו. מאידך שמו של דוד רק עלה עוד יותר "וייקר שמו מאד"	

שאלה	
השינוי ביחסו של שאול אל דוד	יח
א. עיין בפסוקים א'– ה' וציין יחסיו של דוד עם שאול, יהונתן, עבדי שאול ועם ישראל לאחר מלחמתו בגלית. ב. מה גרם לשאול להתחיל להיות עוין לדוד? ג. מדוע חוזר ביטוי "הכה שאול באלפיו" וגו' פעמיים נוספות בספר שמ"א? ציין מקורות לדברך.	1
ברית יהונתן ודוד	2
מה היה המעשה בו סימל יהונתן את הברית שכרת עם דוד? ציין שני אירועים בשמ"א ושמ"ב בהם באה לביטוי ברית יהונתן עם דוד.	יח
ירידת שאול ועליית דוד	יח
א. תאר בקצרה את הידרדרות יחסו של שאול אל דוד כפי שבא לביטוי בפרק י"ח. ב. תאר בקצרה את עליית קרנו של דוד.	3
א. מה היתה מטרתו של שאול בנתינת מיכל בתו לדוד לאשה?	4
יח	ע"פ שאלת
א. נתינת מיכל בתו לדוד לאשה לא היתה הצעתו הראשונה של שאול. עם מי הציע שאול לדוד להתחתן קודם לכן ומה היו הנתונים ששינו את התמונה? ב. באיזה אירוע פרץ ויכוח בין דוד למיכל ועל מה היה הויכוח? ציין המקור לדברך.	5
יח	דוד ומיכל
פרק י"ט תחילת מנוסת דוד מפני שאול	
יהונתן משכנע את שאול לא להמית את דוד (א'– ז): שאול יידע את עבדיו ואת יהונתן בדבר רצונו להמית את דוד כדי להרחיב את מעגל האנשים המבקשים אחריו, אלא שיהונתן עצמו לא היה כתובת מתאימה לכך כי חפץ בדוד מאד. יהונתן יעץ לדוד להסתתר עד שיוודא את כוונת אביו. יהונתן ניסה לשכנע את אביו לא להמית את דוד בטענו שדוד לא עשה לו רעה, אלא להיפך – מעשיו עמו הם לטובה ולתועלת. עוד הזכיר את התשועה שהביא דוד מיד פלשתים בהרגו את גלית והזכיר לאביו את החטא שבהריגת אדם זכאי נקי מאשמה. שאול הבטיח לא להרוג את דוד ויהונתן הביא את דוד חזרה לבית שאול. לאחר תקופת רגיעה חזר שאול לנסיונותיו להמית את דוד (ח'– כ'): 1. לאחר זמן נלחם שוב דוד בפלשתים והצליח להכות בהם מכה גדולה. את שאול תקפה רוח רעה מעם ה' והוא ניסה להכות שוב את דוד בחניתו ובקיר. דוד הצליח שוב להמלט, כבפעם הראשונה. 2. שאול החליט על דרך אחרת להכות את דוד: הוא ניסה למנוע את הימלטותו ע"י שליחת שליחים לשמור שלא יצא מביתו ולהמיתו בבוקר. למרות זאת הצליח דוד להמלט כי מיכל אשתו הזהירה אותו ובהריחה אותו דרך החלון. במיטתו שמה תרפים (לא ברור מה היה שימושם, אך לא היו לע"ז) וכביר עזים (אחד הפירושים: מעין פרוות עזים, כדי שהדבר ידמה לשיער אדם) כדי להטעות את שליחי שאול. משנתגלה הדבר הסבירה את מעשיה לשאול באמרה שדוד הכריח אותה לתת לו ללכת פן ימיתנה. 3. דוד נמלט אל שמואל בניות ברמה. בשלב מסוים נודע לשאול היכן דוד והוא שלח שליחים לקחתו משם. כשלו הניסיון ללכוד את דוד והתנבאות רודפיו (כ'– כד): קבוצת השליחים הראשונה ששלח שאול אחרי דוד הגיעה לרמה. הם ראו להקת נביאים ניבאים ושמואל עומד ניצב עליהם והרוח שעליהם "הדביקה" גם אותם והם התנבאו ולא הוסיפו לרדוף במצוות שאול. אותה התנבאות אחזה גם בקבוצה שנייה ושלישית ששלח שאול ואף בשאול עצמו שהגיע לשם אחריהם.	

	שאלה
1 יט	ע"פ שאלת בגרות – סיוע יהונתן לדוד בספר שמ"א מסופר על הרעה ביחסי שאול ודוד. עיינ בשמ"א י"ט, א – ז. א. מה היתה תכניתו של יהונתן במטרה לעזור לדוד לא להיפגע ע"י אביו ומה היתה תוצאת תכניתו לטווח הקצר ולטווח הארוך? ב. ציין שלושה מהנימוקים שיהונתן הציג לפני שאול כדי שישנה לטובה את יחסו לדוד.
2 יט	ע"פ שאלת בגרות – סיוע מיכל ואנשים נוספים לדוד במאבק בין שאול לדוד היו אנשים הקרובים לשאול שסייעו לדוד. א. במה סייעה מיכל בת שאול לדוד, כיצד הסבירה לשאול את התנהגותה? ב. כיצד עזר אחימלך הכהן לדוד וכיצד הסביר אחימלך לשאול את מעשיו? ג. כיצד הסביר יהונתן לשאול את היעדרו של דוד מסעודת ראש החודש?
3 יט ע"פ שאלת בגרות	א. תאר מקרה נוסף של הצלת אנשים ע"י הברחתם מבעד לחלון וציין מקור לדבריך. ב. במה היו נסיונות שאול לפגוע בדוד בפרק י"ט שונים מנסיונותיו בפרק י"ח?
4 יט	ע"פ שאלת בגרות – "ויתנבאו גם המה" א. מה היה נסיונו הבא של שאול ללכוד את דוד לאחר שנכשל בנסיונו ללכודו בביתו ומה היתה תוצאת נסיון זה? ב. בספר במדבר נזכרה קבוצת אנשים אשר גם עליהם נחה הרוח והם התנבאו באופן חד פעמי. מי היתה קבוצת אנשים זו ומה היה ההקשר בו התנבאו? ציין מקור לדבריך.
פרק כ' יהונתן ממלט את דוד	
הדרך לוודא את כוונתו הנוכחית של שאול (א' – ט): דוד נמלט מניו ברמה ובא לפני יהונתן. יהונתן סבר שלא יתכן שאביו מבקש עדיין להמיתו כי אחרת היה מגלה לו זאת. דוד טען כי שאול לא גילה לו על כוונתו זו כי ידע את יחסו של יהונתן לדוד ולא רצה לצער. הצעת דוד לוודא כוונתו הנוכחית של שאול היתה כי יעדר מסעודות שני ימי ראש החודש, שלא כמנהגו. אם ישאל שאול את יהונתן לסיבת הדבר יאמר יהונתן כי נענה לבקשת דוד לשלחו לזבח המשפחה בבית לחם עירו. אם יגיב שאול בצורה חיובית ידעו כי שלום לדוד ואם יגיב בצורה שלילית ידעו כי כוונתו להרגו. הערה: שים לב כי למרות ששאול ניסה להרוג את דוד בביתו שלו, בבית דוד וברמה עדיין אמר יהונתן כי אין בכוונת אביו להרגו שכן אחרת היה אומר לו זאת, והם קבעו דרך לברר את העניין. דהיינו: לא רק יהונתן סבר שכוונת אביו להרוג את דוד היא נחלת העבר אלא אף דוד היה מוכן לבדיקה חוזרת של כוונתו. המענה לבעיית הדרך ליידע את דוד בדבר כוונת שאול והשבעת יהונתן את דוד (י' – כ"ג): דוד העלה את הקושי: כיצד יידע אותו יהונתן במקרה שכוונת אביו רעה? יהונתן הבטיח כי יידע אותו בעצמו. יהונתן השביע את דוד לעשות חסד עם ביתו כאשר יגיעו הימים בהם יכרית ה' את אויביו והוא ימלוך. הצעת יהונתן להעברת המידע בדבר כוונת שאול אל דוד: יהונתן הציע, בדומה למה שאמר דוד לפני כן, כי דוד יסתתר מעתה (יום לפני ר"ח) ועד סוף יום ראש החודש השני. בסוף היום השני יחזור לאבן האזל והוא יבוא וישלח שלושה חצים ויורה לנער להביאם. אם יאמר לנער כי החצים הינם "ממך והנה" (עליו לחזור לכיוון יהונתן) ידע דוד כי שלום לו, ואם יאמר לנער כי החצים הינם "ממנו והלאה" (עליו ללכת רחוק יותר לחפש) ידע דוד כי עליו להמלט. שאול ויהונתן בסעודות ראש החודש (כ"ד – ל"ד): ביום הראשון של ראש החודש לא שאל שאול לגבי היעדרו של דוד, כי סבר שלא היה יכול להגיע לסעודה כי לא היה טהור. ביום השני שאל שאול את יהונתן לגבי דוד ונענה שדוד ביקש ללכת לבית לחם להשתתף בזבח משפחתו. שאול כעס וקרא ליהונתן "בן נעות המרדות" והוסיף כי עליו לדעת כי כל זמן שדוד חי לא תצלח בידו ירושת המלכות מאביו. שאול דרש	

מיהונתן לשלוח להביא את דוד. יהונתן כעס וקם מעם השולחן. צערו על יחס אביו לדוד לא הניחו לאכול. יידוע דוד בדבר רצון שאול להרגו ופרידת דוד ויהונתן (ל"ה – מ"ב): יהונתן יצא עם נערו לירות חצים וקרא לנערו שהלך להביאם: "הלא החצנים ממך והלאה". דוד שמע את הדבר והבין כי שאול רוצה להמיתו. יהונתן שליח את נערו העירה, דוד יצא ממקום מסתורו לפגוש את יהונתן והם נפרדו בבכי ובאזכור הברית ביניהם.	
שאלה	
תכנית דוד ויהונתן להצלת דוד עיינ בפסוקים א' – ט'. א. מהו הנימוק של יהונתן לקביעתו כי דוד אינו עומד למות ומהו הטיעון אותו ציין דוד להעמדת יהונתן על טעותו? ב. צטט המילים בהן משתמש דוד לציון העובדה כי חייו תלויים לו מנגד. ג. מה היתה התכנית שהוצעה לבדיקת כוונתו של שאול כלפי דוד ומי הגה תכנית זו?	1 כ ע"פ שאלת בגרות
המשך הגיית התכנית עבוד דוד ושבועת דוד ויהונתן א. עיינ בפסוקים י' – י"ז. מה היה הקושי ה"טכני" שלגביו בקש דוד פתרון ומדוע הזכיר דווקא מצב שבו "יענך אביך קשה" (ולא את האפשרות ששאול יגיב בצורה טובה) בהקשר לקושי זה? ב. מה הבטיח יהונתן בתשובה לקושי זה, מה השביע את דוד ומה מעידה השבעתו את דוד על אופן ראייתו את העתיד?	2 כ
ברית דוד ויהונתן א. ציין היכן ובאיזה הקשר נזכרה הפעם הראשונה בה כרתו יהונתן ודוד ברית. ב. בשמ"ב מסופר שדוד קיים את הברית שכרת עם יהונתן. כיצד עשה זאת?	3 כ
סימני החצים א. מה היו הסימנים שנתן יהונתן לדוד אשר על פיהם עליו לנהוג כשיחזור אליו עם הודעת כוונתו של שאול ומה היתה מטרתם? ב. מה הבין דוד מהסימן שנתן לו יהונתן אחרי שנפגש עם אביו שאול? ג. כיצד מכונים בדברי יהונתן ימי ראש חודש והימים שאינם ראש חודש?	4 כ
"בן נעות המרדות, הלוא ידעתי כי בוחר אתה לבן ישי לבשתך ולבשת ערות אמך". א. מה גרם לשאול לומר ליהונתן דברים אלה, היכן לדעתו היתה טמונה סכנה ליהונתן מפני דוד ומה בקש שאול מיהונתן לעשות בהמשך לדבריו אלה? ב. באחת מרדיפות שאול אחרי דוד אמר שאול לדוד כי עתה ידע "כי מלך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל". איזו התנהגות של דוד הביאה את שאול לומר לדוד את הדברים האלה ומה בקש שאול מדוד בהמשך דבריו אלה?	5 כ תגובת שאול לעזרת יהונתן לדוד
מימוש התכנית של יהונתן ודוד א. מה היתה תגובתו המילולית של יהונתן לדברי שאול ומה היתה תגובתו המעשית באותו יום וביום המחרת? ב. "והנער לא ידע מאומה אך יהונתן ודוד ידעו את הדבר (ל"ט). מהו הדבר שיהונתן ודוד ידעו אך הנער לא ידע? ג. מדוע שלח יהונתן את נערו להביא את כליו העירה?	6 כ
פרק כא'	
דוד בנוב עיר הכהנים (א' – י')	
הופעת דוד בנוב לבדו, לאחר שהבין כי שאול מבקש להרגו ולאחר שנפרד מיהונתן, עוררה פליאה אצל אחימלך הכהן. דוד תירץ זאת בכך ששאול שלחו בשליחות סודית שאסור לאיש לדעת עליה ואמר כי השאיר את נערו במקום אחר. דוד ביקש מאחימלך צידה ומכיוון שהיה ביד אחימלך רק לחם הקודש הבטיח דוד כי הוא ו"נערו" טהורים וקבל את הלחם. בנוסף בקש חרב או חנית וקבל מאחימלך את חרב גלית הפלשתי שהייתה במקום. ב"מאמר מוסגר" אנו שומעים כי בזמן פגישתם של דוד ואחימלך היה במקום גם איש מעבדי שאול בשם <u>דואג האדומי</u>.	
<u>דוד אצל אכיש מלך גת (י"א – ט"ז):</u> דוד נמלט לגת מתוך מחשבה ששאול לא יחפש אחריו בקרב הפלשתים, אולם עבדי אכיש זיהו אותו ואמרו לאכיש: "הלוא זה דוד מלך הארץ, הלוא לזה יענו במחולות לאמר הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו". משהבין כי נודעה זהותו החל דוד להעמיד פני משוגע, דבר שהביא לגירושו ולהצלתו ממוות.	

שאלה	
1 כא	מפגש דוד ואחיש מלך הכהן בנוב א. מה היתה תמיהתו של אחיש מלך וכיצד הסביר דוד לאחיש מלך את סיבת הדבר? ב. מדוע סייג אחיש מלך את מתן הלחם שבידו לדוד וכיצד נימק דוד את יכולתם לאכול מלחם זה?
2 כא	דוד אצל אחיש מלך גת א. מה גרם לסיכול תכניתו של דוד ומי היו הנפגעים כתוצאה מגורם מסכל זה? ב. מה גרם לדוד לברוח אל אחיש מלך גת, מה גרם לשינוי בתכניתו זו ומה היה שינוי זה?
פרק כב' הריגת כהני נוב	
הצטרפות קבוצת אנשים גדולה אל דוד (א' – ה'): דוד נמלט מגת אל מערת עדולם, שם הצטרפו אליו אחיו וכל בית אביו וכן התקבצו אליו אנשים שהיה להם עניין לצאת מעירם אל מקום לא מיושב בשל מצוקה נפשית או כספית. סה"כ הצטרפו אליו ארבע מאות איש. ממערות עדולם עבר דוד למצפה מואב. הוא בקש ממלך מואב לאפשר לאביו ולאמו (שלא יכלו לנדוד במדבריות ולגור בהם) להתגורר לעת עתה בקרבם. ישיבת דוד באזור זה נסתיימה עם בואו של גד הנביא שאמר לו כי לא טוב לו להמשיך לשבת במצודה ועליו לבוא לארץ יהודה. בעקבות נבואה זו הגיע דוד ליער חרת. שאל שומע על היות דוד בנוב ומזמן אליו את אחיש מלך הכהן (ו' – ט"ו): שאל שמע על הצטרפות האנשים אל דוד והתלונן בפני עבדיו: האם אתם מצפים שדוד יתן לכם שדות וכרמים שקשרתם עלי כולכם קשר לא לגלות את אזני בכרות יהונתן ברית עם דוד? בשמעו זאת סיפר דואג האדומי כי דוד היה בנוב וקבל מאחיש מלך צידה ואת חרב גלית הפלשתי. שאל זימן אליו את אחיש מלך וכל בית אביו הכהנים ושאלו מדוע קשרו עליו קשר בנתנו לדוד צידה וחרב ובשאלה בה' עבדו. אחיש מלך השיב כי ידע שדוד הוא חתן המלך ונכבד בביתו ואין זו הפעם הראשונה ששאל בה' בעבדו וכי לא ידע ששאל מבקשו. שאל מצווה על הריגת כהני נוב (ט"ז – י"ט): שאל ציוה על הריגת כהני נוב. עבדיו סירבו לשלוח ידם בכהני ה' ושאל ציוה את דואג לעשות זאת. דואג לא חשש לכך והמית שמונים וחמישה כהנים ביום ההוא. את העיר נוב הכה לפי חרב "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק" והבהמות. הימלטות אביתר בן אחיש מלך מנוב (כ' – כ"ג): אביתר בן אחיש מלך הכהן הצליח לבדו להמלט והגיע אל דוד. בשמוע דוד את סיפור המקרה בנוב לקח על עצמו את האשמה לכך מפני שלא צפה מראש את האפשרויות ולא היה זהיר דיו. דוד הציע לאביתר להצטרף אליהם והוא עצמו ישמור עליו מכל רע, "כי משמרת אתה עמדי".	
שאלה	
1 כב	א. דוד נמלט מאכיש מלך גת אל מערת עדולם. מה נשתנה החל משלב זה של בריחתו מפני שאל ומהו הפרט שנתחדש עתה לגבי היקף מרדפו של שאל? ב. מה היו דברי גד הנביא אל דוד ומדוע? ג. ציין שמותיהם של שלושה נביאים שניבאו אל דוד.
2 כב	ע"פ שאלת בגרות – חסד מלך מואב עם דוד א. מה היה החסד שבקש דוד ממלך מואב? ב. גם לשלמה היה קשר עם מלך זר. ציין קשר כזה וכתוב מקור לדבריך.
3	נאמנות השבטים לשאל ולדוד א. ציין בניו של איזה שבט היו נאמני דוד ובניו של איזה שבט היו נאמני שאל ומדוע.

ב. ציין שני מקרים נוספים בהם ניתן לראות את נאמנות שבט זה לדוד ואת נאמנות שבט זה לשאול.	כב
דואג האדומי א. מה הביא את דואג האדומי לגלות את אזנו של שאול בדבר דוד? ב. כיצד הגיב שאול לדברי דואג, מדוע כמעט נכשלה תכניתו וכיצד נתממשה לבסוף?	4 כב
ע"פ שאלת בגרות- הדו שיח בין שאול ואחילך א. ציין שלושה דברים שבהם האשים שאול את אחילך הכהן וכתוב אילו מדברים אלה לא נזכר בפרק כ"א. ב. אחילך טען כי "לא ידע עבדך בכל זאת דבר קטן או גדול". ציין אם דבר אמת אם לאו והוכח דבריך מן הכתובים.	5 כב
ע"פ שאלת בגרות- הימלטות אביתר בן אחילך עיינ בשמ"א פרקים כ"ב-כ"ג. א. מהו האירוע שבעקבותיו הגיע אביתר אל דוד? ב. במה עזר אביתר לדוד בהמשך נדודיו? ג. ציין אירוע נוסף בו נהרגו אנשים רבים בני משפחה אחת ומהם נותר אדם אחד.	6 כב
מה היתה תגובתו המילולית של דוד להודעת אביתר בדבר הריגת כהני נוב ומה היתה תגובתו המעשית?	7 כב דוד ואביתר
פרק כג' יחסם של אנשי קעילה וזיף לדוד	
הושעת אנשי קעילה מיד פלשתים (א'-ה'): דוד שמע שפלשתים נלחמים בקעילה ושאל בה' אם להכות בפלשתים. ה' ענהו שיכה בהם וישיע את קעילה, אולם אנשי דוד חששו ליצאת לשם פן ייתפסו ע"י שאול. כדי לעודדם שאל דוד שוב בה' ונענה שוב כי פלשתים יינתנו בידו. דוד נלחם בפלשתים והושיע את אנשי קעילה. מרדף שאול ובריחת דוד (ו'-ט"ו): שאול שמע על הגעת דוד לקעילה וסבר שהפעם יצליח ללכדו ללא ספק כי קל היה לו להמלט קודם לכן באזור הפתוח, אך עתה "נסגר לבוא בעיר דלתים ובריח". דוד שמע על מרדף שאול ובקש מאביתר בן אחילך, שנמלט מנוב יחד עם האפוד, לשאול בה' אם אכן יבוא שאול לקעילה ואם יסגירו אותו אנשי קעילה בידו. ה' ענהו בחיוב על שתי השאלות ודוד ואנשיו יצאו מקעילה. (מספר אנשי דוד עלה בשלב זה מארבע מאות [כ"ב, ב] לשש מאות [כ"ג, ג]). נכונות אנשי קעילה להסגיר את דוד נבעה אולי מפחדם משאול לאחר ששמעו מה שעשה לכהני נוב, אך בנכונותם לעשות זאת למרות שהושיעם מיד פלשתים היו כפויי טובה כלפיו. כששמע שאול כי נמלט דוד מקעילה נמנע מלצאת אחריו, אך באופן כללי המשיך לרדוף אחריו "כל הימים" ולא הצליח כי ה' לא נתן את דוד בידו. בואו של יהונתן אל דוד (ט"ז-י"ח): יהונתן בא אל דוד לחזקו בה' ואמר לו "אל תירא" כי שאול אבי לא יצליח למצאך ואתה תמלוך על ישראל. בסיום מפגש זה כרתו שניהם ברית. (החידוש: כשדוד ימלוך ימנה את יהונתן למשנה לו). נסיון אנשי זיף להסגיר את דוד (י"ט-כ"ט): לאחר שנמלט מקעילה הגיע דוד אל מדבר זיף, והזיפים, שידעו על כך, עלו אל שאול במטרה להסגירו. שאול ביקש מהם להביא לו מידע מדויק יותר על מקום הימצאו כי לא רצה להכשל שוב בלכידתו. בשמעו זאת ירד דוד אל מדבר מעון ושאול המשיך לרדוף אחריו גם שם. הצלת דוד באה בנס: מלאך בא אל שאול ואמר לו כי פלשתים פשטו על הארץ ועליו להלחם בהם.	

מעשי יהונתן		
פרק	מעשה	מהות
פרק י"ד	נלחם בפלשתים עם נושא כליו בלבד.	בטחון בה', גבורה
פרק י"ד	יהונתן טעם מהדבש כי לא ידע על השבועה. סבר שאביו טעה בשבועה זו. אמר לאביו לאחר מכן "הנני אמות", אך העם פדה אותו.	גבורה
פרק י"ח	כרת ברית עם דוד.	אהבה לדוד
פרק י"ט	הזהיר את דוד מפני אביו ושכנע את שאול לא להמיתו (שכנעו שהצליח לזמן מה).	אהבה לדוד
פרק כ'	לאחר שהבין שאביו עדיין מבקש את דוד הודיע זאת לדוד ונפרד ממנו מפני שדוד נאלץ להסתתר.	אהבה לדוד
פרק כ'	כריתת ברית שניה עם דוד	אהבה לדוד, אמונה בה' (שדוד ימלוך)
פרק כ"ג	חיזוק דוד, כריתת ברית שלישית ביניהם	אהבה לדוד, אמונה בה' (שדוד ימלוך)
פרק ל"א, שמ"ב א'	מות יהונתן במלחמה בפלשתים בהר הגלבוע. קינת דוד על שאול ויהונתן	
שאלה		
1 כג	ע"פ שאלת בגרות - דוד ואנשי קעילה א. מה הניע את דוד להלחם בפלשתים בקעילה, מדוע היססו אנשיו בעניין זה וכיצד פתר דוד את היסוסם? ב. כיצד התאמת חששם של אנשי דוד?	
2	ע"פ שאלת בגרות - רצון שאול לרדוף את דוד בקעילה א. מה היה שאול מוכן לעשות על מנת להשיג את דוד ומה אירע בפרק הקודם שגרם לדוד להבין כי הוא מוכן ללכת עד כדי כך רחוק כדי להשיגו? ב. כיצד נתאפשר לדוד לשאול בה' בהיותו באזור קעילה ומהן שתי השאלות ששאל ושתי התשובות שקבל?	
3 כג	ע"פ שאלת בגרות - יחסי דוד עם אנשי קעילה והזיפים היחסים בין דוד לאנשי המקומות בקרבתם הסתתר היו לעתים מורכבים. א. כיצד התייחסו אנשי קעילה לדוד? ב. במה היה יחס הזיפים לדוד דומה ליחסם של אנשי קעילה ובמה היה שונה?	
4 כג	ע"פ שאלת בגרות - יחסי דוד עם אנשי קעילה והזיפים א. כיצד ניצל דוד לאחר שנודע לו שאנשי קעילה יסגירוהו וכיצד ניצל לאחר נסיון ההסגרה ע"י אנשי זיף? ב. היכן נפגש יהונתן בן שאול עם דוד לאחר מקרה קעילה ומה היתה מטרת פגישתם?	
5 כג בריתות יהונתן ודוד	כריתת הברית בין יהונתן לשאול היתה הברית השלישית ביניהם. א. ציין תוכן של שתי הבריתות הקודמות וכתוב מקור לדברך. ב. מה היה החידוש שהביא לכריתת הברית הנוספת ביניהם?	
6 כג שאול ואנשי זיף	א. מה בקש שאול מאנשי זיף ומדוע? ב. היכן הסתתר דוד מפני שאול לאחר שנודע לו כי הזיפים מובילים את שאול אליו והיכן הסתתר לאחר ששב שאול מרדיפתו כדי להלחם בפלשתים?	

פרק כד'		מפגש דוד ושאול במדבר עין גדי
"כמעט מפגש" בין שאול לדוד (א' – ז'):		דוד עבר ממדבר מעון אל מדבר עין גדי ושאל יצא לבקשו. בהיותו שם נקרה שאול למערה שבירכניה ישבו דוד ואנשיו, אך שאול לא היה מודע לכך. אנשי דוד סברו שזו ההזדמנות עבור דוד להרוג את שאול, אך דוד לא עשה כן אלא רק כרת את כנף מעילו של שאול מבלי שהבחין. לאחר מכן חש אשם אפילו לגבי מעשה זה של כריתת כנף המעיל. לאנשיו אמר דוד כי אינו מוכן לשלוח ידו במשיח ה' – האדם שנבחר ע"י ה' למלך ונמשח (בידי שמואל) למלוכה.
מפגש בין שאול לדוד: דברי דוד (ח' – ט"ו):		לאחר שיצא שאול מהמערה יצא דוד אחריו והתגלה לו. טיעוני דוד: דוד אמר לשאול כי אינו מבקש את רעתו והראה לו את כנף מעילו כהוכחה לכך שאילו רצה היה יכול לפגוע בו. עוד טען דוד בפני שאול כי הוא רודף אחרי אדם ש"אינו שווה את המאמץ" כי הוא בלתי מזיק ("אחרי מי אתה רודף, אחרי כלב מת? אחרי פרעוש אחד?") וכי ישפוט ה' ביניהם (כי ה' יודע את האמת אשר בלב).
מפגש בין שאול לדוד: דברי שאול (ט"ז – כ"ב):		שאול בכה בשמעו את דברי דוד ואמר לו כי גמל עמו טובה למרות כל הרעה שניסה הוא לעשות לו, "וה' ישלמך טובה תחת היום הזה אשר עשית לי". שאול הוסיף כי הוא יודע שדוד ימלוך והשביע את דוד שלא יכרית את זרעו ואת שמו.
שאלה		
1 כד	עייין בפסוקים א' – ז'. א. מה הביא ל"מפגש" (החד צדדי בשלב זה) בין דוד לשאול במדבר עין גדי, מה יעצו לדוד אנשיו בהקשר זה ומה מעידים דבריהם על מהות החיבור בינם לבין דוד? ב. באיזה אופן השתמש דוד בהזדמנות שנקרתה לפניו לפגוע בשאול ומדוע?	כריתת כנף מעילו של שאול במדבר עין גדי
2 כד	בפסוקים ח' – ט"ו ממשיכים הפסוקים לספר על האופן בו השתמש דוד בהזדמנות שנקרתה לפניו. מה היה אופן זה ומה היו טיעוני דוד בפני שאול?	מפגש דוד ושאול במדבר עין גדי
3 כד תגובת שאול לדברי דוד	א. לרשות שאול עמד צבא של שלושת אלפים איש. כיצד השתמש שאול בהזדמנות שנקרתה לו עם היגלות דוד לפניו? תאר תגובתו כלפי דוד. ב. שאול אמר לדוד: "ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל". היכן שמע דוד מיהונתן עוד קודם לכן כי שאול יודע זאת?	א. לרשות שאול עמד צבא של שלושת אלפים איש. כיצד השתמש שאול בהזדמנות שנקרתה לו עם היגלות דוד לפניו? תאר תגובתו כלפי דוד. ב. שאול אמר לדוד: "ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל". היכן שמע דוד מיהונתן עוד קודם לכן כי שאול יודע זאת?
4 כד מפגש שאול ודוד	א. מה השביע שאול את דוד? ב. בשונה ממרבית המקרים בהם לא הגיעה רדיפת שאול אחר דוד לכדי מפגש ביניהם מתואר בפרק זה כמעט-מפגש ולאחר מכן מפגש בין שאול לדוד. תאר מקרה נוסף בו הביא המרדף לכמעט-מפגש ביניהם וציין המקור לדבריו.	א. מה השביע שאול את דוד? ב. בשונה ממרבית המקרים בהם לא הגיעה רדיפת שאול אחר דוד לכדי מפגש ביניהם מתואר בפרק זה כמעט-מפגש ולאחר מכן מפגש בין שאול לדוד. תאר מקרה נוסף בו הביא המרדף לכמעט-מפגש ביניהם וציין המקור לדבריו.
פרק כה'		דוד ומעשי נבל ואביגיל
מות שמואל (א'):		שמואל מת וכל ישראל נקבצו, ספדו לו וקברו אותו ברמה עירו. שליחת נערי דוד אל נבל ותגובתו (ב' – י"ב): נבל היה איש עשיר והמעשה המדובר התרחש בעת גזיות הצאן. דוד שלח את נעריו לבקש ממנו צידה. את בקשתו ביסס על כך שאנשיו היו עם רועי נבל, התייחסו אליהם בכבוד ושמרו עליהם ועל צאנם

ורכושם עד ש"לא נפקד להם מאומה".

תגובת נבל היתה: מדוע אני צריך לתת ממזוני למישהו שאין לי עמו כלום. מיהו דוד בן ישי שאני חייב לו משהו? הרי הוא כמו אנשים רבים שמתפרצים עבד מפני אדוני ואינם יודעים את מקומם הראוי (גם דוד הוא עבד שאול שהתפרץ מפני אדוניו).

תגובת דוד ומעשה אביגיל ("ג-כ"ב):

דוד הכין את אנשיו לעלות לפגוע בנבל. ארבע מאות מהם חגרו איש חרבו ומאתיים נשארו לשבת על הכלים.

אחד מנערי נבל פנה אל אביגיל, סיפר לה על סירוב נבל לנערי דוד ועל כל הטוב שעשו אנשי דוד עם רועי נבל ויעץ לה לטכס עצה מה לעשות "כי כלתה הרעה" אליהם.

אביגיל מיהרה אל דוד עם צידה רבה בידיה ובידי נעריה. דוד מצידו חשב באותה עת כי נבל גמל עמם רעה תחת טובה ונשבע להמיתו.

מפגש דוד ואביגיל ודברי השכנוע שלה אל דוד ("ג-ל"א):

1. אביגיל נטלה על עצמה את האשמה, כביכול העוון עליה שלא ראתה את נערי דוד. לו ראתה אותם היתה נוהגת בהם בכבוד.

2. אביגיל אמרה לדוד כי ה' מנע אותו משפכת דמים ולא יהיה לו הדבר למכשול בבואו למלוך על ישראל.

3. אביגיל הביאה עמה מזון רב כדי לתת לדוד ולאנשיו.

4. "יהיו כנבל אויבך והמבקשים אל אדני רעה": יהיו כל אויבך כמוהו, שאינם מבקשים להרגך. (או: תבוא עליו קללה [שאינה מוות] שכמוה תבוא על אויבך).

5. ה' יקים לך בית נאמן כי אתה נלחם את מלחמות ה' ולא עשית רעה מימך.

תשובת דוד לאביגיל, מות נבל ונישואי דוד ("ל"ב-מ"ג):

דוד השתכנע מדברי אביגיל וברך אותה על כך, ובמיוחד על שמנעה ממנו לבוא בדמים. הוא הבטיח לה כי לא יפגע בנבל.

אביגיל סיפר לנבל למחרת בבוקר, כשהתפכח משכרותו, על פרטי פגישתה עם דוד. לב נבל מת בקרבו בשמעו את הדברים ולאחר עשרה ימים נגפו ה' והוא מת.

דוד לקח את אביגיל לאשה וכן לקח לאשה את אחינעם היזרעאלית. מיכל בת שאול, שהיתה אשתו, ניתנה בינתיים לפלטי בן ליש לאשה.

שאלה	
1 כה מות שמואל	ציין מקום נוסף בספר שמואל בו נזכרו מות שמואל, הספר וקבורתו ברמה וכתוב ההקשר בו מסופר שוב דבר זה.
2 כה	ע"פ שאלת בגרות - בקשת דוד מנבל ותגובתו א. מה ביקש דוד מנבל הכרמלי ועל מה הוא ביסס את בקשתו? ב. מי חיוק את דברי עשרת הנערים ששלח דוד אל נבל ומה נוסף בדבריו על מה שאמרו נערי דוד לנבל קודם לכן? ג. מה היתה תשובת נבל הכרמלי לבקשה של דוד?
3 כה	צבא אנשי דוד א. מה היתה תגובת דוד לדברי נבל ומה מלמדנו הכתוב על דרך חלוקת צבאו? ב. מהו הכלל שקבע דוד לגבי מקומה של כל אחת משתי הקבוצות בצבא? ציין מקור לדבריך.
4 ע"פ שאלת בגרות	צטט הפסוק המציין כי דוד ראה בתגובתו של נבל כפיות טובה.
5 כה	דברי השכנוע של אביגיל לדוד א. כיצד ניצל נבל הכרמלי מכוונתו של דוד כלפיו? ציין את דברי השכנוע בהם נקטה אביגיל אשת נבל בדברה עם דוד. ב. במה היו דבריה האחרונים של אביגיל דומים לדברי שאול אליו בשמ"א כ"ד?
6 כה מות נבל ונישואי דוד	א. לאחר שהשתכנע דוד מדברי אביגיל והבטיח לא לפגוע בבעלה מה בכל זאת הביא למותו של נבל הכרמלי? ב. לאחר מות נבל הכרמלי נישא דוד לאביגיל וכן לאחינעם היזרעאלית. בשמ"ב ג' נזכרו שמות הבנים שנולדו לו מהן. 1. עיין בשמ"ב ג' וציין שמות של שני בנים נוספים שנולדו לדוד ושעל מעשיהם אנו שומעים לאחר מכן. 2. ציין שמה של אשה נוספת עמה התחתן דוד בעבר ושעתה כבר לא היתה אשתו, ושמה של אשה נוספת עמה התחתן בהמשך וממנה נולד לו בן.

פרק כו' דוד מסרב לשלוח ידו בשאול משיח ה' בגבעת החכילה

דוד ואבישי לוקחים את חנית שאול ואת צפחת המים שלו מבלי לפגוע בו (א' – י"ב):

אנשי זיף באו אל שאול בפעם השניה להסגיר את דוד. שאול יצא אחריו עם שלושת אלפים חיילים מובחרים וחנה בגבעת החכילה שבמדבר זיף. דוד וידא את הגעת שאול ואת מקומו ובדק בסתר את מחנה שאול ודרך סידורו. לאחר מכן לקח עמו את אבישי בן צרויה בלילה אל מחנה שאול. אנשי שאול ישנו כולם ושאול ישן במרכז המעגל, מוקף באבנר שר צבאו ובאנשיו והחנית מראשותיו. אבישי סבר שזו ההזדמנות של דוד להמית את רודפו והציע להכות את שאול. דוד סירב לדבר זה באמרו "כי מי שלח ידו במשיח ה' ונקמה? יומו של שאול יבוא לו במחלה או מזקנה או במלחמה ולא מיד. דוד הסתפק בלקיחת חניתו של שאול וצפחת המים שהיתה גם היא מראשותיו ופנה לשוב עם אבישי אל אנשיו. במחנה שאול לא התעורר אף אחר מפני שנפלה עליהם תרדמת אלקים.

התרחקות דוד ממחנה שאול וקריאתו אל אבנר בן נר (י"ג – ט"ז):

דוד עמד על ראש הר מרחוק וקרא אל אבנר: מדוע לא שמרת כראוי על מלך ישראל "כי בא אחד העם להשחית את המלך אדוניך", והנה לקח גם את החנית וצפחת המים שהיו מראשותיו. בני מוות אתם שלא שמרתם על משיח ה' כפי שצריך.

דברי דוד אל שאול (י"ז – כ'):

שאול הכיר את קול דוד וקרא אליו "הקולך זה בני דוד"? (במפגשם הקודם קרא דוד לשאול "ואבי ראה גם ראה" וגו' [כ"ד, יא], אולם עתה השיב "קולי אדני המלך").

דוד חזר על כך שאינו מבקש את רעתו וכי שאול רודף אחרי "פרעוש אחד" שאין שווה לרדפו (כפרק כ"ד), והוסיף כי אם ה' הסיתך בי "ירח מנחה" – יהיה הדבר בינו ובין ה' ויתן לו מנחה לכפר על מה שצריך כפרה, ואם בני אדם הסיתוך בי ארורים הם לפני ה' כי גורמים הם לי להתרחק מנחלת ה' ובכך אני כעובד אלהים אחרים, שאיני זוכה לקיים המצוות בארץ ישראל.

תגובת שאול לדברי דוד ותשובת דוד (כ"א – כ"ה):

לשמע דברי דוד אמר שאול "חטאתי... לא ארע לך עוד" כי יכולת להמיתני אך לא עשית זאת ("יקרה נפשי בעיניך"). אני "הסכלתי ואשגה הרבה מאד".

דוד השיב לשאול את חניתו ואמר כי ה' ישיב לו צדקתו ואמונתו שלא פגע בו (בשאול) למרות שיכול היה, וכאשר גדלה נפשך בעיני "כן תגדל נפשי בעיני ה' ויצילני מכל צרה".

שאול ברך את דוד וקרא אליו "עשה תעשה וגם יכול תוכל"

כו	שאלה
1 כו	ציין נקודת דמיון אחת בין המסופר בפרק כ"ו לבין המסופר בפרק כ"ג, ובין המתרחש בפרק כ"ו למה שהתרחש בפרק כ"ד.
2 כו	הצטרפות אבישי לדוד א. ציין במה בא לביטוי אומץ לבו של דוד ובמה בא לביטוי הסיוע שקבל משמים למעשהו. ב. ציין הדמיון בין דברי אבישי לדוד ותשובת דוד אליו לבין דברי אנשי דוד אל דוד בפרק כ"ד ותשובתו אליהם.
3 כו	החנית וצפחת המים ציין הדמיון וההבדלים בין מפגש דוד עם שאול לאחר שלא קבל עצת אנשיו בפרק כ"ד ובין "מפגשו" עם שאול לאחר שלא קבל עצת אבישי בפרק כ"ו.
4 כו	דברי דוד לאבנר ולשאול וויאמר שאול חטאתי שוב בני דוד כי לא ארע לך עוד" (כ"א).

ע"פ שאלת בגרות	א. איזו התנהגות של דוד הביאה את שאול לומר דברים אלה? ב. 1. במה האשים דוד את אבנר בפרק כ"ו? 2. מה גרם לדוד להשלים עם אבנר לאחר מות שאול?
5 כו	צטט הפסוק המציין את האופן בו ראה דוד את האילוף לברוח מפני שאול אל המדבריות ואל הפלשתים.

פרק כז' דוד אצל אכיש מלך גת

בריחת דוד אל אכיש (א' – ו'):

למרות דברי הפיוס של שאול (כ"ו, כא) הבין דוד כי הצורך לרדפו כבר טבוע בשאול ואינו יכול לשנותו. משום כך ברח אל אכיש מלך גת כי שם לא יבוא שאול לרדפו.

בעבר היה דוד צריך להזהר מפני אכיש (פרק כ"א) אולם עתה קבל אכיש את דוד, שהיה מלווה בשלב זה בקבוצה גדולה של אנשים והצליח כנראה לשכנעו שאינו נאמן יותר לישראל. אכיש נתן לדוד את צקלג למקום ישיבה לו, לנשיו ולאנשיו.

רכישת אמונו של אכיש (ז' – י"ב):

בזמן היותו בצקלג יצא דוד למלחמות בעמים שהרעו לישראל, אך לאכיש אמר כי הוא ואנשיו פשטו על ערי ישראל. כדי שלא יוכל אכיש להיווכח כי אין הדבר כן לא הותיר דוד נפש חיה ולא הביא שבויים מעמים אלו, כך שלא ניתן היה להזים את דבריו. באופן זה רכש דוד את אמונו של אכיש.

שם"א פרק כ"ז - מרדפי שאול אחר דוד

המקום	פרק	מעשי שאול	מעשי דוד	עזרה שקבל שאול	עזרה שקבל דוד	הרודפים והנרדפים
בית שאול	י"ח	* הטלת החנית בדוד. * התכנון להשיאו לבתו כדי להפילו ביד פלשתים.	מצליח להתחמק מהחנית. * מביא מאתים עורלות פלשתים			יחיד מול יחיד – שאול מול דוד
בית דוד	י"ט	שליחת עבדיו להמית את דוד בביתו בבוקר.	מתחמק דרך החלון		מיכל	שאול מיידע את משפחתו (יהונתן, מיכל) ואת עבדיו על רצונו להרוג את דוד. דוד עדיין לבד.

המקום	פרק	מעשי שאול	מעשי דוד	עזרה שקבל שאול	עזרה שקבל דוד	הרודפים והנרדפים
אצל שמואל ברמה	י"ט	שליחת שלוש קבוצות שליחים לרמה ואח"כ יציאתו עצמו לשם. כולם מתנבאים.	ברח משאול ונפגש עם יהונתן		שמואל	שאול: עבדיו והוא עצמו. דוד לבד.
בשדה	כ'	כעסו על היעדר דוד מהארוחה ועל יהונתן מבהירים כוונתו כלפי דוד.	תכנן עם יהונתן כיצד להיוודע בדבר כוונת שאול		יהונתן	דוד לבד.
נוב	כ"א-כ"ב	הריגת כהני נוב	מתן מקלט והגנה לאביתר בן אחימלך	דואג האדומי	אחימלך	דוד לבד.
אכיש מלך גת	כ"א		נאלץ להציל עצמו מפני אכיש לאחר שזהותו נודעה לו.			דוד לבד.
מערת עדולם, יער חרת	כ"ב		מבקש ממלך מואב מחסה לאביו ואמו.		גד הנביא	משפחת דוד ו"כל איש מצוק" מצטרפים אליו – כארבע מאות איש.
קעילה,	כ"ג	רדיפה אחרי דוד	דוד נלחם בפלשתים כדי להציל את אנשי קעילה.	* תומכים כלשהם: "ויוגד לשאול כי בא דוד קעילה". * אנשי קעילה מוכנים להסגיר את דוד.	אביתר שואל בה' באפוד	"וישמע שאול את כל העם למלחמה". מספר אנשי דוד עלה לשש מאות איש.
מדבר זיף	כ"ג	רדיפה אחרי דוד. נאלץ להפסיק הרדיפה כי נקרא ע"י מלאך לחזור להלחם בפלשתים.		הזיפים	מלאך	
מדבר עין גדי	כ"ד	אומר לדוד שה' ישלם לו על שעשה לו טובה תחת רעה ומשביעו שלא יכרית את זרעו כשימלוך.	כורת כנף מעילו של שאול ומוכיח לו שאינו חפץ להרגו.	תומכים כלשהם: "ויוגדו לו לאמר הנה דוד"...		"ויקח שאול שלושת אלפים אלפים איש בחור".
מדבר מעון, כרמל	כ"ה		לאחר דברי אביגיל נמנע מלפגוע בנבל הכרמלי		אביגיל	דוד: שש מאות אנשים.
גבעת החכילה	כ"ו	"חטאתי... לא ארע לך עוד".	לוקח את חנית שאול וצפחת המים שלו. מוכיח שוב שאינו רוצה להרגו.	אבנר בן נר (?)	אבישי בן צרויה	שאול: "שלושת אלפים איש בחורי ישראל".
אכיש מלך גת	כ"ז-כ"ט	לא רודף אחרי דוד כי הוא אצל הפלשתים	מעמיד פנים שאינו חפץ יותר בישראל, אולם ממשיך לסייע לישראל.		אכיש	דוד: שש מאות איש.

שאלה	כז
א. מה גרם לדוד לברוח אל אכיש מלך גת? ב. ציין ההבדל בין בריחתו הקודמת של דוד אל אכיש ובין בריחתו הנוכחית אליו וכתוב סיבת הדבר.	1 כז דוד אצל אכיש מלך גת
מלחמות דוד בעמי הסביבה בשבתו בעקלג א. מהו ההישג הכפול שהשיג דוד במלחמתו בגשור, הגזר (כתוב: הגרזי) והעמלקי? ב. צטט הפסוק המצביע על כך שמלחמה מעין זו לא היתה מקרה יחיד.	2 כז
פרק כח' שאל אצל בעלת האוב	
<u>הבעת אמונו של אכיש בדוד (א' – ב'):</u> אמונו של אכיש בדוד היה מוחלט עד כדי כך עד שלא חשש כלל להוציא את דוד עמו למלחמה בישראל. דוד עצמו, שנכנס למצב בעייתי בו אינו רוצה לפגוע בישראל ואינו יכול לומר זאת לאכיש, השיב בדברים לא מחייבים, אותם נתן לאכיש להבין כפי שירצה. בתגובה הודיעו אכיש כי ישימו שומר לראשו כל הימים. <u>שאל מבקש ללכת אל בעלת אוב (ג' – י'):</u> הפלשתים נקבצו בשונם למלחמה בישראל ושאל חשש מהם מאוד. שאל שאל בה' כיצד לנהוג אך ה' לא ענהו "גם בחלומות גם באורים גם בנביאים". חששו של שאל היה כה רב עד כי החליט לבקש מבעלת אוב שתעלה לו באוב את שמואל כדי שיוכל לשאלו בדרך זו, וזאת למרות שהוא עצמו הסיר לפני כן את האובות ואת הידעונים. למרות זאת נמצאה בעלת אוב בעין דוד ושאל הלך אליה בלילה מחופש כאחד האדם, ללא בגדי מלכות. האשה אמרה שדבר זה יכול להביא למותה שכן שאל אסר זאת, אך האדם שבא לשאל אותה באוב (שאל) הבטיח כי לא יאונה לה כל רע. <u>העלאת שמואל ודבריו אל שאל (י"א – י"ט):</u> שאל בקש מבעלת האוב להעלות את שמואל. בראותה את שמואל הבינה האשה כי השואל הוא שאל וזעקה "למה רמיתני ואתה שאל?" (משהו במראה שראתה גרם לה להבין זאת כי היה המראה יוצא דופן בכך שראתה "אלהים חיים עולים מן הארץ", או כדברי פרשנים: שעלה כשראשו למעלה ורגליו למטה, שהוא לכבוד מלכות, והוא היפך הרגיל). שאל הבטיח לה כי אין לה מה לחשוש ובקש לדעת כיצד נראה האיש שעלה. האשה תיארה איש זקן עוטה מעיל ושאל ידע כי שמואל הוא. שמואל אמר לשאל כי ה' סר מעליו ("ויהי ערך" – אויבך). ה' יקרע מעליו את המלכות כאשר אמר לו ויתנה לרעו לדוד. דבר זה נגרם בשל החטא במלחמת עמלק. מחר, בעת המלחמה בפלשתים, יפלו שאל ובניו וישראל ינוצחו ע"י הפלשתים. <u>תגובת שאל לדברי שמואל (כ' – כ"ה):</u> בשמעו זאת נפל שאל מלוא קומתו ארצה מרוב חולשה ורעב. בעלת האוב הפצירה בו לאכול, וכן עשו עבדיו, עד שנעתר, ומשסיימו הוא ועבדיו לאכול שבו בלילה למקומם.	
שאלה	כח
בשם"א פרקים כ"ז – כ"ט מסופר על היחסים בין דוד לבין אכיש מלך גת. א. 1. כיצד ביטא אכיש את אמונו בדוד? 2. כיצד רכש דוד את אמונו אכיש? 3. כיצד הגיב דוד לרצון אכיש להוציאו עמו למלחמה? ב. מה הביא לכך שדוד לא צורף לבסוף למלחמת הפלשתים ומדוע?	1 כח ע"פ שאלת בגרות אמונו של אכיש בדוד
א. בבירחותיו מפני שאל הביע דוד בטחון בה' וסייע לאנשים אשר סביבותיו למרות המצב בו הוא עצמו נמצא. הבא שלוש דוגמאות מפרקים כ' – כ"ח למצבים בהם סייע דוד לאנשים אחרים.	2 כח סיוע דוד

לאנשים שונים במהלך בריחותיו של דוד מפני שאול הביעו אנשים שונים את הידיעה כי בסופו של דבר ימלוך דוד. הבא שלוש דוגמאות להבעת ידיעה זו.	ב. במהלך בריחותיו של דוד מפני שאול הביעו אנשים שונים את הידיעה כי בסופו של דבר ימלוך דוד. הבא שלוש דוגמאות להבעת ידיעה זו.
פסוקים ג' – כ"ה מספרים על הליכת שאול אל בעלת האוב. א. עיין בפסוקים אלה והשב: מה הקשה על שאול למצוא אשה בעלת אוב ומה גרם לו להגיע אל בעלת האוב כשהוא מחופש? ב. עיין בפסוקים ג' – ז' וציין שלוש עובדות המעידות על ירידת רוח ה' מעם שאול עד לדרגה הנמוכה ביותר.	3 כח שאול ובעלת האוב
א. כיצד זיהתה בעלת האוב מיהו השואל באוב וכיצד זיהה שאול את האדם שהעלתה באוב? ב. למה התכוון שמואל בדבריו "ויעש ה' לו כאשר דבר" ו"ומחר אתה ובניך עמדי"? מה בשר לשאול בדברים אלה ומה עוד בשר לו? ג. עיין בפרק ל"א וציין כיצד נהג שאול לאחר שנודעה לו התוצאה הצפויה של המלחמה בפלשתים ומה מעיד הדבר על שאול?	4 כח העלאת שמואל לשאול באוב
א. מה מתוך דברים אלו אמר שמואל כבר קודם לכן לשאול, אך לא בפירוט, ומדוע? ב. מהו החסד שעשתה בעלת האוב עם שאול וכיצד שכנעה אותו להיענות לבקשתה? ג. עיין בפרק ל"א וציין כיצד נהג שאול לאחר שנודעה לו התוצאה הצפויה של המלחמה בפלשתים ומה מעיד הדבר על שאול?	5 כח תוצאת דברי שמואל לשאול
פרק כט' סרני פלשתים מסרבים לצרף את דוד למלחמתם	
<u>סירוב סרני פלשתים להצטרפות דוד (א' – ה'):</u> שרי פלשתים ראו כי דוד ואנשיו עוברים עם אכיש למלחמה ושאלוהו "מה העברים האלה"? אכיש אמר כי דוד אתו זה זמן רב ובכל הזמן הזה היה נאמן לו, אולם שרי פלשתים טענו כי דוד מהווה סיכון עבורם, אי אפשר לדעת מה כוונתו האמיתית, אולי הוא רוצה להשיב אליו את לב שאול ע"י הריגת פלשתים רבים. <u>דו שיח אכיש ודוד (ו' – י"א):</u> אכיש הבהיר לדוד כי הוא מאמין בו אך הוא מבקש לשחררו מהמלחמה כי הסרנים, ולא הוא, אינם בוטחים בו. דוד המשיך להעמיד פנים כי הוא לצד אכיש ו"התלונן" על אי צירופו למלחמה, אך אכיש חזר על דבריו ודוד שב אל צקלג.	
כט	שאלה
1 כט	"ולא ירד עמנו במלחמה" מה היה נימוקו של אכיש בעד צירוף דוד למלחמה ומה היו נימוקיהם של שרי (סרני) הפלשתים נגד צירופו למלחמה?
2 כט	"ובעיני הסרנים לא טוב אתה" ציין הדמיון בין תגובת שרי פלשתים לרצונו של אכיש לצרף את דוד למלחמה לבין הדו שיח בין חנון ועבדיו בשמ"ב פרק י'.
פרק ל' המלחמה בעמלקי והשבת השבויים	
<u>הגילוי על שריפת צקלג ושבויי הנשים והילדים (א' – ח'):</u> כששבו דוד ואנשיו אל צקלג מצאו כי העיר נשרפה ונשיהם וילדיהם נשבו. דוד ואנשיו בכו ולאחר מכן בקשו האנשים לסקלו כי נפשם היתה מרה על מה שקרה. אז התחזק דוד בה' ושאל באורים ותומים אם לרדוף אחרי הגדוד. ה' ענהו "רדוף כי השג תשיג והצל תציל". <u>המרדף אחר הגדוד העמלקי והמפגש עם האיש המצרי (ט' – ט"ז):</u> דוד רדף אחרי הגדוד עם שש מאות אנשיו, אך בשלב מסוים התעייפו מאתים מהם ודוד השאירם בנחל הבשור כאחראים על הכלים והמשיך במרדף עם ארבע מאות לוחמים. המפתח למציאת הגדוד נמצא להם ע"י איש מצרי שמצאו בשדה, עבד לאיש עמלקי שצורף למלחמה אך חלה והושאר מאחור. דוד ואנשיו החיו את נפשו בלחם, מים דבלה וצימוקים כי לא אכל ולא שתה שלושה ימים, בירדו את זהותו ושאלוהו למיקום הגדוד. האיש המצרי הסכים להראות להם את מיקום הגדוד בתנאי שלא ימיתוהו ולא יסגירוהו אליהם.	

תוצאות המלחמה וחלוקת השלל (י"ז – כ"ה):

דוד הכה את רוב אנשי הגדוד העמלקי והציל את כל הנשים והילדים שנשבו.

לגבי השלל שנלקח נתגלעה מחלוקת: הלוחמים טענו שאינם צריכים להתחלק בשלל עם מאתים האנשים שפגרו מאחור, אך דוד פסק שגם הם שימשו בתפקיד במלחמה, שני התפקידים חשובים ולכן תהיה החלוקה ביניהם שווה.

החוק שקבע דוד: "כחלק היורד במלחמה וכחלק היושב על הכלים, יחדיו יחלוקו" נקבע ע"י דוד להיות "לחוק ולמשפט בישראל עד היום הזה".

חלוקת השלל הנותר בערי יהודה (כ"ו – ל"א):

את השלל הנותר שלח דוד לאוהביו ותומכיו בערי יהודה ("לוקני יהודה לרעהו") "לכל המקומות אשר התהלך שם דוד הוא ואנשיו". בכך הורה להם על עזרתם וקנה את לבם ואמונם בו.

שאלה	ל
שריפת צקלג ושביית הנשים והילדים א. איזו צרה נתוספה לדוד על צרת שביית נשותיו ונשות אנשיו וילדיהם? ב. כיצד התמודד דוד עם הצרה שנחתה עליהם?	1 ל
צבאו של דוד חולק לארבע מאות לוחמים ולמאתיים אנשים נוספים. היכן עוד ראינו חלוקה כזו של אנשיו ומה היה ההבדל בין החלוקה הקודמת לחלוקה זו?	2 ל
"התורידני אל הגדוד הזה?" א. כיצד מצא דוד את מקומו של הגדוד העמלקי אחריו רדף כדי להציל את נשיהם ובניהם? ב. באיזה תנאי נמסר לדוד המידע בדבר מיקום הגדוד? ג. איזה ויכוח התעורר במחנה דוד לאחר שהוכו העמלקים ומה היתה הכרעת דוד בוויכוח?	3 ל ע"פ שאלת בגרות
מחלוקת בין דוד ואנשיו בספר שמ"א מסופר על ויכוחים ומחלוקות בין דוד לבין אנשיו. א. על מה היתה מחלוקת בין דוד לבין אנשיו בנוגע ליחס אל שאול? ב. מדוע רצו אנשי דוד לסקול את דוד ע"פ המסופר בפרק ל' ג. כיצד הוכיחו מקרים אלה את מנהיגותו של דוד?	4 ל ע"פ שאלת בגרות
"וישימה לחוק ולמשפט בישראל" א. "וישימה לחוק ולמשפט לישראל" (כ"ה). מהו "החוק" שקבע דוד? ב. ציין מקרה הנזכר בתורה בו נקבעה חלוקת שלל המלחמה באופן דומה וכתוב המקור לדבריו. ג. מה היתה פעולתו של דוד לאחר חלוקת השלל בין אנשיו ומה היתה מטרתה?	5 ל

פרק לא' מות שאול ובניו בגלבו

מות שאול ובניו (א' – ז'):

הפלשתים הכו בישראל והרגו את בני שאול. היורים בקשת התקרבו אל שאול ושאול חשש שיתעללו בו. שאול בקש מנושא כליו שיהרגהו בחרבו "פן יבואו הערלים האלה ודקרוני והתעללו בי", אך נושא כליו לא הסכים לעשות זאת כי ירא מאד.

שאול אחז במוצא אחרון והפיל עצמו על חרבו. בראות נושא כליו כי מת שאול הפיל עצמו גם הוא על חרבו ומת.

אנשי ישראל היושבים בערים שבאזור עמק ישראל ובעבר הירדן שמעו כי נסו חיילי ישראל ונסו גם הם מבתיהם ופלשתים נכנסו אל הערים וישבו בהן.

הערה: בשמ"ב פרק א' אנו לומדים כי שאול לא מת מיד כשנפל על חרבו ובקש מאיש עמלקי שעבר שם לסיים את הריגתו.

קבורת שאול ובניו ע"י אנשי יבש גלעד (ח' – י"ג):

החיילים הפלשתים בישרו לכל הפלשתים על מות שאול ושמו את גופתו וגופות בניו בחומת בין שן. אנשי יבש גלעד שמעו זאת ועשו חסד עם שאול ובניו: הם הלכו בלילה לחומת בית שן, הורידו גופותיהם, שרפוס, הביאום לקבורה וצמו שבעה ימים.

שמ"א פרק ל"א
מלחמות ישראל בפלשתים בספר שמ"א

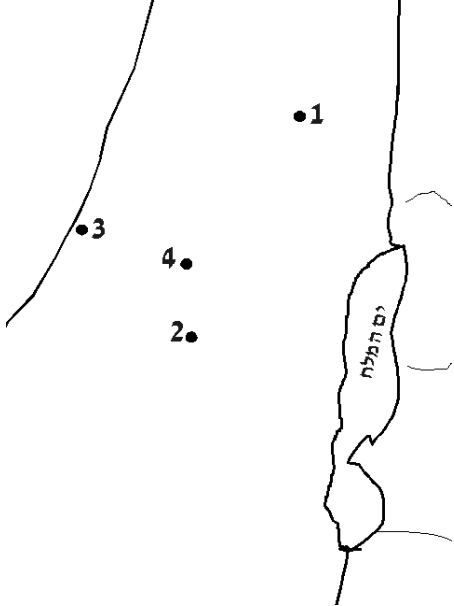
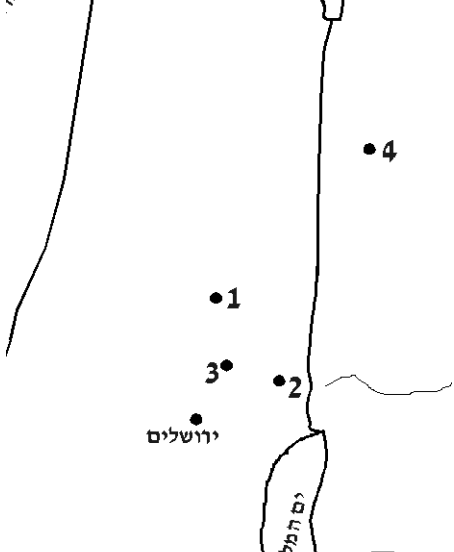
מקום	פרק	הנלחם/ נלחמים	התוצאה
אבן העזר	ד'	ישראל	קרב ראשון: ישראל קרב שני: פלשתים לקחו ארון ה', ישראל ניגפו, מות בני עלי, פלשתים שבו את ארון ה'.
אזור המצפה	ז'	ישראל	ישראל הכו את הפלשתים.
גבע - מכמש	י"ג- י"ד	יהונתן ונושא כליו, שאול ואנשיו	ישראל הכו את הפלשתים (אך לא מכה ניצחת כפי שקיוו).
עמק האלה	י"ז	דוד מול גולית ואח"כ המשך הלחימה ע"י ישראל	נצחון ישראל.
	י"ח	דוד	הביא מאתים ערלות פלשתים לשאול.
קעילה	כ"ג	דוד	הושיע את קעילה מיד פלשתים.
	כ"ג	שאול	נקרא ע"י מלאך ה' להלחם בפלשתים (ובאופן זה ניצל דוד ממנו).
פלשתים באפק, ישראל חונים בעין אשר ביזרעאל	כ"ח- כ"ט		פלשתים נקבצו להלחם בישראל וסירבו לקחת את דוד עמם למלחמה.
הר גלבוע	ל' - ל"א	שאול	מות שאול ובניו וכל אנשיו. מנוסת ישראל, מנוסת יושבי ערי הסביבה וישיבת פלשתים במקומם.

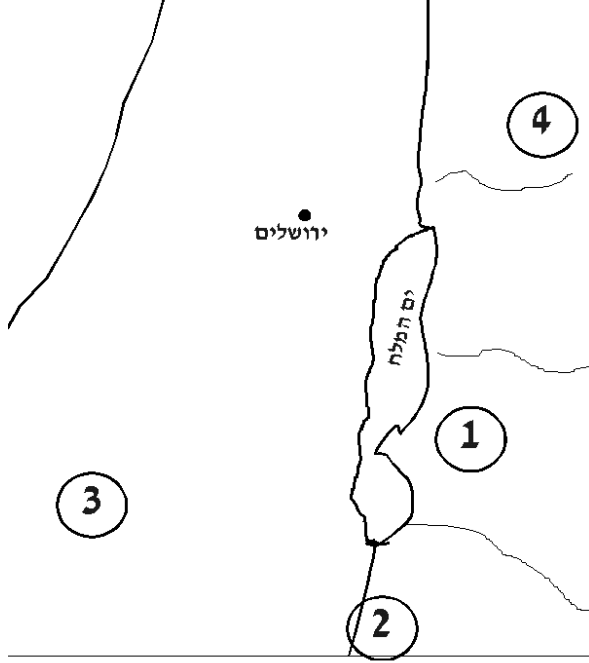
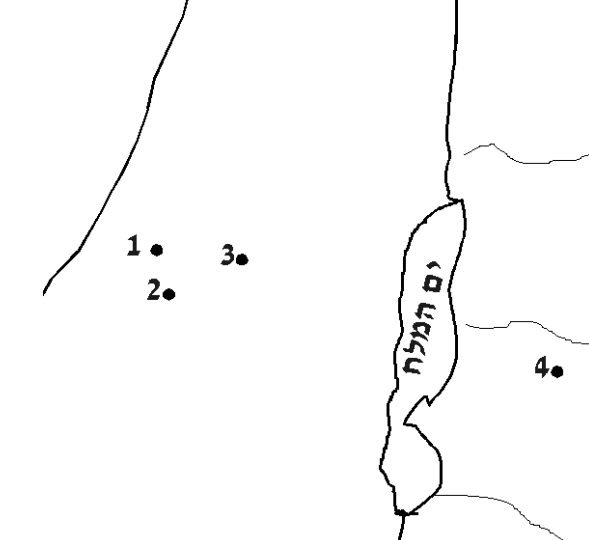
שמ"א ל"א - מעשי שאול (שאינם קשורים לרדיפות אחר דוד)

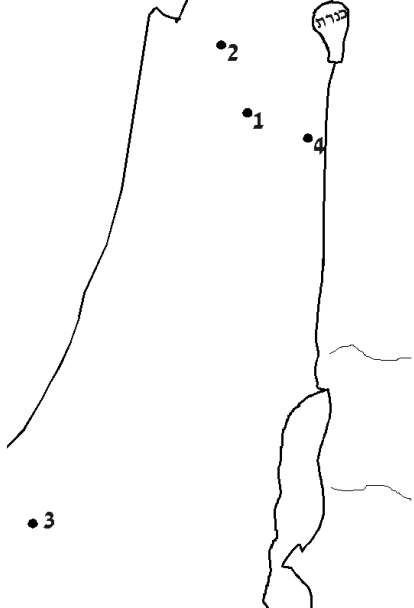
פרק	מעשה	מהות
י'	נחבא אל הכלים כשהמליכוהו. החריש כשבני בליעל בזוהו.	ענוותנותו של שאול
י"א	הצלת אנשי יבש גלעד מפני נחש העמוני	גבורה, נחישות. לאחר מעשה זה קבל כל העם את מלכותו.
י"ג-י"ד	מלחמה בפלשתים. בניית מזבח לה'. מלחמה בעמים נוספים.	* בניית המזבח להודיה לה' ולזכר הנצחון. * "ושאול לכד המלוכה על ישראל"
ט"ו	מלחמה בעמלק. הזהרת הקיני.	* המלחמה בעמלק – קיום ציווי ה', שהופך לאי שמיעה מלאה בקול ה'. * הזהרת הקיני – מוסריות, השבת טובה תחת טובה.
כ"ח	התכונן למלחמה בפלשתים. שאל בה' אך לא נענה. הלך לבעלת האוב.	* השאילה בה' – שאול רצה לפעול ע"פ ה'. * בעלת האוב – הפרת ציווי התורה, פחד, יאוש.
ל"א	מות שאול ובניו בגלבוע.	קבלת הדין, גבורה.

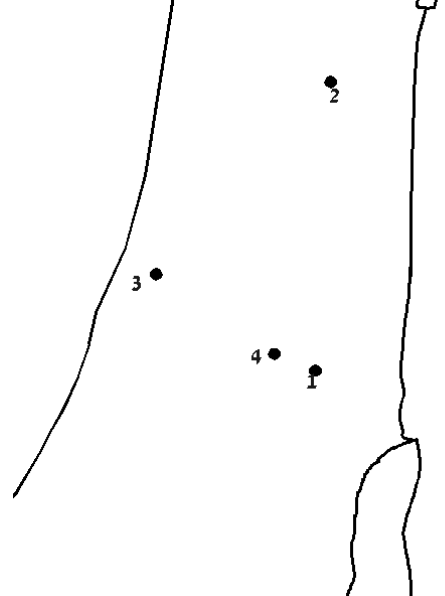
שאלה	לא
1. מות שאול בהר גלבוע א. מדוע בקש שאול מנושא כליו להרוג אותו וכיצד הגיב נושא כליו על בקשתו? ב. כיצד מת שאול, מה אירע לנושא כליו ומהו הפרט המתווסף לגבי מותו של שאול בשמ"ב א'?	1 לא ע"פ שאלת בגרות
2. ציין הדמיון וההבדלים בין מות שאול ומות אבימלך בשופטים פרק ט'.	2 לא
3. א. מה היתה תוצאת המלחמה בהר הגלבוע בין הפלשתים לישראל? ב. מה היה החסד שעשו אנשי יבש גלעד עם שאול ובניו?	3 לא
שאלות כלליות	
ציין מי אמר את הדברים שלפניך ובאיזה הקשר הם נאמרו: 1. "ולמי כל חמדת ישראל הלוא לך ולכל בית אביך" 2. "חי ה' אם יפול משערת ראשו ארצה" 3. "היום הזה יסגרך ה' בידיו... וידעו כל הארץ כי יש אלקים לישראל" 4. "אין כמדה תננה לך" 5. "כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע, וידי לא תהיה בך" 6. "חי ה' וחי נפשך אשר מנעך ה' מבוא בדמים והושע ידך לך"	1 ע"פ שאלת בגרות
ציין מי אמר את הדברים שלפניך ובאיזה הקשר הם נאמרו: 1. "מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון" 2. "אל יפול לב אדם עליו" 3. "עד ה' בכס ועד משיחו... כי לא מצאתם בידי מאומה" 4. "גם עשה תעשה וגם יכול תוכל" 5. "שבה אתי אל תירא... כי משמרת אתה עמדי" 6. "מי יגיד לי או מה יענך אביך קשה"	2 ע"פ שאלת בגרות
לפניך שמות של עשרה מקומות. בכל אחד מהמקומות ציין שם של אדם מישראל הקשור אליו והסבר בקיצור את הקשר שלו למקום הזה. רמתים צופים, בית שמש, בית לחם, נוב, שילה, קרית יערים, הרמה, הר גלבוע, צקלג, המצפה.	3 ע"פ שאלת בגרות
כתוב בקצרה מי היו האישים האלה: אביגיל, אבנר, גד הנביא, קיש, מרב, אחינעם היזרעאלית.	4 ע"פ שאלת בגרות
לפניך רשימת אירועים מחיי דוד. א. סדר האירועים לפי הסדר הנכון של התרחשותם: * הליכה אל שמואל בניות ברמה * הריגת גולית הפלשתי * השבת הנשים והילדים שנשבו בצקלג * הכאת מאתים פלשתים ב. באיזה הקשר מסופר כי דוד הרג מאתים פלשתים ומה גרם לו לעשות זאת?	5 ע"פ שאלת בגרות
לפניך רשימת אירועים מחיי שאול. א. סדר האירועים לפי הסדר הנכון של התרחשותם: מלחמת עמלק הריגת תושבי נוב עיר הכהנים המלחמה במעבר מכמש הבאת דוד לנגן לפני שאול ב. איזה מעשה גרם להתחלת המלחמה במעבר מכמש?	6 ע"פ שאלת בגרות

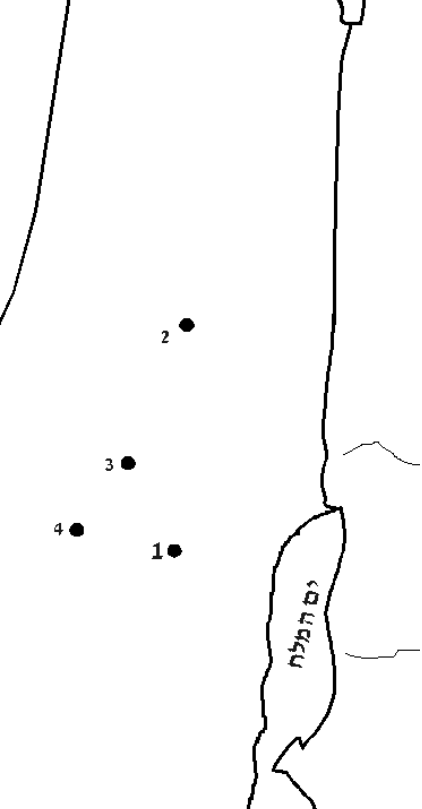
מפות ספר שמואל א'

	א. 1 שילה/ 3 אשדוד/ 4 בית שמש ב. הארון נלקח משילה למלחמה באבן העזר. באבן העזר נשבה הארון ע"י פלשתים והובא לאשדוד. באשדוד הופל דגון אלהיהם פעמיים ואח"כ נפגעו האשדודים עצמם ובשלב זה ייחסו את הדברים להימצאותו של הארון בקרבם והעבירוהו לגת. הכאת אנשי גת גרמה לשליחתו לעקרון והכאת אנשי עקרון גרמה לפלשתים לרצות להחזירו לישראל. הארון הגיע לבית שמש ובעקבות הכאת אנשי בית שמש "כי ראו בארון ה'" הועבר לקרית יערים ושם נשאר (עד העלאתו לירושלים בידי דוד).	1 ד' – ו' עיון בפרקים ד' – ו'. לפניך רשימת מקומות הקשורים לנודדי ארון ה' מישראל אל הפלשתים ובחזרה לישראל: שילה, אשדוד, בית שמש. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. ציין מקומות נוספים אליהם נדד הארון ותאר בקצרה את נסיבות מעברו ממקום אחד למשנהו.
	א. 4 יבש גלעד/ 3 מכמש/ 2 גלגל ב. אנשי יבש גלעד נזכרו בקשר למלחמת שאול בנחש העמוני (פרק י"א) וזאת לאחר שנחש איים עליהם במלחמה והיה מוכן להסיר איום זה רק בתנאי מחפיר. אנשי יבש גלעד נזכרו גם לאחר מלחמת שאול בפלשתים בהר גלבע (פרק ל"א) כשעשו חסד עם שאול ובניו בהוצאת גופותיהם מחומת בית שן והבאתם לקבורה.	2 י"א, י"ג עיון בפרקים י"א וי"ג. במפה שלפניך נזכרים ארבעה מספרים. שלושה מהם מציינים מקומות הקשורים למלחמותיו של שאול: יבש גלעד, מכמש, גלגל. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. בהקשר לאילו שתי מלחמות של שאול נזכרו אנשי יבש גלעד ומה היתה מעורבותם בכל אחת מהן?

	א. 1 מואב / 2 אדום / 5 עמון ב. יואב שכנע את דוד לצאת למלחמה על עמון בטיעון שאם לא יעשה כן יקרא שמו על הנצחון ולא שמו של דוד ("פן אלכוד אני את העיר ונקרא שמי עליה").	על שאל נאמר שנלחם בכל אויביו מסביב לארץ ישראל (שמ"א י"ד, מז-נח). לפניך רשימות מקומות הקשורים למלחמות אלו: מואב, עמון, אדום. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. בשמ"ב י"ב מסופר שגם דוד נלחם בבני עמון. באיזה טיעון השתמש יואב לשכנע את דוד לצאת להלחם בעצמו בבני עמון?	3 י"ד ע"פ שאלת בגרות
	א. 1 גת / 3 עדולם / 4 מואב ב. גת - דוד נאלץ להעמיד פני משוגע בפני אכיש מלך גת כי אנשיו זיהו אותו כדוד הנודע במלחמותיו. עדולם - אחיו וכל בית אביו וגם "כל איש מצוק" (=מצוקה) שמעו שדוד הגיע לשם והצטרפו אליו. מואב - דוד בקש ממלך מואב מחסה לאביו ולאמו ונשאר גם הוא שם עד שקרא לו גד הנביא לחזור אל ארץ יהודה.	עיין בשמ"א כ"א-כ"ב. במפה שלפניך רשומים מספרים המציינים מקומות אליהם נדד דוד בבריחתו מפני שאול: גת, עדולם, מואב. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. ציין בקצרה אירוע אחד שהתרחש בכל אחד מהמקומות האלה.	4 כא-כב ע"פ שאלת בגרות
	א. ב. דוד הציל את אנשי קעילה מיד הפלשתים אך כששאל את ה' אם יש טעם להשאר במקום או שאנשי קעילה יסגירוהו לשאול נענה שאנשי קעילה יסגירוהו.	עיין בפרקים כ"ג-כ"ה. לפניך רשימת מקומות הקשורים לנדודי דוד מפני שאול: קעילה, מדבר עין גדי, מדבר פארן. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. תאר בקצרה את יחסו של דוד לאנשי קעילה ואת יחסם של אנשי קעילה לדוד.	5 כ"ג-כ"ה
	א. ב. סרני (שרי) פלשתים התנגדו להצטרפות דוד למלחמתם בישראל כי בשונה מאכיש עצמו	במפה שלפניך נזכרים ארבעה מספרים. שלושה מהם מציינים מקומות הנזכרים בפרקים אלו: ארץ יהודה, ארץ פלשתים,	6 כ"ט-ל' ע"פ

	לא סמכו עליו. הם סברו שהוא נמצא שם דווקא כדי לפגוע בהם ("ובמה יתרצה זה אל אדניו – הלוא דווקא בראשי האנשים ההם" = בראשינו שלנו) וכן הזכירו לאכיש כי זהו אותו דוד הידוע במלחמותיו, שעליו נאמר "הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו".	יורעאל. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. מי היו אלה שהתנגדו להצטרפות דוד למלחמת אכיש נגד ישראל וכיצד נימקו אנשים אלה את התנגדותם.	שאלת בגרות
	א. 1 – גלבע 3 – צקלג 4 – בית שאן ב. הנער העמלקי טען ששאול עצמו בקש ממנו להמיתו וכן ששאול היה במצב כזה שממילא עמד למות (ויוצא שהוא רק הקטין את סבלו הפיסי והצילו מסבל עתידי שהיה נגרם ע"י הפלשתים אם היו רואים שהוא עדיין חי).	עיינ בשמ"א ל"א – שמ"ב א'. במפה שלפניך נזכרים ארבעה מספרים. שלושה מהם מציינים מקומות הקשורים במלחמותיו של שאול: גלבע, בין שן (בית שאן), צקלג. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. כתוב שני טיעונים שבעזרתם הצדיק הנער העמלקי באזני דוד את מעשהו (הריגת שאול).	7 ל"א ע"פ שאלת בגרות
	א. 4 – רמתיים 2 – רמה 3 – צקלג ב. רמתיים צופים – מקום מגוריהם של אלקנה וחנה הורי שמואל. רמה – מקום מגוריו של שמואל. צקלג – דוד קבל את צקלג לעיר מושב מאת אכיש. מאוחר יותר הכו העמלקים את צקלג ושבו את הנשים והילדים ודוד נלחם בהם והשיבם.	לפניך שלושה מקומות הקשורים עם אישים שונים בספר שמואל: רמתיים צופים, רמה, צקלג. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. ציין אדם אחד הקשור לכל אחד מהמקומות הללו וכתוב בקצרה הקשר שלו לאותו מקום.	8 כללי

	א. 3- אפק 1 מכמש 2- הר הגלבוע ב. בראש קבוצת החיילים שהיו במכמש ובהר בית אל עמד שאול. יהונתן עמד בראש קבוצת החיילים שבגבעת בנימין. כשיצא מצב פלשתים אל מעבר מכמש (י"ג, כג) יצא יהונתן עם הנער נושא כליו להלחם לבדם בפלשתים. הם הצליחו ליצור מהומה גדולה במחנה הפלשתים ומשם המשיך שאול להלחם בהם.	9 כללי לפניך רשימת מקומות הקשורים למלחמות ישראל בפלשתים: אפק (ד', א), מכמש (י"ג), הר גלבוע (ל"א). א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. מי עמד בראש קבוצת החיילים שחנו במכמש, מי עמד בראש קבוצת החיילים שחנו בגבעת בנימין ומהו המעשה אותו יצא לעשות במעבר מכמש?
	א. ב. הפלשתים חנו בין עזקה ובין שוכה. (ישראל חנו בעמק האלה). המלחמה "נתקעה" בגלל הצעתו של גלית למלחמת יחיד מול יחיד עד שבא דוד ונלחם בו. לאחר מכן קמו אנשי ישראל ורדפו אחרי הפלשתים "עד בואך גיא... ויפלו חללי פלשתים בדרך שערים ועד גת ועד עקרון".	10 כללי במפה שלפניך רשומים מספרים המציינים מקומות הקשורים למלחמות שאול בפלשתים: עזקה (י"ז), גת (י"ז), שונם (כ"ח). א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. עיין בפרק י"ז וציין ההקשר בו נזכרו עזקה וגת.
	א. 1- שילה / 2 המצפה / 3 עין דור ב. שילה - מקום המשכן. לשם עלה אלקנה באופן קבוע. שם היו עלי ושני בניו. שם קבל שמואל את ההתגלות הראשונה שלו בקשר לבית עלי. המצפה - מקום שבו היה שמואל מכנס את ישראל: 1. לאחר החזרת הארון, כשהתפלל בעדם (פרק ז'). 2. בהמלכת שאול השניה (פרק י'). עין דור - שאול הלך לבקש מבעלת האוב שתעלה לו את שמואל כדי לשאול על המלחמה בפלשתים.	11 כללי במפה שלפניך נזכרים ארבעה מספרים. שלושה מהם מציינים מקומות הקשורים לאירועים בחיי אישים שונים בספר שמ"א: שילה, המצפה, עין דור. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. ציין אירוע אחד הקשור בכל אחד מהמקומות הללו ואיש אחד הקשור לכל אחד מהאירועים.

	א. 4 – כרמל 3 יזרעאל 1 – ניל הבשור ב. <u>כרמל</u> – מקומו של נבל הכרמלי. דוד בקש ממנו צידה לאנשיו. נבל סירב. אביגיל הרגיעה את הרוחות. <u>יזרעאל</u> – עירה של אחינעם אשת דוד.	במפה שלפניך נזכרים ארבעה מספרים. שלושה מהם מציינים מקומות הקשורים באירועים בחיי דוד: כרמל, יזרעאל, נחל הבשור. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. עיין בפרק כ"ה וציין בקצרה האירועים מחיי דוד הקשורים בכרמל ובזרעאל.	12 כללי
	א. 1 – בית לחם 2 – הר אפרים 3 – קרית יערים ב. <u>בית לחם</u> – עירו של דוד (ט"ז). <u>הר אפרים</u> – חיפושו של שאול אחר האתונות בשליחות אביו. (ט') <u>קרית יערים</u> – ארון ה' הובא לבית <u>אבינדב</u> ושם שמר עליו <u>אלעזר</u> בנו.	במפה שלפניך רשומים מספרים המציינים מקומות הקשורים לאישים שונים בספר שמ"א: בית לחם, הר אפרים (ארץ שלושה, ארץ שעלים, ימיני וצוף), קרית יערים. א. העתק שמות אלו למחברתך וכתוב ליד כל שם את המספר המתאים לו במפה. שים לב: במפה יש מספר מיותר. ב. ציין איש אחד הקשור לכל אחד מהמקומות הללו וכתוב בקצרה הקשר שלו למקום זה.	13 כללי

תשובות לשאלות ספר שמואל א'	
תשובות פרק א'	
1. א. אלקנה עלה לזבוח לה' בשילה "מימים ימימה". בפרשת מלחמת ישראל בבנימין נמצא הפתרון לשבועה על אי נתינת בנות ישראל לבני בנימין לנשים בעזרת הנשים המחוללות בחג ה' בשילה הנחגג "מימים ימימה" (שופטים כ"א, יט). ב. אלקנה ניסה לנחמה במילים "הלוא אנכי טוב לך מעשרה בנים". בדברים אלה רצה להדגיש את אהבתו הגדולה אליה, השקולה כביכול כאהבת עשרה בנים.	1
א. הסיבות שיכלו להביא את חנה לבכי הן עקרותה והקנטותיה של פנינה, אשתו השנייה של אלקנה. ב. תפילתה של חנה, הנדר שנדרה וברכתו [יש אומרים: נבואתו] של עלי שיתן לה ה' את בקשתה הביאו לכך שחנה התעוררה "ופניה [הרעים] לא היו לה עוד". ג. חנה נדרה שאם יתן לה ה' בן ("זרע אנשים") תתן אותו לעבודת ה' במשכן כל חייו והוא יוקדש גם לנזירות. את הנדר קיימה לאחר שנגמל שמואל.	2
שמואל, כשמשון, היה נזיר עוד בטרם נולד (ולא קבל עליו את הנזירות בעצמו), אלא שאם שמשון צוותה על כך מפי מלאך ה' ואילו אם שמואל נדרה על כך בעצמה. שמואל שיסף את אגג העמלקי (שמ"א ט"ו, לג), כך שנראה שלא חל עליו איסור ההיטמאות למת, כפי שלא חל על שמשון. לגבי שמואל לא נזכר במפורש האיסור של אכילת ושתית ענבים ותוצרתם. שניהם היו נזירי עולם.	3
א. עלי חשב שחנה שיכורה מפני שראה שהיא ממלמלת לעצמה, רק שפתיה נעות אך קולה לא נשמע, ולא היו רגילים אז להתפלל בלחש (רש"י). ב. עלי יצא כנגד "השתכרותה" של חנה וקרא לה להסיר יינה מעליה ולהתפכח. חנה הסבירה שאינה שיכורה אלא דרך תפילתה נבעה ממרי נפשה. בשמעו זאת ברח/ ניבא עלי: "לכי לשלום ואלקי ישראל יתן את שלתך אשר שאלת מעמו".	4
א. יחסו של אלקנה היה שנדר חייבים לקיים. אמירתו ש"אך יקם ה' את דברו" מתייחסת להבטחת חנה שנדרה שהבן שיוולד לה יהיה שאל לה' כל הימים. ב. חובת קיומו של נדר שנדרה אשה קשור בבעל: אם החריש לה ולא הפר נדרה ביום שנדרה אותו חייבת לקיים נדרה ואם הניא אותה והפר את נדרה ביום בו נדרה אותו אינה צריכה לקיימו: "אישה יקימנו ואישה יפרנו" (במדבר ל', יא – יד).	5
תשובות פרק ב'	
א. הנושא העיקרי של תפילת חנה הוא כוחו של ה' ודרך השגחתו בעולם – הכל בא מאת ה' וה' יכול להפוך כל מצב מטוב לרע או מרע לטוב. (לכן גם אל לאדם לבטוח במצבו ואל לסובל להתייאש ממצבו). ב. * קשת גיבורים חתים (קשתות גיבורים יכולות להשבר) ונכשלים (לעומת זאת) – אזור חיל (יכולים להתגבר). * שבעים בלחם נשכרו (אנשים שבעים יכולים למצוא עצמם עובדים קשה למחייתם) ורעבים חדלו (מצבם יכול להתהפך לשובע). * ה' ממית ומחיה. * ה' מוריש ומעשיר, משפיל אף מרומם. * מקים מעפר דל... ג. 1. "אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה... כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות" 2. "כי לא בכוח יגבר איש".	1
א. דבורה וחנה. ב. 1. דבורה הזכירה את הנס שהביא לשירתה לאורך מרבית השירה. חנה לא התייחסה ישירות לנס שהביא אותה לומר את תפילתה ובוודאי לא לאורך מרבית התפילה. (רק אזכור של "עד עקרה ילדה"...) 2. שתי הנשים דברו על כוחו של ה', אך דבורה התמקדה יותר בכוחו של ה' בטבע ("ארץ רעשה גם שמים נטפו... הרים נולו מפני ה'... מן שמים נלחמו, הכוכבים ממסילותם נלחמו עם סיסרא")... וחנה התמקדה בכוחו של ה' בהנהגת בני האדם.	2
א. 1. בני עלי קבעו לעצמם חוק משלהם ולקחו בשר מן הזבח שהביאו אנשים כפי ראות עיניהם, יותר מן המגיע להם (שכן חלק הכהנים היה החזה והשוק והם היו לוקחים גם משאר הבשר, שהוא חלקם של הבעלים). 2. בני עלי לקחו את הבשר עוד לפני שזרקו את דם השלמים והקטירו את החלב, שלא כדין התורה. 3. "ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד".	3

	ב. בני עלי הוכחו הן ע"י הבאים לזיבוח והן ע"י אביהם. הבאים לזיבוח היו אומרים להם שיקטירו קודם את החלב ואחר כך יקחו כאוות נפשם (דהיינו שהיו מוותרים על חלקם ובלבד שבני עלי ינהגו כפי שצוו). תגובת בני עלי היתה שאם לא יתנו להם האנשים את הבשר יקחו הם אותו בחזקה.
4	א. 1. עלי הוכיח את בניו: "למה תעשון כדברים האלה... אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע... אם יחטא איש לאיש [ישפט אותו הדיין ויענישוהו ובכך יפייס את התובע, אבל] ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו?" (בחטאים שבין אדם למקום חייב האדם עצמו לחזור בתשובה לפני ה'). בני עלי לא שמעו לקולו. 2. בין אדם למקום: לקחו מהבשר לפני שזרקו הדם והקריבו החלב. בין אדם לחברו: לקחו מהאנשים בשר שהיה שייך לבעלים ולא להם ואם לא הסכימו מעצמם לקחו מהם בכוח. ב. שמ"ב י"ג, ל – לט: אל דוד הגיעה שמועה שאבשלום הכה את כל בני המלך. דוד קרע את בגדיו ושכב ארצה. לאחר מכן תקן יונדב בן שמעיה את השמועה הלא נכונה וספר לדוד כי לא כל בני המלך מתו אלא אמנון לבדו הומת בידי אבשלום. אבשלום עצמו ברח וישב בגשור שלוש שנים ודוד התגעגע אליו ורצה לראותו כי ניחם על מות אמנון.
5	א. 1. בכל שנה היתה אמו של עלי מביאה לו מעיל המתאים למידתו. 2. עלי ברח את אלקנה ואשתו בזרע נוסף (רש"י: מברכו היה בכל שנה). ב. 1. שמ"א ט"ז, כו: לאחר שהוכיח שמואל את שאול על שחמל על אגג ועל הצאן והבקר החזיק שאול בכנף מעילו של שמואל כשסב ללכת והמעיל נקרע. שמ"א כ"ח, יג – יד: כשדבר שאול עם בעלת האוב אמרה האשה כי היא רואה "איש זקן עולה והוא עוטה מעיל" ואז "יודע שאול כי שמואל הוא". 2. שמ"א י"ח, ד: יהונתן כרת ברית עם דוד, פשט את מעילו ונתן לדוד. שמ"א כ"ד, ד: בבריתו מפני שאול היתה לדוד הזדמנות להרוג את שאול אך הוא לא רצה לעשות זאת ורק כרת את כנף המעיל אשר לשאול.
6	א. ה' העניש את עלי על חטא בניו שלקחו מבשר הזבח יותר ממה שהגיע להם ועשו זאת לפני זריקת הדם והקטרת החלב, ועל המעשה שלו עצמו, (ותכבד את בניו ממני) שהוכיח את בניו בדברים רבים ולא הפסיק את מנהגם בתקיפות. ב. העונש היה שבני בית עלי לא יאריכו ימים, הכהונה הגדולה תילקח מהם והם יהפכו לכהנים הדיוטות הרואים בגדולת הכהנים הגדולים וצרה עיניהם. בני בית עלי יבואו אל הכהן הגדול החדש שהקים לו ה' (והקיימות לי כהן נאמן...) להשתחוות לו ולבקש לעצמם מעט כסף וסיפוח לאחת מעבודות המקדש כדי שיהיה בידם לקיים עצמם. ג. האות שנתן איש האלקים לעלי היה ששני בניו, חפני ופנחס, "ביום אחד ימותו שניהם". האות התקיים, כמסופר בפרק ד', יא, כשפלשתים יצאו להלחם בישראל, שבו את ארון ה' ושני בני עלי מתו. ד. הנבואה על בית עלי התקיימה בימי שאול, כשהרג את כהני נוב (כ"ב).
	תשובות פרק ג'
1	שמואל שמע קריאה בשמו וחשב שעלי הוא הקורא לו, וכך נמשך הדבר שלוש פעמים. הסיבה: דבר ה' היה יקר בימים ההם "ושמואל טרם ידע את ה' וטרם יגלה אליו דבר ה'". ב. לאחר הפעם השלישית הבין עלי כי ה' קורא לשמואל וכך התבררה לשמואל טעותו. ג. עלי אמר לשמואל כי אם ישמע שוב את שמו יאמר "דבר ה' כי שומע עבדך". שמואל אמר "דבר כי שומע עבדך" ועדיין לא העז לומר "דבר ה'" כי היה לו קשה להאמין שה' מדבר אליו.
2	א. הנושא של דבר ה' היה עוון בית עלי ועונשם. עוון עלי היה שלא הוכיח את בניו כמו שצריך ולא נקט בצעדים משמעותיים מעבר לתוכחה כדי להפסיק את מעשיהם. ב. בגלל התוכן הקשה, ובגלל שהוא היה נער ועלי היה רבו, ירא שמואל להגיד את הדבר לעלי. ג. 1. שמואל סיפר לעלי את תוכן הנבואה כי עלי בקש זאת ממנו ואף הוסיף שלא יכחד ממנו דבר. 2. יהושע בקש מעכן להגיד מה עשה ולא לכחד ממנו (יהושע ז', יט).
3	א. ה' קרא אל משה מתוך הסנה "משה משה" ומשה אמר "הנני" (שמות ג', ד). ב. במדבר י"ב, ז: "... עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא".
4	"ב', יא: והנער היה משרת את ה' את פני עלי הכהן". ב', יח: "ושמואל משרת את פני ה' נער חגור אפוד בד". ב', כו: "והנער שמואל הולך וגדל וטוב גם עם ה' וגם עם אנשים". ג', א – ד: "והנער שמואל משרת את ה' לפני עלי ודבר ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ... ויקרא ה' אל שמואל..." ג', יט – כ: "ויגדל שמואל וה' היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה. וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לה'".
	תשובות פרק ד'
1	א. ישראל יצאו להלחם בפלשתים וניגפו לפניהם. משום כך סברו שהבאת ארון ברית ה' עמם למלחמה תושיעם מהפלשתים, אולם

	הם טעו משום שבמערכה השניה היו התוצאות חמורות בהרבה עבור ישראל. ב. תוצאת המעשה היתה שהפלשתים שבו את הארון. ג. 1. ישראל נצטוו ללכת אחרי ארון ברית ה' הנישא בידי הכהנים במעבר הירדן (יהושע פרק ד'). 2. ישראל נצטוו לסוב את העיר יריחו במשך שבעה ימים כשארון ברית ה' הולך בין הכהנים נושאי השופרות ובין העם (יהושע פרק ו').
2	א. הבאת ארון ה' אל המחנה עודדה את ישראל והגבירה את הרגשת הבטחון שלהם. ישראל הריעו בבוא הארון "תרועה גדולה ותהם הארץ". ב. הפלשתים שמעו כי בא ארון ה' אל מחנה ישראל וייראו "כי אמרו בא אלהים אל המחנה" והרי זה האלהים שהוכיח את כוחו הגדול בהכותו את המצרים בים סוף. ג. כתוצאה מכך הסיקו הפלשתים שעליהם להתחזק, להיות נחושים ולהכות את ישראל בחזקה פן ייגנפו לפני ישראל ויהפכו לעבדי העברים.
3	ההבדל המהותי היה שבמלחמת ישראל בבנימין שאלו ישראל את ה' בכל פעם באורים ותומים ונלחמו מפני שנענו בחיוב, ואילו במלחמה בפלשתים לא שאלו ישראל בה' אלא נלחמו ולקחו את ארון ה' על דעת עצמם.
4	א. עלי יושב "בעד יד השער" כי היה לבו חרד על ארון האלקים". כשהגיע איש בנימין מהמערכה וסיפר על היגפות ישראל לפני הפלשתים, מות שני בני עלי ושביתת הארון נפל עלי בהזכירו את הארון ומת. ב. אשת פנחס שמעה על הילקח הארון ועל מות חמיה ואישה, נתקפה צירים מוקדמים וכרעה ללדת. בעת הלידה נתנה לילד שנוול את השם אי כבוד כי "גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון האלקים" וגם בשל מות חמיה ואישה ("ואל חמיה ואישה"), ולאחר מכן מתה בלידתה.
תשובות פרק ה'	
1	א. הפלשתים הביאו את ארון ה' מאבן העזר, שם נערכה המלחמה, אל אשדוד, מפני ששם היה בית דגון אלהיהם. ב. כשנפל דגון לפני ארון ה' פעמיים עדיין לא דאגו האשדודים מהימצאותו שם. לאחר נפילת דגון השניה, שהיתה כרוכה בשבירת ראשו ושתי כפות ידיו והימצאם על המפתן, קידשו האשדודים את המקום ונהגו לא לדרוך יותר על המפתן. רק לאחר שהוכו האשדודים עצמם במכות שונות קישרו בין הימצאות ארון ה' במקום לבין המכות שהוכו וביקשו להרחיקו מעליהם.
2	א. הארון הועבר מאשדוד לגת, שם הוכו יושביה מקטן ועד גדול והם העבירוהו לעקרון. בעקרון זעקו התושבים מפני המכה הצפויה וביקשו מסרני פלשתים להוציאו מעירם ולהשיבו למקומו, אך בינתיים הוכו מכה גדולה. ב. סרני פלשתים נאספו לזבוח לדגון לאחר שאסרו את שמשון ושמוחו מפני שחשבו שלא יוכל להזיק להם יותר – שופטים ט"ז, כג.
תשובות פרק ו'	
1	א. הפלשתים היססו במידת מה אם אכן ארון ה' גרם לכל המכות ולא היו בטוחים כיצד לנהוג בו ("מה נעשה לארון ה'"), אך בכל זאת החלו לחשוב בכיוון של החזרת ארון ה' לישראל ("הודיעונו במה נשלחנו למקומו"). דהיינו הם כבר חשבו לשלחו למקומו, אך ביקשו עצה כיצד לעשות זאת באופן שלא יגרום להם נזקים נוספים ושיבהיר להם אם אכן נגרמו פגיעותיהם כתוצאה מהארון. ב. עצת הכהנים והקוסמים היתה להשיב את הארון יחד עם מתנות אשם לכפרה על מעשיהם, אז ירפאו וידעו למה לא סרה יד ה' מהם בעכבם את הארון.
2	א. היועצים טענו כלפי שומעיהם שלא יכבידו את לבם כי הם הרי יודעים מה היתה התוצאה כאשר הכבידו המצרים את לבם, ורק לאחר המכות שקבלו שילחו את ישראל מארצם. הסיבה שהוסיפו אמירה זו והעצה שבאה אחריה היא שהפלשתים לא התלהבו מעצתם הראשונה, מפני שבדרך זו – עד שיוכלו להזיז את נרפאו או לא נרפאו מהמכות שפקדו אותם יהיה הארון כבר בישראל ולא יוכלו להשיבו אם יתברר שלא הוא גרם לכך. משום כך נתנו להם היועצים עצה נוספת (פס' ז' – ט'). ב. יהושע ב', י: רחב אמרה למרגלים כי שמעו מה שעשה ה' למצרים בים סוף ולכן יושבי הארץ מפחדים מפניהם. יהושע ט', ט: הגבעונים שמעו את אשר עשה ה' במצרים ולכן באו לברות ברית עם ישראל. שמ"א ד', ח: הפלשתים עצמם הזכירו את מכות ה' במצרים לאחר ששמעו כי ישראל הביאו את ארון ה' אל המחנה.
3	א. הכהנים והקוסמים הציעו לקחת עגלה חדשה ושתי פרות עלות (מיניקות) שלא עלה עליהן עול (לא הורגלו בנשיאה ובהובלה) ושיכלאו את עגליהן בבית. פרות כאלה צפויות לא לזוז ממקומן משום שאינן רוצות להתרחק מעגליהן שעדיין יונקים. אף אם תלכנה מעט אינן צפויות לעשות היטב את העבודה שהרי לא הורגלו מעולם בנשיאה. בנוסף אמרו להם הקוסמים לשלח את הפרות לדרך לבדן, ללא אדם שמוביל אותן. אם הארון יעלה מעצמו אל בית שמש אז ידעו שהוא גרם את הרעה. (אם לא יעלה מעצמו

	לא הפסידו הפלשתים דבר שכן הארון נשאר אצלם). ב. במדבר י"ט, ב: אחד ממאפייני פרה אדומה, שאפרה נועד לטהרת אדם מטומאת מת, הוא שלא עלה עליה עול (בנוסף לכך שהיא צריכה להיות אדומה תמימה ואשר אין בה מום).	
4	הפרות הלכו מעצמן, ללא הכוונת אדם, בדרך ישרה לבית שמש, בלי לסטות מהדרך. העגלה ובה הארון הגיעה לשדה יהושע בית השמשי ושם נעצרה. אנשי בית שמש שמחו בבוא הארון, ביקעו את עצי העגלה והעלו את הפרות עולה לה'. הלויים הורידו את ארון ה' מהעגלה ושמחו על אבן גדולה שהיתה שם. הפלשתים שהלכו אחרי העגלה עד בית שמש נוכחו כי אכן היה זה ארון ה' שבשלו באו עליהם המכות ושבו למקומם. ב. טעותם של אנשי בית שמש היתה ש"ראו בארון ה'". בעקבות כך הכה ה' באנשי בית שמש מכה גדולה. (אפשרויות: 1. פתחו את הארון וראוהו ורד"ק, מצודת דוד). 2. ראו את הארון כשהוא מגולה ללא כיסוי ואף אחד מהם לא נתן לב להביא בגד תכלת לבסותו ור"י קרא). 3. נהגו בו בקלות דעת [שלא הניחו מלאכתם בעבורו או שאמרו דברים לא ראויים בקרבת הארון – חז"ל].	
5	א. הארון עבר לקרית יערים. ב. יהושע אמר לישראל "לא תוכלו" וגו' בתוך כלל הדברים שאמר לישראל בשכם לפני מותו, מתוך נסיון להביאם בברית לעבוד את ה' אף מתוך ידיעת הקושי של העובר על דבריו, ואכן קיבלו ישראל על עצמם לעבוד את ה' וכתרו ברית (יהושע כ"ד).	
תשובות פרק ז'		
1	א. בקרית יערים קדשו את אלעזר בן אבינדב לשמור על הארון מפני גישת אנשים זרים אליו, מפני פתיחתו ומפני כל גילוי של התנהגות לא מתאימה בקרבתו. ב. לאחר הגעת הארון לקרית יערים החלו ישראל לשוב לה' (בעקבות חורבן שילה, שביית הארון, המכה בבית שמש ועצם הימצאו של הארון). תהליך זה לקח עשרים שנה. שמואל חיזק את התהליך בשלב זה בקראו לישראל להסיר את אלהי הנכר מקרבם. ג. בנאמנו בשכם לפני מותו אמר יהושע לעם: "הסירו את אלהי הנכר אשר בקרבכם והטו את לבבכם אל ה' אלקי ישראל..." (יהושע כ"ד, כג).	
2	א. ישראל התכנסו אל המצפה בעקבות קריאת שמואל להתקבץ לשם כחלק מתהליך שיבתם לה' ואמירתו שהוא יתפלל בעדם אל ה'. ב. הפלשתים סברו שבני ישראל מתקבצים לצורך מלחמה ועלו להלחם בהם.	
3	א. קריאת העם לשמואל להתפלל לה' ותפילת שמואל, יחד עם הרקע לכך: שיבת ישראל לה' "ויעבדו את ה' לבדו" – הביאה לכך שה' נלחם להם. לאחר מכן רדפו ישראל את הפלשתים והכוסו. לטווח הארוך: הפלשתים לא הוסיפו עוד לבוא בגבול ישראל כל ימי שמואל והערים שלקחו שבו לישראל. ב. שמגר בן ענת הכה שש מאות פלשתים במלמד הבקר (שופטים ג', לא) שמשון עשה נקמות בפלשתים (שם פרקים י"ד – ט"ז). שאול ויהונתן נלחמו בפלשתים (שמ"א י"ד ושמ"א ל"א). (שאול – גם שמ"א כ"ג, כז – כח). דוד (שמ"א י"ח, כז, שמ"א כ"ג, א – ה).	
4	א. ה' המם את הפלשתים לפני ישראל ואח"כ רדפו ישראל אחריהם מן המצפה עד מתחת לבית כר. לזכר הנצחון לקח שמואל אבן ושם בין המצפה ובין שן הסלע וקרא לה "אבן העזר" לאמר "עד הנה עזרנו ה'". ב. יהושע הקים כמה אבנים לזכר מעשים גדולים: בירדן ובגלגל – לזכר מעבר הירדן (ד', ט, כ) בשכם – במעמד הברית (יהושע כ"ד, כו). כמו כן הקים גלי אבנים על מלכים שהרג, כגון בעי (ח', כט) ועוד. ג. 1. מקום מושבו והמרכז ממנו שפט את ישראל היה ברמה. 2. שמואל לא הסתפק בכך שישראל באו אליו והיה סובב גם בערי האזור, בית אל, הגלגל והמצפה לשפוט את ישראל.	
תשובות פרק ח'		
1	א. מכיוון ששמואל זקן ובניו לא הלכו בדרכיו מצאו להם עתה ישראל פתח לבקש מלך, שצורת שלטונו שונה ושבניו מולכים אחריו ללא צורך לחפש מנהיג כל פעם מחדש. לדבר זה כמהו לאחר תקופה כה ארוכה של שופטים באים והולכים. הנהגת העם ע"י שופטים לא הביאה למצב של יציבות והליכה בדרך ה' באופן רצוף, אלא לתקופות של "איש הישר בעיניו יעשה". אמנם שמואל היה מנהיג טוב, אך עתה, משלא הלכו בניו בדרכיו, בקשו להם מלך. ב. שופטים ח', כב – כג: ישראל ביקשו מגדעון למשול בהם וגדעון סירב לכך באמרו "לא אמשל אני בכם ולא ימשל בני בכם, ה' ימשל בכם".	
2	א. ציפיות העם ממלך היו שישפוט אותם ויצא לפניהם במלחמות. עוד אמרו בדבריהם כי הם רוצים מלך ככל הגויים. דבר זה ניתן להתפרש בשתי דרכים: 1. הם לא רצו להידמות לגויים אלא ביקשו צורת שלטון שנתפשה בעיניהם כיותר יציבה ואשר כדוגמתה יש אצל הגויים. 2. עצם הבקשה למלך היתה מתוך רצון להידמות לגויים.	

ב. 1. הבקשה היתה רעה בעיני שמואל בגלל שביקשו מלך ככל הגויים. אילו היו מבקשים מלך שישפטם ביושר ובדרך ה' לא היה הדבר כל כך רע בעיניו.	
2. שלטון מלכות יכול להביא להתמעטות האמונה כי אז עלולים לחשוב שהמלך מושיע אותם ולשכוח שה' הוא מושיעם. (י"ב, כב: "בעבור שמו הגדול" – אשר יצא שמו עליכם שהוא מושיעכם ולמען לא יתמעט שם גדלו. [רש"י]).	
כמו כן עצם הבקשה למלך ככל הגויים מעידה על מיעוט בטחון בה', שהרי אם שומרים ישראל את דרך ה' נלחם להם ה' את מלחמותיהם. (י', יט: "אתם מאסתם את אלקיכם אשר הוא מושיע לכם... ותאמרו לו כי מלך תשים עלינו"....).	
3. הבקשה למלך היתה פגיעה אישית בשמואל: "ויאמר ה'... שמע בקול העם... כי לא אותך מאסו" וגו'. (י"ב, יז: "ודעו וראו וכי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך") – כי לא הייתם צריכים לשאול מלך לזלזל בני. [רש"י]).	
3 הרעיון הכללי המובע במשפט המלוכה שאמר להם שמואל הוא שמלך יכול לעשות דברים שונים שאינם נעימים לעם, אך העם לא יוכל לעצור בעדו כי דברים אלה מותרים לו כמלך.	
דוגמאות: המלך יכול לקחת אנשים ונשים מהעם לו לעבדים ולשפחות וכן לקחת משדותיהם ומבהמותיהם.	
ב. 1. מטרתו היתה ליראם ולבהלם מפני המלוכה.	
2. לידעם במה כרוך דבר המלוכה לפני שהם נכנסים לכך, אם יחליטו שהם בכל זאת רוצים מלך.	
ג. העם לא נרתע מדברי משפט המלוכה, אלא התעקש: "לא כי אם מלך יהיה עלינו".	
תשובות פרק ט'	
1 א. שאול ונערו נשלחו למצוא את האתונות אשר לקיש אבי שאול. בדרכם עברו בהר אפרים בחבלי הארץ שלישה, שעלים, ימיני וצוף. בשלב זה חשב שאול לחזור פן יחדל אביו מלדאוג לאתונות ויתחיל לדאוג להם, אך נערו הציע לסור קודם אל הרמה (שבחבל צוף) ולשאול את הנביא.	
ב. לנביא בזמן ההוא קראו "רואה". את שמואל מתאר נערו של שאול כ"איש נכבד" אשר "כל אשר ידבר בוא יבוא".	
2 א. התפקיד הראשון שהועיד ה' לשאול הוא מלחמה בפלשתים מפני שהם הציקו לישראל וה' ראה בצרת עמו ושמע וזקתם ורצה להושיעם.	
ב. שמות ג', ז – ח: "ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי... ואת צעקתם שמעתי... וארד להצילו מיד מצרים"... שופטים ג', ט: "ויועקן בני ישראל אל ה' ויקם ה' מושיע לבני ישראל ויושיעם את עתניאל בן קנז".	
שופטים ג', טו: "ויועקו בני ישראל אל ה' ויקם ה' להם מושיע את אהוד בן גרא"... (ועוד רבים).	
ג. בפרק ט' פסוק טז נאמר שה' רצה לשלוח את שאול להושיע את ישראל מיד פלשתים ומן הכתוב ניתן להבין שפלשתים הציקו מאד לישראל שכן הם זעקו אל ה', ואילו בפרק ז' פסוק יג נאמר שהפלשתים לא יספו לבוא עוד בגבול ישראל "ותהי יד ה' בפלשתים כל ימי שמואל".	
יישוב הסתירה: הפלשתים לא הפסיקו להציק לישראל, אך לא עלה בידם לכבוש את ישראל ולשעבדם. גם במלחמות הבאות שנערכו בפלשתים בהמשך (לאחר המלחמה אליה יצאו מהמצפה) ניצחו ישראל.	
ד. תפקידו העתידי נקרא "נגיד" (מלך, מושל). הפעלים המציניים את פעולותיו הם: 1. להושיע את ישראל (לצאת לפניהם במלחמות). 2. "לעצור" בישראל ("זה יעצור בעמי") – יעצור העם במלחמה שלא יתפורזו וכו', ויעצור בעדם מעשות רעה (רש"י).	
3 א. שאול חיפש אתונות ונרמז על המלוכה. לאחר שהודיע לו שמואל כי האתונות נמצאו הוסיף "ולמי כל חמדת ישראל הלוא לך ולבית אביך". אמירה זו היתה מפתיעה מאד עבור שאול והוא שאל: הרי אני משבט בנימין, שהוא מקטני שבטי ישראל, ובן המשפחה הצעירה ביותר מכל משפחות השבט, למה אם כן "דברת אלי כדבר הזה"?	
ב. גדעון השיב למלאך "בי אדני במה אושיע את ישראל, הנה אלפי הדל במנשה ואנכי הצעיר בבית אבי" (שופטים ו', טו).	
ג. הרמז השני לשאול היה ששמואל הושיב אותו ואת נערו בראש הקרואים בלשכה, אמר לטבח להביא את המנה שבקש ממנו לשמור ואף אמר לשאול כי האוכל הזה היה שמור עבורו. בשלב זה לא הגיב שאול אלא אכל עם שמואל. יתכן שהכתוב לא הביא את תגובתו, אולם נראה יותר כי שאול הבין כי מתרחש כאן דבר יוצא מגדר הרגיל, בחסות הנביא ש"כל אשר ידבר בוא יבוא", ושהדברים בוודאי יובהרו ע"י שמואל בזמן שייראה לו לנכון.	
4 א. ההמלכה הראשונה היתה בבית שמואל ברמה. בשלב זה יצק שמואל שמן על ראש שאול, אך אף אדם אחר לא היה נוכח במקום, ואף מנערו של שאול ביקשו להתרחק כדי שלא ישמע את תוכן הדברים.	
המלכתו השניה היתה לפני העם במצפה. רוב העם אמרו "יחי המלך" (כ"ד), אך היו אנשים ("בני בליעל") שפקפקו ביכולתו למלוך.	
ההמלכה השלישית היתה בגלגל לאחר נצחון שאול על עמון, אז חידשו את המלוכה וכל העם קבלו מלכותו.	
ב. שם"א ט": שמואל הלך לבית לחם למשוח את אחד מבניו של ישי למלך. הוא לא ידע במי מהם מדובר ובהתחלה חשב שמדובר באליאב הבכור. רק לאחר מכן אמר לו ה' שמדובר בדוד, ושמואל משחו למלך.	
שם"ב ב': אנשי יהודה המליכו את דוד למלך עליהם. (בישראל הומלך איש בשת בן שאול).	
שם"ב ה': דוד הומלך למלך על כל ישראל ועבר מחברון לירושלים.	

תשובות פרק י'	
1. האות הראשון: שאול יפגוש שני אנשים בצלצח (הנמצאת בגבול בנימין, אבל קבורת רחל נמצאת בגבול יהודה והאנשים כנראה יצאו משם והגיעו עד גבול בנימין בפגוש את שאול), אשר יאמרו לו שנמצאו האתונות וכי אביו חדל מדברי האתונות והחל לדאוג להם. האות השני: שאול יגיע לאלון תבור (בדרך בין צלצח לבית אל), שם יפגוש שלושה אנשים עולים לבית אל, אחד נושא שלושה גדיים, אחד נושא שלושה ככרות לחם ואחד נושא נבל יין. האנשים ישאלוהו לשלום ויתנו להם שני ככרות לחם. האות השלישי: שאול ימשיך ללכת אל גבעת האלקים (יש מפרשים שהיא קרית יערים, מקום שעמד בו הארון. שם נמצאים נציבי פלשתים = מושלים מטעם הפלשתים או עמודים שהציבו שם הפלשתים כזכר לנצחון או כסמל לשלטונם), שם יפגוש חבל (חבורת) נביאים מתנבאים והוא יתנבא עמם. לאחר מכן על שאול לרדת לגלגל ושם יפגוש את שמואל. ב. האותות נועדו לעזור לשאול לאמת בלבו את דבר המלוכה.	
2. א. שמואל אמר לשאול כי לאחר התקיימות האות השלישי, לאחר שיתנבא שאול יחד עם חבל הנביאים, יהפוך לאיש אחר, אך הכתוב מספר כי כבר כשהפנה שכמו ללכת מעם שמואל הפך לו אלקים לב אחר. ב. 1. שמ"א ט', יד: היתה במה ברמה, עירו של שמואל: "והנה שמואל יוצא לקראתם לעלות לבמה". שמ"א י', ג: במה בבית אל: "ומצאוך שם שלושה אנשים עולים אל האלקים בית אל". (שמ"א י': גס ב"גבעת האלקים" היתה במה). 2. מל"א ג', ד: שלמה הקריב בבמה בגבעון: "וילך המלך לזבוח שם כי היא הבמה הגדולה..." במה זו לא היתה כבמות קטנות אחרות, אלא מקום מרכזי לאחר שחרב המרכז בנוב (שם היה המרכז לאחר חורבן שילה). 3. הבמות נאסרו עם בניית בית המקדש. בימי שלמה בטרם בניית המקדש נאמר "רק העם מזבחים בבמות כי לא נבנה בית לשם ה' עד הימים ההם" (מל"א ג', ב') (בנוסף: בתיאור מלכים שונים לאחר בניית המקדש נאמר לעתים בבקורת כי הבמות עדיין לא סרו).	
3. א. הכתוב מתמקד באות השלישי, שבו מתנבא שאול יחד עם חבורת הנביאים. האנשים הביעו פליאה: ממתי גם שאול נביא – "הגם שאול בנביאים?" לפליאה זו השיב "איש משם": "ומי אביהם?" – מדוע אתם תמהים, וכי נבואה היא דבר שעובר בירושה, הלא זה דבר שבא לאדם מאת ה' ואין אנו יודעים מראש מי יהיה נביא? ב. דודו של שאול שאל את שאול ונערו היכן היו ונענה כי בחיפושם אחר האתונות הגיעו לשמואל. הדוד שאל: מה אמר לכם שמואל ושאל ענהו רק כי שמואל אמר שהאתונות נמצאו ולא גילה לו את דבר המלוכה. הסיבה: מתוך צניעות שהיתה בו. צניעות זו מתוארת גם בהמשך, שם מסופר כי בעת ההמלכה לא מצאוהו בתחילה כי היה "נחבא אל הכלים" (כ"ב).	
4. א. שמואל בטא את התפיסה שרצונם במלך כמוהו כמאסה בה' כי עליהם לדעת שה' הוא המושיע אותם ואין להם צורך במלך בשר ודם. ב. שמואל קרב את כל שבטי ישראל ומתוכם "נלכד" שבט בנימין, מתוכם "נלכדה" משפחת המטרי ומתוכם שאול בן קיש. ג. במדבר י"ז, טז – כד: ה' הראה לעם את בחירתו בשבט לוי ובאהרן לכהן גדול ע"י שימת מטות כל נשיאי השבטים באהל מועד, ולמחרת פרץ מטה אהרן וסימן את מי בחר ה'. יהושע ז', יד – יח: בחטא עכן הראה ה' לעם מי חטא ע"י "לכידת" השבט ואח"כ "לכידת" בית אב, "לכידת" המשפחה ("בית") ו"לכידת" האדם מתוך אותה משפחה.	
5. א. שאול היה "נחבא אל הכלים" (משמעו בין הכלים שהביאו אתם העם ממש, והיום ביטוי המתאר אדם כביישן וצנוע) מתוך רצונו לא להתבלט. ב. שמ"א ט"ז: בזמן שבא שמואל להמליך את דוד לא היה דוד נוכח במקום בתחילה. ההבדלים: 1. בהמלכת שאול ידע שמואל כי מדובר בשאול, אך בבואו להמליך את דוד לא ידע מראש במי מדובר. 2. שאול היה במקום אך נחבא מתוך צניעותו ואילו דוד לא היה במקום כי אביו לא קרא לו, ורק אח"כ שלח אביו לקרוא לו לבקשת שמואל.	
שאול היה "בחור וטוב" (חז"ל פירשו שהיה יפה ואף הסבירו את אריכות הסברי הנערות בדבר מיקומו של שמואל [פרק ט'] בכך שרצו לראות ביופיו) "ואין איש מבני ישראל טוב ממנו". גבוה: "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (ט', ב), "ויגבה מכל העם משכמו ומעלה" (י', כג). צנוע: "ואת דבר המלוכה לא הגיד לו", "נחבא אל הכלים", "ויהי כמחריש". ב. רוב האנשים קראו "יחי המלך", אך תמיכתם בשאול לא היתה תמיכה פעילה והם הלכו איש לביתו. מעט אנשים תמכו בו תמיכה פעילה והלכו יחד עם שאול: "וילכו עמו החיל אשר נגע אלקים בלבם", והיו גם אנשים בני בליעל שפקפקו ביכולתו למלוך "ויבזוהו ולא הביאו לו מנחה". ג. לאחר נצחון שאול על עמון הוכיח שאול את יכולתו להושיע את ישראל ואז פנו אנשים אל שמואל ואמרו לו: מי האנשים אשר בוז את שאול כשהמלכת אותו "תנו האנשים ונמיתם". שאול הגיב לכך כי "לא יומת איש ביום הזה כי היום עשה ה' תשועה בישראל".	

	ד. אין להרוג את יונתן כי הביא לנו ישועה ובעזרת ה' עשה את מעשהו היום: "היונתן ימות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל, חלילה חי ה' אם יפול משערת ראשו ארצה כי עם אלקים עשה היום הזה".	
6	תשובות פרק יא'	
1	א. 1. למול האיום במלחמה מצד עמון הציעו אנשי יבש גלעד לנחש מלך עמון לכרות אתו ברית של אדון (עמון) ועבד (יבש גלעד) ולא נישאו להלחם בהם. דבר זה מעיד כי הרגישו שאין בכוחם להלחם בהמוני בני עמון ורק ברית של אדון ועבד עשויה לתת להם סיכוי לחיות. 2. כשנחש העמוני הסכים לברית רק בתנאי שינקרו את עין ימינם של יושבי גלעד עדיין לא התחזקו יושבי יבש גלעד להלחם בהם, אלא ברור היה להם שהם זקוקים לעזרה. 3. כשאמרו אנשי יבש גלעד לנחש שיתן להם שבעה ימים להזעיק עזרה ואם לא יצליחו יצאו אליו, היינו מצפים שנחש לא יאפשר להם זאת וילחם בהם מיד, אך בטחונו של נחש היה כזה שלא חשש מנסיון של אנשי יבש גלעד להזעיק עזרה (בין אם חשב שלא יבואו לעזרתם ובין אם חשב שעדיין רב כוחם מכוח ישראל). 4. שאול היה יכול לשלוח שליחים לקרוא לכל העם גם בדרך אחרת אולם עשה זאת בדרך של שליחת נתחי בקר ואיום על מי שלא יצא להלחם, ונראה שאחת הסיבות לכך היתה פחד העם מפני עמון. ב. אנשי יבש גלעד הטעו את עמון בכך שאמרו שמחר הם יוצאים אליהם והם יכולים לעשות להם כטוב בעיניהם ושאל נקט בדרך של פיצול העם לשלושה ראשים.	
2	א. כששמע שאול על איום בני עמון על אנשי יבש גלעד נזעק להציל את יושבי יבש גלעד, הזעיק את כל ישראל להלחם בהם והכה בעמון מכה גדולה. ב. <u>שמ"א ל"א, יא-יג</u> : לאחר מות שאול שמעו אנשי יבש גלעד כי השאירו העמונים את גופתו בחומת בית שן והלכו כל הלילה לקחת את גזיות שאול ובניו מהחומה. את גופותיהם קברו ביבש. ג. <u>שמ"ב ב', ה-ז</u> : דוד ברח את אנשי יבש גלעד על החסד שעשו עם שאול "ועתה יעש ה' עמכם חסד ואמת, וגם אנכי אעשה אתכם הטובה הזאת... תחזקנה ידיכם והיו לבני חיל"... ד. <u>שמ"ב י'</u> : דוד רצה לעשות חסד עם חנון בן נחש ולנחמו על מות אביו. חנון הושפע משריו שאמרו שמטרתו האמיתית של דוד היא לרגל אחריהם והשפיל את שליחי דוד בגילוח וקנס וכו'. משום כך יצאו יואב בן צרויה ואח"כ גם דוד עצמו להלחם בהם ובאנשי ארם שהצטרפו אליהם.	
3	1. במקרה פילגש בגבעה ומלחמת ישראל בבנימין שלח האיש הלוי את נתחי גופת האשה ב"כל גבול ישראל" כדי לעוררם להלחם נגד העוולה שנעשתה וכאן שלח שאול נתחי בקר "בכל גבול ישראל" להלחם כנגד עוולה שנעשתה. 2. בשני המקרים יצאו ישראל בתגובה לשליחת הנתחים כאיש אחד: שם "ויצאו כל בני ישראל ותקהל העדה כאיש אחד" וכאן "ויפול פחד ה' על העם ויצאו כאיש אחד". 3. במלחמת ישראל בבנימין היו אנשי יבש גלעד היחידים שלא השתתפו עם ישראל במלחמה בעושי העוולה (ונענשו אז ע"י ישראל), ובמלחמה נגד עמון נזעקו ישראל להושיע את אנשי יבש גלעד בלי "התחשבנות" נוספת על מעשי העבר.	
4	שמואל רצה לחדש המלוכה מכיוון שהמלכה הראשונה היתה בסתר ואילו ההמלכה השניה אמנם היתה בגלוי אבל לא כל העם קיבל עלי ברצון את מלכותו של שאול. עם זאת לאחר שהושיע את אנשי יבש גלעד ונצח את עמון קבלוהו כל ישראל עליהם. לכן קיים שאול את חידוש המלוכה, שלאחריה היה המצב "וישמח שם שאול וכל אנשי ישראל עד מאד". ההמלכה הראשונה התקיימה ברמה, השניה במצפה והשלישית בגלגל.	
	תשובות פרק יב'	
1	א. שמואל העיד את העם על כך שמעולם לא נהג בהם שררה שאינה במקומה ולא לקח מהם דבר בדין או שלא בדין. הקשר של דבריו אל מעמד חידוש המלוכה הוא שעכשיו הפך שאול למנהיג כל העם וההנהגה עוברת משמואל אל שאול. לכן זהו זמן מתאים לעריכת "שיחת סיכום" עם העם. ב. במדבר ט"ז, ט: משה אמר "לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם" בתגובה לדברי דתן ואבירם (השותפים למחלוקת קרח) שטענו כלפי משה שלא רק שהוציאו ממקום טוב כמו מצרים להמיתם במדבר אלא אף לקח לעצמו שררה ולא הביא אותם אל הארץ המובטחת. ג. דברי שמואל הפוכים למשפט המלך: מלך יכול לקחת מהעם אנשים לשירותו וכן שדות, כרמים ובהמות מהעם לצרכיו. שמואל מעיד את העם עליו כי לא עשה דבר מכל אלה. כנגד: "ואת חמוריהם יקח ועשה למלאכתו" הרי ששמואל לא לקח שורו וחמורו של אף אחד וכו'.	
2	א. המשפט המובא בפסוק ו' הוא משפט שחסר בו הנשוא: "... ה' אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבותיכם מארץ מצרים" – מה לגביו? לכן הוא ניתן להתפרש גם על הפסוקים שלפניו וגם על אלו שאחריו: "ה' אשר עשה" וגו' הוא עד ביני וביניכם על הדברים שאמרתי לעיל (שלא מצאתם בידי מאומה וגו') או כהקדמה לדבריו הבאים: ה' בחר במשה ואהרן להיות נכונים לשליחותו להוציא את אבותיכם ממצרים – וממשיך בתיאור צדקות ה'.	

	ב. הנושא המרכזי של צדקות ה' שמתאר שמואל הוא שה' שלח לעם שליחים שהצילו אותם כשהיו במצבים קשים. מצבים אלה הביאו אותם לזעקת לה', אולם אח"כ שכחו ישראל את ה'. ג. המסקנה היא: ה' עשה חסדים עם העם אך העם היה כפוי טובה. ד. מסקנה זו מתקשרת גם עם בקשתם למלך: רצונם במלך הוא כפיות טובה כלפי ה' כי ה' הוא מלכם.
3	א. בחצור נלחם ברק בן אבינעם כשהשופטת בימים ההם, דבורה הנביאה, הלכה עמו. השופט "בדן" ע"פ חז"ל הוא שמשון, שבא משבט דן, ונלחם בפלשתים. ב. ירבעל – גדעון נלחם במדין ופתח נלחם בעמון.
4	א. בפרק ח' שמענו כמה נימוקים שהביאו את העם לבקש להם מלך: 1. שמואל זקן ובניו לא הלכו בדרכו. 2. העם רצו מנהיג שגם ישפוט אותם וגם יובילם במלחמות. 3. העם הביעו בדבריהם גם ש"אצל הגויים זה עובד יותר טוב" – "והיינו גם אנחנו ככל הגויים". בפרק י"ב פסוק י"ב מסתבר שהמלחמה בעמון, עליה שמענו רק לאחר המלכתו השניה של שאול, איימה על ישראל עוד קודם לכן ודרבנה את העם לבקש להם מלך. ב. שמואל רצה להוביל את שומעיו להבנה ששלטון מלך אינו המצב הרצוי והראוי בישראל, אך מאחר שבקשו להם מלך וה' נענה לבקשתם תתקיים המלוכה בידם אם ישמרו ללכת בדרך ה', ואם לא ישמרו לא תתקיים המלוכה בידם.
5	א. הדבר הגדול שנעשה הוא הבאת קולות ומטר בתקופה החמה והיבשה של קציר חטים (שזמנו בחודש סיון, לאחר קציר השעורים שזמנו בחודשים ניסן ואייר). ב. העם יראו מאד את ה' ואת שמואל ובקשו משמואל להתפלל בעדם אל ה' שלא ימותו בחטאתם לשאול להם מלך. ג. שמות י"ד, לא: לאחר קריעת ים סוף: "וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו".
6	א. 1. יהושע דבר עם העם על חסדי ה' עמם וקרא להם לעבוד את ה'. העם אכן הכירו בחסדי ה' ואמרו: "חלילה לנו מעוזב את ה'... כי ה' אלקינו הוא המעלה אותנו ואת אבותינו מארץ מצרים... ואשר עשה לעינינו את האותות הגדולות האלה"... 2. יהושע כתב את הדברים בספר תורת אלקים והקים אבן גדולה לעדות על הברית בין ישראל לבין ה'. ב. אם לא יעבדו ישראל את ה' לא תשא אותם אדמת הארץ והם יוגלו ("והכרתי את ישראל מעל פני האדמה אשר נתתי להם"...) ובית המקדש יחרב ("ואת הבית אשר הקדשתי לשמי אשלח מעל פני... ואמרו על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת ולבית הזה")
7	1. שמואל פנה לעם בדברים אישיים לסיכום תקופת שיפוטו ובקש מהעם להעיד כי לא פגע בהם ולא לקח מהם דבר. 2. שמואל דבר עם העם על חסדי ה' ודרבן אותם ללכת בדרך ה'. 3. שמואל הוכיחם על רצונם בשלטון מלך מפני שאין להם צורך במלך בשר ודם, שהרי ה' הוא מלכם, אך אמר שמכיוון שה' נתן להם מלוכה תתקיים המלוכה בידם אם ישמרו ללכת בדרכו, ואם לא ישמרו לא תתקיים בידם. 4. שמואל אמר לעם שימשיך לעמוד לרשותם (לא באותו אופן כמקודם אך כן) בתפילה ובהוראת הדרך הישרה.
תשובות פרק יג'	
1	הקשיים הם: 1. נאמר ששאול היה בן שנה במלכו, והרי לא יתכן שמלך בגיל זה ואף הכתוב מציין שכבר היה אב ליונתן, שהיה בוגר דיו לעמוד בראש חלק מהצבא בעצמו. 2. נאמר ששאול מלך שנתיים, ולא נראה כי עשה את כל מעשיו פלוס כל הרדיפות אחרי דוד במהלך שנתיים בלבד. פירושים אפשריים: 1. מדובר על שנה ראשונה שמלך בה (ולא שהיה בן שנה במלכו). 2. מהמלכתו הראשונה ועד חידוש המלוכה בגלגל עברה שנה. 3. חז"ל: כבן שנה שלא טעם טעם חטא. "יושתי שנים מלך על ישראל": שנתיים עד שנמשח דוד, ואז כבר לא נחשב זמן מלכותו.
2	א. שמואל הוכיח את שאול על שלא חיכה לו כפי שאמור היה לעשות, ובכך הגיב לחשש שאחזו והראה פחות בטחון בה'. בתוכחתו הוסיף שמואל כי ממלכתו לא תקום "עד עולם" כמו שהיה צריך להיות ולא תעבור לזרעו אחריו. ב. שאול לא שמר על כך כי 1. ראה שהעם מתחיל לפזז מאחוריו ולא נשארו לו מספיק חיילים. 2. הפלשתים היו קרובים להלחם בו והוא עדיין לא העלה עולה ולכן רצה לחלות את פני ה' בטרם מלחמה (הוא המתין ככל שיכול ולא רצה לפעול בניגוד לדברי שמואל, אך חש שהשעה צריכה לכך).
3	מספר האנשים היה קטן יותר כי הם ראו ששאול מחכה ולא נלחם והתחילו להתפור. ב. שמ"ב כ"ד: הדבר פרץ בגלל שדוד מנה את העם. דוד לא נצטוו לעשות משהו כדי להפסיק את הדבר אלא ה' אמר למלאך להפסיק כשהגיע אל גורן ארוונה היבوسی בירושלים. דוד כן נצטוו להקים לה' מזבח בגורן ארוונה היבوسی.
4	לישראל לא היו חרבות וחניתות, אלא רק לשאול ויהונתן בנו, כי הפלשתים אסרו על עבודת חרשי המתכת והברזל בישראל כדי שלא יוכלו להכין כלי נשק. (לצורך ליטוש כלי עבודה אחרים כמחרשה, קרדום, את וכו' היו ישראל יורדים לחרשי המתכת שבקרבת הפלשתים). בידי ישראל היו אם כן ככל הנראה רק קשתות וקלעים.
תשובות פרק יד'	

1	א. 1. "ולאביו לא הגיד" – וגם לא לאף אחד אחר חוץ מהנער נושא כליו. 2. "והעם לא ידע כי הלך יונתן" – כי אחרת היו הולכים עמו. 3. "ויאמר יהונתן... אולי יעשה ה' לנו, כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט" – יהונתן הביע אמונה שהנצחון אינו קשור במספר הלוחמים אלא בעזרתו של ה'. ב. אחיה בן אחיטוב היה נינו של עלי הכהן. אחיטוב אביו היה אחיו של אי כבוד בן פנחס בן עלי. המילים "כהן ה' בשילוח" נאמרו על עלי הכהן, שכן לא יכלו להאמר על אחיה מפני שמשכן ה' בשילה כבר היה חרב. אחיה בן אחיטוב עצמו היה "נושא אפוד", כלומר נושא האורים ותומים.
2	הסימן שאמר יהונתן לנושא כליו היה שהם יתגלו אל הפלשתים ואם הפלשתים יאמרו "חכו עד שנגיע אליכם" לא יעלו אליהם, אך אם יאמרו "עלו אלינו" יעלו עליהם כי זה סימן שנתנם אלקים בידיהם. התוצאה: הפלשתים קראו להם לעלות אליהם, יהונתן ונושא כליו עלו, הפתיעו את הפלשתים והרגו בהם כעשרים איש, אז הכניס ה' בקרבם מהומה שגרמה להם להכות איש ברעהו.
3	א. שאול ראה את המהומה בקרב הפלשתים, הבין שמישהו מקרבם גרם לכך, ואף ברר ומצא שיהונתן לא נמצא עמם. הוא בקש מאחיה לשאול באורים ותומים לפני ה' (לפני ארון האלקים) כדי לדעת אם להלחם בפלשתים, אך בטרם הספיק אחיה לעשות זאת עלו הפלשתים עליהם. שאול חש שאין מספיק זמן, קרא לכהן להפסיק פעולתו ועלה להלחם בפלשתים. מעשה זה ניתן להתפרש כמעשה של מנהיג הידוע להיות מהיר החלטה ולהגיב בהתאם לצורך השעה או כזלזול בכהן ובציווי "ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה', על פיו יצאו ועל פיו יבואו" וגו' (במדבר כ"ג, כא). ב. פסוקים כ"א – כ"ב: קבוצה אחת שהצטרפה למלחמה בשלב זה היו העברים, שהיו ככל הנראה אנשי ישראל שהיו משועבדים לפלשתים. הם נאלצו לסייע להם במלחמותיהם והשתדלו להתחמק מכך כמיטב יכולתם ולא לפגוע באחיהם (ולכן הם "עלו עמם במחנה סביב" – מבחוץ ולא מתוך המחנה), אלא שעתה העיזו והצטרפו לאחיהם בני ישראל שהיו עם שאול. קבוצה שניה – אנשי ישראל שהתחבאו קודם לכן בהר אפרים מפחד הפלשתים העיזו עתה לצאת ולהלחם בפלשתים. שתי הקבוצות הצטרפו בשלב זה כי ראו שישראל במגמת נצחון על הפלשתים.
4	א. שאול השביע את העם לא לאכול כדי שלא יפסיקו מרדיפתם אחר הפלשתים עד שינצחו אותם כליל. הבעיה שהתעוררה כתוצאה מכך היתה שהלוחמים היו עייפים ורעבים כל כך שעטו על השלל ו"אכלו על הדם", דהיינו שאכלו קדשים לפני זריקת הדם (חז"ל) או ששחטו במהירות שלא אפשרה לדם לזרום לאן שצריך וחלק ממנו נבלע בבשר (רד"ק) או שאכלו באותו מקום שנשפך הדם ודבר זה היה אסור והיה כמעשי הגויים (רלב"ג). ב. 1. שמות י"ג, יט: יוסף השביע את ישראל שכשיפקוד אותם ה' ויוציאם ממצרים יעלו את עצמותיו לארץ ישראל ומשה קיים שבועה זו. 2. שופטים כ"א, א – ח: * ישראל נשבעו לא לתת בנותיהם לבני בנימין לנשים. * ישראל נשבעו שאם ימצא מי מישראל שלא עלה עמם להלחם – יומת. 3. מל"א א', יג – יז: דוד נשבע לבת שבע כי שלמה בנה ימלוך אחריו. בת שבע הזכירה לו שבועה זו בעת זקנתו מכיוון שאדניה לקח לעצמו את המלוכה והיא רצתה לוודא את קיום שבועת דוד.
5	א. פסוקים כ"ט – ל': יהונתן סבר שאביו טעה בהשביע את העם על אי אכילה שכן לו אכלו היו מכים בפלשתים מכה רבה אף יותר. ב. שאול אמר לעם שאכלו על הדם "בגדתם" וארגן שחיטה כהלכתה. לאחר מכן בנה מזבח לה'.
6	א. 1. שאול שאל בה' מפני שרצה להמשיך לרדוף אחרי הפלשתים ואחיה הכהן הציע לו לשאול בה'. 2. קודם לכן רצה שאול לה' אך לנוכח המצב הפסיק הפעולה באמצע. דבר זה ניתן להתפרש ככוחו של מנהיג להתאים התנהגותו לצו השעה או כזלזול בכהן, ואילו כאן יש משום שכחה לשאול בה' (והדבר לא היה בראש מעייניו) שכן הכהן הוא שהזכיר זאת. ב. 1. שאול קרא לעם לגשת לבחון מה היה החטא שגרם לכך שה' לא ענהו. אם היה חושב שהתנהגות כלשהי שלו עצמו גרמה זאת סביר להניח שלא היה קורא לכל העם להיווכח בדבר. 2. שאול היה די בטוח מראש שיונתן הוא הגורם לבעיה ולכן אמר עוד לפני הבדיקה כי אם יונתן הוא שגרם לכך – יומת כדברי השבועה, ואף הציע שהעם יעמוד מצד אחד והוא ויונתן יעמדו מצד שני כדי לבחון את העניין. ג. העם ייראו את שאול המלך ולא רצו לעשות דברים בניגוד לרצונו או אף להציע הצעות אחרות משלו: כשהשביעם עשו כדבריו ואף כשנקרתה לפנייהם הזדמנות להפר אותה לא עשו כן "כי ירא העם את השבועה" (אך דבר זה לא דווקא קשור לכך ששאול היה מלך אלא ליחס שלהם לשבועת אלה בכלל). כשאול רצה לרדוף אחרי פלשתים עד שלא יישאר בהם איש אמרו לו העם "כל הטוב בעיניך עשה", כשאמר שיונתן יומת אם הוא הגורם לאי עניית ה' לא ענו אותו דבר וכשאמר שהם יעמדו לצד אחד והוא ויונתן יצד אחר שוב אמרו "הטוב בעיניך עשה" למרות שידעו כי יונתן אכל מהדבש. המקרה היוצא דופן היה כשרצה שאול להמית את יונתן והעם נזעקו להצילו.
7	א. שאול לא ידע מהו החטא שהוא רוצה לגלות אך ידע שחטא זה גרם לכך שה' לא ענהו באורים ותומים.

	החוטא התגלה ע"י הפרדה בין העם לבין ובינ יונתן, אז "נלכדו" הוא ויונתן ואח"כ "נלכדו" יונתן לבדו. ב. יהושע נצטווה לגלות את החוטא ע"י "לכידה" באורים ותומים (שבט, בית אב, משפחה, אדם) וכשנתגלה כי החוטא הוא עכן אמר לו יהושע להתוודות על חטאו.
	א. 1. השבעת שאול את העם גרמה לכך שדווקא בנו הוא שנקלע לתוך העניין בדיוק כפי שקרה עם נדר יפתח ובתו. 2. יונתן ענה בתגובה "הנני אמות" כמו שבת יפתח אמרה לאביה בתגובה כי אינו יכול להפר את נדרו. <u>הבדל</u>: יפתח זעק על תוצאת נדרו ואילו שאול היה מוכן "ללכת עם שבועתו עד הסוף" ולא חיפש פתח להתיר שבועתו. ב. * יהונתן אמר שאין לה מעצור להושיע ברב או במעט ואצל גדעון אמר ה' כי עליו לצמצם בהרבה את מספר הלוחמים "פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי" (שופטים ז, ב). * יהונתן הביא למצב של חרב איש ברעהו אצל הפלשתים וגדעון הביא למצב של חרב איש ברעהו אצל המדיינים ("ויתקעו שלוש מאות השופרות וישם ה' את חרב איש ברעהו ובכל המחנה"...) שופטים ז', כב). ג. שמשון קרא לפלשתים "ערלים" כשהיה צמא מאד והתפלל לה' שלא יפול ביד הפלשתים בגלל הצמא לאחר התשועה הגדולה שעשה לו ה' בהם (שופטים ט"ו, יח). (גם הוריו קראו לפלשתים "ערלים" כשהביע שמשון את רצונו להתחתן עם האשה מתמנה [שופטים י"ג, ג].)
8	א. שאול קיווה להשיג נצחון גמור על הפלשתים... עד הערב ונקמתי מאויבי... (כ"ד), "... עד אור הבוקר ולא נשאר בהם איש" (ל"ו), אולם התוצאה היתה חלקית והקרב בהם לא הוכרע: "ויעל שאול מאחרי פלשתים ופלשתים הלכו למקומם" (מ"ו), "ותהי המלחמה חזקה על פלשתים כל ימי שאול" (נ"ב). ב. בהתחלה הסתפק שאול בקבוצה נבחרת של חיילים ואת היתר שילח לביתם ("ג, ב) ואילו אח"כ שיקם שאול את הצבא והרחיבו "וראה שאול כל איש גיבור וכל בן חיל ויאספהו אליו" (י"ד, נב).
	תשובות פרק טו'
1	א. לשאול נאמר להחרים את כל אשר לעמלק ולא להותיר אף אדם ואף בהמה. ב. שאול והעם חמלו על אגג מלך עמלק ולא הרגוהו, ומתוך הצאן והבקר החרים רק את הפחותים ובוזיים שבהם ("נמבזה ונמס").
2	החסד של הקיני עם ישראל: בואו של יתרו למדבר לאחר ששמע את כל מעשי ה' עם ישראל ועצתו למשה בדבר אנשי החיל שיעזרו בידו (שמות י"ח), וכן מעשהו של חובב בן רעואל במדבר ("אל נא תעזב אותנו כי על כל ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעינים" – במדבר י', לא). החסד של שאול עם הקיני: שאול הזהיר אותם לצאת ממקום ישיבתם בקרב העמלקי כדי שלא ייפגעו עמם.
3	א. שמואל זעק אל ה' כל הלילה בדבר שאול. שאול הצטדק בפני שמואל בתחילה ואמר כי העם חמל על הצאן והבקר מתוך כוונה טובה – ליבסם לה'. שמואל הוכיחו על כך ואז הודה שאול כי חטא. לאחר מכן הסביר מה הביאו לעשות כן ("כי יראתי את העם ואשמע בקולם") ובקש משמואל לשאת חטאתו ולשוב עמו (לבמה בגלגל) להשתחוות לה'. ב. שמואל אמר לשאול "הלא אם קטן אתה בעיניך – ראש שבטי ישראל אתה, וימשחך ה' למלך על ישראל" (י"ז) ובכך בעצם אמר לשאול כי למרות צניעותו ולמרות שלא ראה עצמו כרם יותר מאחרים הרי הוא בכל זאת מלך ישראל ויש לו תחומי אחריות מעל כולם. ג. ט"ו, כב: "ויאמר שמואל החפץ לה' בעולות וזבחים כשמע בקול ה', הנה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים": שמיעה בקול ה' חשובה יותר מזבחים וקרבתו.
4	א. שמות י"ז, יד: "ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמה את זכר עמלק מתחת השמים". ב. במדבר י"ד, מב – מה: לאחר חטא המרגלים התאבלו ישראל על העונש של הליכה במדבר ארבעים שנה ורצו לעלות לישראל מיד. משה אמר להם שלא יצליחו להלחם עתה כי ה' לא בקרבם כי שבו מאחרי, אך הם עלו בכל זאת ונגפו לפני העמלקי והכנעני.
5	א. כשפנה שמואל ללכת החזיק שאול בכנף מעילו והמעיל נקרע. שמואל אמר לשאול "קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך היום וגו'". ב. 1. ט"ו, כט: "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם". 2. בפסוק זה נקרא ה' "נצח ישראל". במדבר כ"ג, יט: "לא איש אל ויכוז ובן אדם ויתנחם" וגו'. 3. ה' לא נחם על הטובה שהבטיח לכלל ישראל בעת המלכת שאול כי המלך יושעם מאויביהם וכי אם ישמרו את דרך ה' תצליח המלכות בידם. (ה' נחם רק על המלכת שאול כיחיד).
6	א. שמואל הרג את אגג מלך עמלק. ב. לאחר המלחמה בעמלק לא הוסיף עוד שמואל לראות את שאול. הדבר לא היה בגלל כעס אלא יותר בגלל צער, כי למרות ששמואל התנגד למלכות הרי משהומלך שאול היה כבן חסותו ויקר ללבו והוא הצטער מאד על הדרך שבה התגלגלו העניינים.
	תשובות פרק טז'
1	א. ה' ציוה את שמואל למלא קרנו שמן ולצאת לבית לחם להמליך את המלך שבוחר ה'. שמואל חשש לעשות דבר זה מפני

	ששאל עדיין מלך והיה יכול לפרש דבר זה כחתיירה תחתיו ולהרגו. בתגובה לכך אמר ה' לשמואל כי אינו צריך להכריז על מטרות בואו לבית לחם אלא לומר שבא ליבוח לה' ואת ההמלכה יעשה בצנעה. ב. טעותו של שמואל היתה שבראותו את אליאב בנו הבכור של ישי חשב שהוא המלך המיועד. הסיבה הכללית שהובילה אותו לטעות זו היא שה' לא אמר לו מראש מי נועד למלוך, והסיבה הספציפית היתה שאליאב היה גבה קומה ובעל מראה מרשים, דבר שהוכיח לשמואל את שאול.
2	א. שמואל ידע מי נבחר למלך רק כשהגיע דוד למקום וה' אמר לו "קום משחחו כי זה הוא". ההבדל בין המלכת שאול להמלכת דוד הוא שבהמלכת שאול ידע שמואל מראש כי מחר יגיע אליו המיועד למלוך וכשבא שאול מולו אמר לו ה' כי זה הוא. בהמלכת דוד הלך שמואל אליו וידע רק מאיו משפחה הוא, אך לא מי מהם ימלוך, ועבר דרך כל בניו של ישי עד שהגיע אל דוד. ב. מל"א א', לב-מ: דוד ציוה: - להרכיב את שלמה על הפרדה אשר לו ולהוליך אותו לגיחון. - למשוח אותו למלך, לתקוע בשופר ולומר "יחי המלך". - לעלות אחריו חזרה לבית דוד, שם ישב על כסא המלך. פעולות אלה ציוה דוד לעשות בעקבות הצורך שנוצר להבהיר מיהו המלך הבא לאחר המלכת אדניהו בנו את עצמו.
3	בני אדם מתקשים להכיר את פנימיותם של אנשים אחרים, ובודאי שאינם יכולים להכיר אדם אחר ממבט ראשון, אלא להתרשם ממראהו החיצוני בלבד, אולם ה' רואה מיד לפנימיותו של האדם: "כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב" (פס' ז').
4	משפחתו לא חשבה שדוד ייבחר למלוכה: ישי ובניו הבינו שאחד מהם נועד למלוך, שהרי שמואל עבר עליהם אחד אחד ואמר שלא בזה בחר ה', אולם אף אחד מהם לא הציע שבמעמד כזה יש לקרוא גם לדוד. משפחתו לא התרשמה במיוחד גם אח"כ: שמ"א י"ג, כח: דוד היה צעיר ולא נשלח למלחמה בפלשתים למרות שנמשח למלך, וכשהגיע למחנה לא שינה אחיו הבכור את יחסו אל דוד ליחס של כבוד, ולא חשש להוכיחו במילים קשות על פנייתו לאנשים מסביב.
5	א. משנמשח דוד צלחה אותו רוח ה' מהיום ההוא והלאה ואילו משאול סרה רוח ה' והחלה לבעתו רוח רעה. ב. דוד הובא אל שאול בזכות יכולתו לנגן היטב. מעלה זו היתה חשובה לשאול כי עזרה לו להעביר את הרוח הרעה שהיתה תוקפת אותו. דוד מתואר כאדמוני (אדום לחיים או אדום שיער) בעל עינים יפות וטוב מראה. כמו כן הוא מתואר ע"י אחד מנערי שאול כיודע נגן, גבור חיל ואיש מלחמה, נבון דבר, איש תאר (יפה תאר) וה' עמו.
תשובות פרק יז'	
1	א. המלחמה בפלשתים נערכה בעמק האלה. המלחמות הקודמות בפלשתים היו של עם מול עם ואילו עתה הציע גלית להכריע נצחון ע"י מלחמת יחיד מול יחיד, כאשר העם המפסיד יהפוך לעבדו של העם המנצח. ב. י"ז, כה: "ויאמר איש ישראל הראיתם האיש העולה הזה כי לחרף את ישראל עולה" וגו' – נאמר תוך כדי הידיעה שהסתובבה במחנה בדבר הגמול למי שינצח את גלית. בשלוש הפעמים הבאות נאמרו הדברים שוב ושוב ע"י דוד, שלא היה מוכן לקבל את חירוף גלית את ה' אלקי ישראל: י"ז, כו: "ויאמר דוד אל האנשים... מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלז... כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלקים חיים". י"ז, לו: "... והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם כי חרף מערכות אלקים חיים". י"ז, מה: "ויאמר דוד אל הפלשתי אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלקי מערכות ישראל אשר חרפת".
2	א. פסוק י"א: וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי האלה ויחתו ויראו מאד". פסוק ט"ז: "ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום" – מלמד שבמשך כל הזמן הזה חששו ישראל, "משכו" את העניינים ולא הגיבו לאיום גלית, אם ע"י יחיד שילחם בו אם ע"י יציאה למלחמת רבים. פסוק כ"ד: "וכל איש ישראל בראותם את האיש וינוסו מפניו ויראו מאד". ב. ישי שלח את דוד למחנה ישראל כי שם היו שלושת בניו הגדולים והוא רצה שדוד יביא להם מזון ושיקח את ערובתם (1. יודא את שלומם כדי שיוכל למסור לו ששלומם טוב [יונתן, רש"י]). 2. את המשכונות ששמו על הוצאותיהם בצאתם למלחמה תפדה מהממשכן ותקח אליהם את המעות (רד"ק ועוד).

3	המידע שהחל להסתובב במחנה היה שהמלך יתן למי שיכה את גלית עושר גדול, יתן לו את בתו לאשה ויפטור את בית אביו מהחובים השונים כלפי המלך המתבקשים ממשפט המלוכה. ב. על אף שכבר שמע את תשובת האנשים חזר ושאל כדי להכנס בדברים ולומר שהוא ילך [מצודת דוד]. דוד רצה שדבר התעניינותו יגיע עד שאול כדי שיוזמן אליו ויביע נכונותו להלחם בגלית. ג. אליאב התייחס לדוד כאל "בן עשרה" שירד למחנה כדי לראות את המלחמה ולהיות במקום "מרגש" במקום לעשות את עבודתו הרגילה בצאן.
4	א. דברי דוד שהביאו את שאול לקחתו אליו היו התעניינותו בגמול שניתן למי שיכה את גלית. ב. לדוד היה קשה לקבל מצב שאיש לא יעז להלחם בגלית בגלל שגלית חירף את ה' ודוד ראה חשיבות בקידוש שם ה' ע"י מתן תגובה לאיש שהעז לחרף מערכות אלקים חיים. היה חשוב לו להראות לכולם כי חוסנו הפיסי של הלוחם וצידו הרב אינם משנים, אלא הנצחון בא רק מעם ה'.
5	א. דוד סיפר לשאול על הכאת הארי והדוב והצלת השה מפיחם, אך בכך לא טען לכוחו הפיסי אלא לאמונתו בעזרת ה': "ה' אשר הצילני מיד הארי ומיד הדוב הוא יצילני מיד הפלשתי הזה". ב. גלית היה גבוה מאד, חבוש כובע נחושת, מצויד במגן, חלוקי אבנים, תיק וקלע. דוד יצא להלחם בו בבגדים רגילים, מצויד במקל, חמישה חלוקי אבנים, תיק וקלע. בתחילה ניסה דוד ללבוש את מדי שאול, כובע נחושת, שריון וחרב, אך מכיוון שלא היה רגיל בכך הרגיש שצויד זה רק מגביל אותו ויצא להלחם בגלית בצויד הדל לעיל.
6	א. דוד רצה להוכיח כי "יש אלקים לישראל". וידעו כל הקהל הזה כי לא בחרב ובחנית יהושע ה' כי לה' המלחמה... (מ"ו – מ"ז). ב. 1. שאול החל לדאוג שמא גבור זה הוא המיועד למלוכה במקומו ולכן ע"פ חז"ל שאל "בן מי זה הנער" – אם בא ממשפחת פרץ בן יהודה – מלך יהיה, ואם בא ממשפחת זרח – חשוב יהיה. 2. מחמת הדאגה שהטרידה אותו בעקבות נצחון דוד תקפתהו רוח רעה ושכח את שם דוד ושם אביו.
7	א. בפסוקים אלה מתוארים מלחמות דוד וגיבוריו בפלשתים. קווי דמיון: 1. לשון "ויך את הפלשתי וימיתהו" נזכרת בשניהם, כאן הכה דוד ושם הכה אבישי בן צרויה. 2. אלחנן בן יערי אורגים, הבא מבית לחם כדוד, הכה את גלית הגתני, המתואר כמי שעץ חניתו כמנור אורגים. 3. יונתן בן שמעיה אחי דוד הכה איש מדון מגת שהיה גם הוא ענק פיסי וגם עליו נאמר שחרף את ישראל. ב. כלב בן יפונה הבטיח למי שילכוד את קרית ספר את עכסה בתו לאשה. עתניאל בן קנז לכד את העיר וקבל את עכסה בת כלב לאשה.
תשובות פרק יח'	
1	א. שאול היה מרוצה ממנו ומינה אותו על אנשי המלחמה. יחונתן אהב אותו וזכרת אותו ברית. ב. בשוב דוד מהכות את הפלשתי יצאו הנשים לקראת שאול במחולות ובשמחה, אך הנשים ה"משחקות" אמרו שדוד הכה בפלשתים הרבה יותר משאול. דבר זה עורר את דאגתו של שאול לגבי המלוכה והוא החל להיות עוין לדוד. ג. שמ"א כ"א, יא – יב: כשהגיע דוד אל אכיש מלך גת בברחתו מפני שאול הזהירו עבדי אכיש את אכיש כי זהו דוד שעליו "יענו במחולות לאמר הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו". שמ"א כ"ט, ד – ה: כשפלשתים יצאו להלחם בישראל יצא אתם דוד, שבינתיים רכש את אמונו של אכיש, אולם הפלשתים לא סמכו עליו ודרשו מאכיש לא לאפשר לו לצאת אתם למלחמה בישראל. במסגרת זו הזכירו שוב כי זהו דוד שנאמר עליו שהכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו.
2	יחונתן נתן את המעיל אשר עליו לדוד וכן את מדיו, חרבו, קשתו וחגורו. 1. שמ"א פרקים י"ט – כ': יחונתן הזהיר את דוד מפני כוונת שאול להרגו, ניסה לשנות את כוונת אביו ומשלא הצליח לטווח הארוך סייע לדוד להמלט מפניו. 2. שמ"א כ"ג: יחונתן בא לחזק את דוד לאחר שיצאו דוד ואנשיו מקעילה. 3. שמ"ב א': דוד נשא קינה על שאול ויחונתן, בה קרא "צר לי עליך אחי יחונתן נעמת לי מאד נפלאתה אהבתך לי" וגו'.
3	א. * שאול החל להיות עוין את דוד בעקבות דברי הנשים במחולות. * רוח רעה לבשה את שאול והוא ניסה להרוג את דוד בהטלת חנית אליו. * שאול ראה שדוד מצליח מאד בכל מעשיו ופחד מפניו. ("וירא שאול אשר הוא משכיל מאד ויגר מפניו"). * שאול תכנן להביא למותו של דוד בצורה מתוחכמת – לא מידו כי אם מיד פלשתים, והציע לו להתחתן עם בתו תמורת מאה ערלות פלשתים.

	* שאול ראה שדוד הצליח להכות מאתים פלשתים ושה' עמו וירא מפניו עוד, ומכאן והלאה "ויהי שאול אויב את דוד כל הימים". ב. עליית קרנו של דוד: * דוד יקר בעיני כל אנשי בית שאול, כולל יהונתן בנו וכולל עבדיו, וכן "וייטב בעיני כל העם". * דוד הצליח להתחמק מהטלת החנית של שאול ושאול נוכח ש"היה ה' עמו". * דוד היה יוצא ובא לפני העם, ה' עמו וכל העם אוהב אותו: "ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו... וכל ישראל ויהודה אוהב את דוד כי הוא יוצא ובא לפניהם". * דוד הכה בפלשתים מאתים איש ושאול ראה שה' עמו. * דוד השכיל מכל עבדי שאול "וייקר שמו מאד".	
4	א. שאול רצה שתמורת נתינת בתו לדוד לאשה יהרג דוד מאה פלשתים, כשכוונתו היתה שדוד יפול ביד פלשתים.	
5	א. שאול הציע בתחילה לדוד את מרב בתו לאשה. הנתון הראשון ששינה את התמונה היה שבזמן שעבר בין הכוונה להשיאה לו ובין ביצוע הדבר ניתנה מרב לעדריאל המחולתי לאשה. (יתכן שעדריאל ראה שדוד מסרב, בקש לקחתה בעצמו ונענה, או ששאול התקשה בסופו של דבר להשיאה לאויבו והשיאה לאחד מנאמניו. עוד יתכן שמרב עצמה עשתה מעשה בלא ידיעת אביה). הנתון השני ששינה את התמונה היה שמיכל בת שאול אהבה את דוד ושאול שמח לנצל זאת לצרכיו. ב. שמ"ב ו', כ – כב: לאחר שהעלה דוד את ארון ה' לירושלים לגלגה מיכל על התנהגותו וריקודיו הנלהבים וטענה ש"שעשה מעצמו צחוק" לעיני העם. דוד השיב לה כי לא לכבוד עצמו דאג אלא לכבוד ה'.	
תשובות פרק יט'		
1	א. יהונתן אמר לדוד להסתתר עד שיבדוק אם יוכל להשפיע על אביו ויודיעו אם יוכל להיגלות או יצטרך להמשיך להסתתר. לטווח הקצר הועילה תכניתו של יהונתן ושאול נשבע שלא ימית את דוד, אולם בטווח הארוך ניסה שאול שוב להכות את דוד. ב. 1. דוד לא עשה לך כל רעה. 2. דוד מועיל לך (בנגינתו ובתפקידו). 3. דוד שם נפשו בכפו והוביל את תשועת ישראל מיד פלשתים בהכותו את גלית. 4. אם תהרגו תשפוך דם נקי חינם (דוד לא חטא גם לאף אחד אחר).	
2	א. מיכל הזהירה את דוד מפני כוונת שאול ועזרה לו להמלט מבעד לחלון. היא אף שמה תרפים וכביר עזים במטתו כדי להאט את חיפוש עבדי שאול אחריו. את התנהגותה נימקה באמרה שלא היתה לה ברירה כי דוד אמר לה "שלחיני למה [=פן]אמיתך". ב. שמ"א כ"א: אחימלך הכהן עזר לדוד בנתנו לו מלחם הקדש (לא היה שם לחם חול) ואת חרב גלית. שמ"א כ"ב, יד – טו: אחימלך נימק את עזרתו לדוד בכך שידוע כי דוד נאמן לשאול והוא חתנו ונכבד בביתו, והוא (אחימלך) לא ידע דבר אודות מחשבות וכוונות אחרות של שאול. ג. שמ"א כ': שאול הסביר את היעדרו של דוד מסעודת ראש החודש באמרו שדוד נשלח על ידו לבקשתו לבית לחם עירו כי זבח משפחה להם בעיר.	
3	א. רחב הבריחה את המרגלים מבעד לחלון – יהושע ב', טו. ב. בפרק י"ח היו נסיונותיו של שאול לפגוע בדוד ידועים לו בלבד, אולם בפרק י"ט החל לשתף בנסיונותיו גם את יהונתן ואת עבדיו.	
4	א. שאול שמע שדוד נמלט לרמה אל מקום מושבו של שמואל. הוא שלח שליחים אחריו להביאו, אך בראותם להקת נביאים מתנבאים כששמואל עומד ניצב עליהם – התנבאו גם הם ולא חששו יותר לקיום דברי שאול. מצב זה חזר על עצמו עם קבוצה שניה ושלישית ששלח שאול, וכן עם שאול עצמו כשבא אחריהם לרמה. ב. במדבר י"א, כה: ה' אמר למשה לאסוף שבעים איש מוקני ישראל שעליהם יאציל ה' מרוחו של משה ואשר ישאו אתו במשא העם. כשה' האציל "מן הרוח אשר עליו... ויתנבאו ולא יספו".	
תשובות פרק כ'		
1	א. יהונתן נימק את קביעתו שדוד לא ימות בכך שאם היה אביו מתכוון שימות היא אומר לו זאת כי אינו מסתיר ממנו דבר, והוא לא הודיע לו על כוונתו להרוג את דוד. הטיעון של דוד לכך שבמקרה זה יהונתן אינו צודק היה שמתוך ידיעתו של שאול את יחסו של יהונתן אליו לא גילה את אזנו לגבי כוונתו זו כדי שלא ליצער. ב. "כי כפשע (כמו "פסע" – פסיעה אחת) ביני ובין המוות". ג. דוד הציע את התכנית שעל פיה ייעדר משתי הסעודות של שני ימי ראש החודש, בשונה ממנהגו. את היעדרו יסביר יהונתן בכך שהסכים לבקשת דוד לשלחו לבית לחם לסעודת משפחתו. אם יגיב שאול בחיוב הרי שאינו בסכנת מוות, ואם יגיב בשלילה סימן שהוא מתכוון להרגו.	
2	א. הקושי היה בשאלה איך תובא תגובת שאול לידיעתו של דוד. דוד הזכיר דווקא מצב שבו תהיה תגובת שאול קשה כי אם תהיה תגובתו חיובית לא יהיה למוסר הידיעה ממה לחשוש, אך אם תהיה תגובתו שלילית אסור שיגיעו למצב שמוסר הידיעה מסתכן	

	ושמקום מחבואו של דוד יתגלה. ב. יהונתן הבטיח שיעשה כדבר דוד ואם תהיה תגובת אביו קשה יבוא הוא עצמו אליו ויודיענו. הוא השביע את דוד שישמור תמיד חסד לביתו. בהשבעתו הביע את אמונו המלא בכך שיבוא יום ואיביו דוד יוכרתו מעם ה' ודוד ימלוך.	
3	א. שמ"א י"ח, א – ד: לאחר נצחון דוד על גלית נקשרה נפשו של יהונתן בנפש דוד והוא כרת עמו ברית ונתן לו את מדיו ואת נשקו. ב. שמ"ב ט: לאחר מות איש בשת בן שאול בידי רכב ובענה ולאחר נקמת דמו של איש בשת מידיהם (שמ"ב ד') חיפש דוד מי עוד נותר בבית שאול למען יעשה עמו חסד בעבור יהונתן. משמצא כי נותר ליהונתן בן נכה רגלים בשם מפיבשת הביאו אליו, צויה לתת לו את כל אשר לשאול וקבע כי מפיבשת יאכל על שולחנו מעתה והלאה.	
4	א. הסימנים שנתן יהונתן לדוד היו שעליו להסתתר עד לסוף היום השני של ראש החודש, וביום השלישי יגיע לאבן האזל. יונתן יירה שלושה חצים למטרה וישלח נערו לחפשם. אם יאמר הנער "הנה החצים ממך והנה" (ביני ובינך, חזור לכיוון שלי) סימן שתוכל ליצאת ממסתורך כי שלום לך, ואם אומר הנער "הנה החצים מך והלאה" (רחוקים עוד יותר) סימן שעליך להמשיך להסתתר ("לך כי שלחך ה'"). מטרת הסימנים היתה להביא את כוונת שאול לידיעת דוד מבלי שאף אדם אחר ידע על כך מלבד שניהם. ב. מכיוון שיהונתן קרא "הלוא החצים" ממך והלאה" הבין דוד כי עליו להמשיך להסתתר מפני שאול. ג. "חדש" – ראש חודש. ("הנה חדש מחר", "מחר חודש"). "יום המעשה" – ימים שאינם ראש חודש (פס' י"ט), כי בראש חודש לא נהגו לעשות מלאכה.	
5	א. תשובתו ה"תמימה" של יהונתן בדבר סיבת היעדרו של דוד מסעודות ראש החודש הרגילה את שאול ולא התקבלה על דעתו. שאול אמר ליהונתן כי המלוכה לעולם לא תעבור אליו כל זמן שדוד חי, והורה לו לשלוח מישוה להביא את דוד אליו. ב. שמ"א כ"ד, כ – כא: משיצא דוד לקראת שאול ואמר לו כי אינו מבקש רעתו וכי ההוכחה לכך היא שיכול היה להרגו ולא עשה זאת אמר לו שאול כי גמל לו טובה תחת רעה וכי הוא יודע שממלכת ישראל תקום בידו. שאול השביע את דוד שלא יכרית את זרעו אחריו ולא יכלה את שמו.	
6	א. יהונתן אמר "למה יומת מה עשה", ומשראה כי שאול הטיל (או נראה כעומד להטיל) חניתו הבין כי כוונתו להרוג את דוד. הוא קם מהסעודה בכעס ולמחרת יצא וסימן את הדבר לדוד ע"פ הסימנים שנקבעו. ב. הנער לא ידע כי במעשה ה"קליעה למטרה" יש יותר ממעשה רגיל וכי הדברים מהווים סימן לדוד. ג. יהונתן שלח את נערו להביא את כליו העירה כדי שתיתן לו הזדמנות לדבר עם דוד ולפרד ממנו מבלי שיתגלו.	
תשובות פרק כא'		
1	א. אחימלך תמה על כך שאדם במעמדו של דוד בא לבדו (וכנראה הוסיפה שעת בואו של דוד לשם תמיהה על תמיהתו). דוד לא גילה לאחימלך את האמת לגבי רדיפתו בידי שאול והסביר זאת בכך ששאול שלח אותו בשליחות שאסור לאף אדם אחר לדעת עליה, ומשום כך השאיר את נעריו מחוץ לנוב. ב. הלחם היחיד שהיה בידי אחימלך הוא לחם הפנים – לחם קודש, שממנו יכולים לאכול כהנים טהורים במקום קדוש ואי אפשר לאכול בטומאה. דוד הסביר שהוא ונעריו טהורים ולא קרבו אל אשה בימים האחרונים ואף כליהם טהורים.	
2	א. הימצאו של דואג האדומי גרם לכך שדבר בואו של דוד אל אחימלך בנוב והעזרה שנתן אחימלך לדוד נודעו לשאול. כתוצאה מכך הרג שאול את כל כהני נוב (רק אביתר בן אחימלך ניצל). ב. דוד ברח אל אכיש מלך גת כי סבר ששאול לא יבוא לבקשו אצל הפלשתים. דוד חשב שלא יכירוהו אולם עבדי אכיש זיהו אותו והתריעו על כך בפני אכיש. בשמעו זאת העמיד דוד פני משוגע והביא לכך שיגורש משם במקום להיות מומת בידם.	
תשובות פרק כב'		
1	א. עד עתה ברח דוד לבד ואילו עתה נצטרפו אליו אנשים רבים (ארבע מאות איש), שכללו את אחיו "וכל בית אביו", וכן אנשים שנמלטו למדבר מפני שהיו במצוקה כספית או נפשית. מפסוקים אלה אנו לומדים כי לא רק דוד אלא גם אנשי ביתו היו נתונים למרדף. ב. גד הנביא אמר לדוד להפסיק לשבת במצודה במואב ולעבור לארץ יהודה. הסיבות: 1. יתכן שבשלב זה כבר לא היתה המצודה מקום בטוח עבורו ודווקא בארץ יהודה היה בטוח יותר. 2. האנשים בארץ יהודה הם אחיו ולא יסגירוהו ביד שאול. בנוסף – בהיותו בקרבם קונה לו דוד אוהבים שיסייעו לו אח"כ במלכותו. ג. שמואל, גד ונתן הנביאים ניבאו לדוד.	
2	א. החסד שבקש דוד ממלך מואב היה שיאפשר לאביו ולאמו לשבת בקרבם (כי לא יכלו לנדוד ולהסתתר כאחיו של דוד). ב. לשלמה היה קשר עם חירם מלך צור. חירם היה בקשר לפני כן עם דוד ("כי אוהב היה חירם לדוד כל הימים"). חירם עזר לשלמה בהבאת ארזים וברזשים לבניית בית המקדש ושלמה גמל לו במוצרי מזון ושטח אדמה. (מל"א פרקים ה' ו-ט).	
3	א. בני שבט יהודה היו נאמנים לדוד, שהיה משבט יהודה, ולכן החזיר אותו גד הנביא לארץ יהודה. בני שבט בנימין היו נאמנים לשאול, שהיה משבט בנימין, ועל כן העסיק אנשים משבטו כאנשים הקרובים לו ביותר ("שמעו נא בני ימיני" וגו'). ב. נאמנות שבט יהודה לדוד: 1. שבט יהודה המליכו את דוד עליהם לאחר מות שאול ואילו שאר ישראל הלכו אחר מלכות איש בשת בן שאול. ("אך בית יהודה היו אחרי דוד" – שמ"ב ב', י).	

	2. שמ"ב י"ט: כשהשיבו את דוד למלכותו לאחר מרד אבשלום קרא דוד לאנשי יהודה לתמוך בו (פס' י"ב). לב כל אנשי יהודה נטה אחריו. לאחר מכן פרץ ויכוח בינם לבין אנשי ישראל בשאלה מדוע העבירו רק הם את המלך את הירדן ויהודה טענו "כי קרוב המלך אלי" (פס' מ"ג) וכו'. <u>נאמנות שבט בנימין לשאול: 1. שמ"ב ט"ז: שמעי בן גרא משבט בנימין, ממשפחת בית שאול, יצא וקלל את דוד. 2. שמ"ב כ': שבע בן בכרי משבט בנימין קרא "אין לנו חלק בדוד ולא נחלה לנו בבן ישי איש לאהליו ישראל".</u>	
4	א. דואג השמיע דבריו בעניין עזרת אחימלך לדוד בנוב לאחר ששאול התלונן בפני עבדיו כי אינם משתתפים בכאבו וכי לא גילו את אזנו בדבר כריתת הברית של יהונתן בנו עם דוד. ב. בתגובה לדברי דואג זימן שאול את אחימלך הכהן וכל בית אביו אליו. אחימלך ציין כי נהג כפי שנהג בדוד מתוך ידיעת קרבתו לשאול ומתוך שלא היתה בידו כל ידיעה אחרת, אך למרות זאת ציוו שאול להמית אותו ואת כל בית אביו. התכנית כמעט נכשלה כי עבדי שאול לא רצו לשלוח ידם בכהני ה', אך שאול פנה אל דואג שיהרגם ודואג עשה כדבריו.	
5	א. שאול האשים את אחימלך בכך ששיתף פעולה עם דוד בנתינו לו לחם (צידה) וחרב (נשק) ובשאלו לו באלקים. בפרק כ"א נזכרו מתן הלחם והחרב ולא נזכרה השאילה בה' לצורך כיוון דרכו של דוד. ב. אחימלך דבר אמת. הוא לא ידע על שינוי יחסו של שאול אל דוד ורדיפתו אותו. דבר זה מוכח מכך שבשלב זה הודיע שאול על כוונתו רק ליהונתן ועבדיו, ומכך שלמרות תמיהתו של אחימלך על הגעת דוד לבדו לא סיפר לו דוד על רדיפת שאול אותו.	
6	א. אביתר הגיע אל דוד לאחר הריגת כהני נוב, כשהוא היה היחיד שניצל. ב. שמ"ב ט"ו: אביתר הצטרף אל דוד בבריחתו מפני אבשלום והיה בין מסייעיו. ג. שופטים ט': אבימלך הרג את אחיו בני ירובעל (גדעון) – שבעים איש, ומהם נותר רק יותם בן ירובעל.	
7	דוד לקח על עצמו את האשמה למה שקרה לכהני נוב כי ראה את דואג בנוב ולא חשב על התוצאה האפשרית ולא היה זהיר דיו. תגובתו המעשית היתה צירוף אביתר אליו והבטחתו להגן ולשמור עליו.	
	תשובות פרק כג'	
1	א. דוד הסתתר עם אנשיו באזור קעילה והתקשה לשמוע שאחיו בקעילה נמצאים בסכנה מיד פלשתים ולהניח לכך בלא לעשות דבר. אנשיו היססו בעניין זה מפני שעל מנת לעזור לאנשי קעילה יצטרכו לצאת ממסתורם וע"י כך יתגלה מקומם לשאול. את היסוסם פתר דוד ע"י שאילה נוספת בה' וקבלת הבטחה נוספת כי הפלשתים יינתנו בידו. ב. חששם התאמת מפני ששאול אכן שמע על היותם בקעילה וגייס את אנשיו למלחמה במקום.	
2	א. על מנת להשיג את דוד היה שאול מוכן להלחם בקעילה כולה. דוד הבין כי הוא מוכן "לשחת העיר בעבורי", דבר שהוכח כאפשרי מצד שאול לאחר שהיה מוכן להרוג אנשי עיר שלמה בנוב בגלל דוד. ב. לדוד נתאפשר לשאול בה' גם במדבר כי אביתר הביא עמו את האפוד בהימלטו מנוב. דוד שאל בה' אם ירד שאול למלחמה ואם יסגירו אותו אנשי קעילה בידו ונענה בהן בשני המקרים.	
3	א. אנשי קעילה היו מוכנים להסגיר את דוד לשאול למרות שהושיעם מיד פלשתים ובכך נהגו בכפיות טובה כלפי דוד. (יתכן שהמניע שלהם היה פחד משאול לאחר ששמעו מה שעשה לכהני נוב). ב. יחסם של הויזים לדוד היה דומה לזה של אנשי קעילה מבחינה זו שהיו מוכנים להסגיר את דוד, אולם היו שני הבדלים: 1. אנשי קעילה עמדו להסגיר את דוד לנוכח איום מצד שאול ואילו אנשי זיף הסגירוהו ללא כל איום עליהם. 2. לאנשי קעילה היתה צריכה להיות סיבה לא להסגירו כי דוד הצילם מיד פלשתים והיו חייבים לו טובה. לאנשי זיף לא היה מניע כזה.	
4	א. דוד ואנשיו (שעתה גדל מספרם לכשש מאות איש) עברו מקעילה אל מדבר זיף ומשם זאת שאול החליט לא לצאת אחריו. גם בהמשך לא הצליח שאול ללכדו כי "לא נתנו אלקים בידו". לאחר נסיון ההסגרה של הויזים ניצל דוד בנס כאשר בא מלאך ה' אל שאול ואמר לו שפשטו פלשתים על הארץ. שאול נאלץ להפסיק מרדיפתו אחרי דוד וללכת להלחם בפלשתים. ב. יהונתן נפגש עם דוד "במדבר זיף בחורשה". מטרת הליכתו אל דוד היתה לחזקו. הוא הביע בטחונו בכך שאביו לא יצליח למצאו וכי ימלוך לבסוף על ישראל והוא יצטרף אליו כמשנה.	
5	א. שמ"א י"ח, ג: יהונתן כרת עם דוד ברית אהבה. <u>שמ"א כ', טז: יהונתן כרת עם דוד ברית לאחר שגלה את אזנו בדבר כוונת שאול כדי שיוכל להמלט. בברית זו בקש יהונתן מדוד שיעשה עמו חסד כשיעלה למלוכה ולא יכרית את ביתו גם משיכרית ה' את אויביו מבית שאול.</u> ב. בברית השלישית (כ"ג, יח) נאמר גם שכשימלוך דוד יהיה יונתן משנה למלך.	
6	א. שאול היה בשלב זה למוד נסיון מכך שלמרות שמיקומו של דוד מובא שוב ושוב לידעתו הוא אינו מצליח ברדיפתו אחריו, ולכן בקש מהויזים עבודת ריגול שתביא מידע נוסף בדבר מקומות הימצאו האפשריים במדבר זיף. ב. לאחר שנודע לו כי הויזים ושאול מחפשים אחריו עבר דוד למדבר מעון ואילו לאחר חזרתו של שאול לצורך מלחמה בפלשתים עבר למצודות שבמדבר עין גדי.	
	תשובות פרק כד'	
1	א. ברדיפתו אחר דוד במדבר עין גדי נקרה שאול למערה אשר בירכתה ישרו דוד ואנשיו. אנשי דוד ראו בכך הזדמנות של דוד להרוג את שאול. דבריהם מעידים על כך שהימצאותם עמו לא התבססה רק על הצורך לברוח מפני שאול (אנשי ביתו של דוד) או	

	מפני אנשים אחרים (אלה שהיו חייבים כסף לנושים וכדו') אלא גם על האמונה כי דוד אכן נועד מעם ה' למלוך על ישראל. בכניסת שאול למערה הם ראו את היום המובטח מעם ה' בו יסגיר ה' את אויבי דוד בידיו. ב. דוד לא היה מוכן לשלוח ידו בשאול כי שאול היה מלך – "משיח ה'". הוא כרת את כנף מעילו של שאול ולבו הכה אותו אף על מעשה זה.
2	דוד השתמש בהזדמנות שבכל זאת כרת את כנף מעילו של שאול כדי לדבר עם שאול. הוא יצא אליו וניסה להוכיח לו שאינו חפץ לפגוע בו ואין טעם ברדיפת שאול אחריו. דוד הראה לשאול את כנף מעילו כדי להוכיח שיכול היה לפגוע בו לו רצה בכך. הוא אמר שאין הוא שווה את הרדיפה אחריו ("אחרי מי אתה רודף? אחרי כלב מת? אחרי פרעוש אחד?") וכן שה' ישפוט ביניהם וידו לא תהיה בו.
3	א. שאול יכול היה לפגוע בדוד אך לא עשה זאת מפני שדברי דוד נגעו ברגע זה ללבו. הוא בכה ואמר שדוד גמל לו טובה למרות הרעה שהוא עשה לו. ב. כשהגיע יהונתן לחזק את דוד במדבר זיף אמר לו יהונתן כי הוא ימלוך על ישראל "וגם שאול אבי יודע כן" (כ"ג, יז).
4	א. שאול השביע את דוד שלא יכרית את זרעו ואת שמו מן העולם. ב. שמ"א כ"ז: דוד שמע כי שאול בא אל מדבר זיף וחנה בגבעת החכילה. בלילה באו דוד ואבישי ולקחו את חניתו של שאול ולאחר מכן דבר דוד אל אבנר בן נר ואל שאול והוכיח שוב כי אינו חפץ לפגוע בשאול.
תשובות פרק כה'	
1	שמ"א כ"ח, ג: מות שמואל נזכר שוב בהקשר לכך ששאול בקש מבעלת האוב להעלות את שמואל.
2	א. 1. דוד בקש מנבל לתת לו ולנעריו צידה. את דבריו בסס על כך שרועי נבל, שהיו עכשיו בשלב גז הצאן, היו עמו ועם אנשיו במדבר ואנשי דוד נהגו עמם ביושר ובכבוד. 2. אחד מנערי נבל אמר לאביגיל כי אנשי דוד היו טובים אליהם מאד. דבריו משלימים את אשר נאמר קודם לכן כי "לא נפקד להם מאומה" משום שאנשי דוד שמרו והגנו עליהם ("ד – ט"ז). ב. תשובת נבל הכרמלי היתה "מי זה דוד שאני חייב לו משהו? היום רבים האנשים המתפרצים עבד מפני אדוני ואינם יודעים את מקומם הראוי (גם דוד הוא עבד שאול שהתפרץ מפני אדוניו). מדוע שאתן ממוזני, שעליו טרחתך, לאנשים שאין לי עמם ולא כלום".
3	א. דוד הכין את שש מאות אנשיו לנקום בנבל. את אנשיו חילק באופן ששני שלישי מהם (ארבע מאות איש) היו לוחמים "קרביים" ושלישי אחד (מאתיים איש) ישבו על הכלים ("עורף"). ב. שמ"א ל', כא – כה: דוד קבע כי חלקם של חיילי העורף חשוב לא פחות מזה של חיילי החזית וכי הם יחלקו את השלל ביניהם שווה בשווה.
4	כ"ה, כא: "ודוד אמר אך לשקר שמרתי את כל אשר לזה במדבר ולא נפקד מכל אשר לו מאומה וישב לי רעה תחת טובה".
5	נבל הכרמלי ניצל (מכוונתו של דוד, אך לא מעונשו של ה') בזכות אביגיל אשתו. דברי השכנוע של אביגיל: 1. אביגיל נטלה את האשמה על עצמה (כ"ד, כ"ח) כדי להשקיט את כעסו. כביכול העוון עליה שלא ראתה את נערי דוד, שכן לו ראתה אותם היתה נוהגת בהם בכבוד. 2. תודה לאל שמנע אותך משפיכת דם ולא יהיה לך הדבר למכשול בבואך למלוך על ישראל. 3. אביגיל הביאה עמה מזון רב כדי לתת לאנשי דוד (ולדוד). 4. דברי הרגעה: * "יהי כנבל אויבך והמבקשים אל אדני רעה" (יהיו כל אויבך כמוהו, לא באמת מזיקים. או: תבוא עליו קללה [שאניה מוות] שתהיה כדוגמא לאויבך). * ה' יקים לך בית נאמן כי אתה נלחם את מלחמות ה' ולא עשית רעה מימך. ב. דבריה האחרונים של אביגיל היו דומים לאלה של שאול אל דוד בפרק כ"ד בכך ששניהם אמרו כי הם יודעים כי דוד ימלוך ושניהם בקשו מדוד חסד לאחר עלותו למלוכה (שאול בקש שלא יכרית את זרעו ואביגיל בקשה "וזכרת את אמתך").
6	א. למחרת בבוקר, אחר שנתפכח מהשכרות בה היה נתון, סיפרה אביגיל לנבל את פרטי הליכתה לדוד. בשמעו זאת מת לבו בקרבו והיה לאבן. לאחר עשרה ימים נגפו ה' והוא מת. ב. 1. בשמ"ב ג' שומעים על אבשלום, שלאחר מכן אנו שומעים על המרד שלו באביו, ועל אדניה, שעליו מסופר במל"א א' שהמליך את עצמו לעת זקנת אביו. 2. בעבר התחתן דוד עם מיכל בת שאול, אולם לא ראה אותה הרבה זמן מפני שנאלץ להמלט משאול ועתה ניתנה לפלטי בן ליש לאשה. שמ"ב י"ב: דוד התחתן עם בת שבע ונולד להם בנם שלמה.
תשובות פרק כז'	
1	בפרק כ"ז מסופר על נכונות אנשי זיף להסגיר את דוד אל שאול, כבפרק כ"ג. בפרק כ"ז מסופר על התקרבות דוד לשאול, לקיחת דבר מה השייך לו וסירוב להרגו, כבפרק כ"ד.
2	א. אומץ לבו של דוד בא לביטוי בכך שהעז להכנס למחנה שאול ולהגיע עד שאול, שהיה מוקף בכל אנשיו (שלושת אלפים איש), ולקחת יחד עם אבישי את חניתו ואת צפחת המים אשר מראשותיו. הסיוע האלוקי שקבל היה שה' הפיל על מחנה שאול תרדמה

	שהביאה לכך שאף אחד לא התעורר בעת המעשה. ב. אבישי סבר שזו ההזדמנות של דוד להרוג את שאול, כפי שסברו אנשי דוד כשנקלע שאול למערה בה היו. תשובת דוד לאנשי בפרק כ"ד ולאבישי בפרק כ"ז היתה דומה: הוא לא ישלח ידו במשיח ה'. (לאבישי הוסיף ואמר כי מות שאול יבוא לו באופן אחר – מדי, מזקנה או במלחמה, אך לא ממנו).	
3	הדמיון: 1. דוד לקח משהו השייך לשאול (כנף המעיל, החנית וצפחת המים). 2. דוד הבהיר כי יכול היה לפגוע בשאול אך אינו רוצה לפגוע במשיח ה'. 3. דוד הזכיר את אי הטעם ברדיפת שאול אחריו (אחרי "פרעוש אחד"). 4. דוד הזכיר שכר ועונש מעם ה' ("ישפוט ה' ביני ובינך", "וה' ישיב לאיש את צדקתו ואת אמונתו"), 5. שאול הודה בטעותו ("צדיק אתה ממני", "חטאתי שוב בני דוד"). הבדלים: 1. בפרק כ"ד דבר דוד עם שאול פנים אל פנים. בפרק כ"ז דבר עמו מרחוק ("ויעמוד על ראש ההר מרחוק, רב המקום ביניהם"). 2. במדבר עין גדי נתקל דוד בשאול במקרה. בגבעת החכילה בא דוד אל מחנה שאול באופן מכוון ולאחר שיקול דעת. 2. בפרק כ"ז היה מעורב גם אבנר בן נר, אליו קרא דוד "ולמה לא שמרת אל אדוניך המלך" וגו'.	
4	א. העובדה שדוד יכול היה להרגו ולא עשה זאת הביאה את שאול לומר דברים אלה: "תחת אשר יקרה נפשי בעיניך היום הזה, הנה הסכלתי ואשגה הרבה מאד". ב. 1. דוד האשים את אבנר בכך שלא שמר על שאול כראוי, שכן הצליח להתקרב אליו עד כדי כך שיכול היה להרגו. לראיה הציג את החנית וצפחת המים שלקח מעם שאול. 2. שמ"ב ג': אבנר הוא שיוזם את ההשלמה עם דוד לאחר שאיש בשת האשים אותו בבואו אל פילגש שאול אביו. דבריו אלה הכעיסו את אבנר מאד. הוא הבטיח לדוד שיסב אליו את כל ישראל, ודוד מצדו בקש מאבנר שיביא את מיכל בת שאול בבואו לראות את פניו.	
5	"... אם ה' הסיתך בי רחמ מנחה (אעלה לפניו מנחה, שירצה בה לכפר עוונתי) ואם בני האדם – ארורים הם לפני ה' כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלקים אחרים" (פסוק י"ט). דברי ההסתה של אנשים ורדיפותיך גורמים לי להתרחק מנחלת ישראל, והדר בחוץ לארץ כאילו עובד אלהים אחרים).	
תשובות פרק כו'		
1	א. דוד הבין באופן מוחלט ששאול ימשיך לרדוף אחריו כי אינו יכול להתגבר על כך. על כן ברח אל הפלשתים, מקום בו יפסיק שאול לרדפו ("ונואש ממני שאול לבקשני עוד בכל גבול ישראל"). ב. בבריחתו הקודמת אל אכיש (פרק כ"א) נאלץ דוד להציל עצמו ע"י העמדת פני משוגע כי עבדי אכיש אמרו לו שמדובר בדוד ש"הכה ברבבותיו". בבריחתו זו הסכים אכיש לתת לו לגור בקרבם. יתכן שדוד שכנע את אכיש שכבר אינו רוצה לחיות בישראל (מחמת כל הרדיפות) וכי הוא רוצה "לערוק" אליו. (כמו כן יתכן שלא היה זה אותו אכיש אלא מלך אחר מאותה שושלת).	
2	א. ההישג הכפול הוא שמחד הרג דוד אנשים שהציקו לישראל ומאידך סיפר לאכיש כי הכה באזורים המיושבים ע"י ישראל והביא בכך לאמונו של אכיש כי אכן "הבאש הבאיש בעמו בישראל". דוד לא השאיר מהם אף אדם בחיים, כך שלא היה מי שיכול להעיד שהדברים אינם כפי שסיפר לאכיש. ב. "ואיש או אשה לא יחיה דוד להביא גת [אם היה זה מקרה חד פעמי היה נאמר "לא החיה"] לאמר פן יגידו עלינו לאמר <u>כה עשה דוד וכה משפטו כל הימים אשר ישב בשדה פלשתים</u>".	
תשובות פרק כח'		
1	א. 1. אכיש האמין שנבאשו ישראל בעיני דוד ושדוד "ערק" מתוכם עד כדי כך שהיה מוכן לתת לו לצאת אתם למלחמה נגד ישראל ואף מינה אותו לשומר ראשו. 2. דוד רכש את אמון אכיש ע"י כך שהיה יוצא למלחמות שעזרו לישראל, אך נתן לאכיש להאמין שהיה יוצא למלחמות נגד ישראל. 3. אכיש שם את דוד במצב חדש שבו הוא אמור לצאת עמו למלחמה נגד ישראל. עד עכשיו יצא (כביכול) למלחמות "נגד" ישראל בלי שאכיש היה עמו ובלי שיכול היה לדעת שאינו נלחם באמת נגד ישראל. מכיוון שכך נמצא דוד במצב שהוא לא רוצה להלחם בישראל אך גם לא יכול להגיד זאת לאכיש. לכן היו דבריו סתומים: "לכן אתה תדע את אשר יעשה עבדך". בדברים אלה נתן לאכיש להבין כי יעשה גבורות למענו, כשלמעשה לא התחייב לשום דבר במילים מפורשות. ב. שמ"א כ"ט: שרי הפלשתים לא בטחו בדוד כפי שבטח בו אכיש ולא הסכימו לכך שדוד יצא עמם.	
2	א. שמ"א כ"ב, כג: דוד סייע לאביתר בן אחימלך לאחר בריחתו מנוב. שמ"א כ"ג: דוד סייע לאנשי קעילה בהילחמו עיבוס בפלשתים. שמ"א כ"ה, ז, טו – טז: דוד סייע לרועי נבל הכרמלי. שמ"א כ"ז, ח: דוד סייע לישראל (ללא ידיעת אכיש) במלחמה נגד עמים שהיו שוסים בהם.	

	ב. יהונתן: שמ"א כ', טו: הביע בטחון בכך שה' יכרית את אויבי דוד. כ"ג, יז: יהונתן ציין כי דוד ימלוך על ישראל וכי גם שאול אביו יודע שכך יהיה. שאל: שמ"א כ"ד, כ: שאול אמר לדוד "ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך" וגו'. שמ"א כ"ה, ל: אביגיל אמרה לדוד כי לא כדאי שהמתת נבל תהיה לו למכשול כשיגיעו ימים שהוא יהיה נגיד על ישראל.	
3	א. שאול התקשה למצוא בעלת אוב כי הוא עצמו הכרית קודם לכן את האובות ואת הידעונים מן הארץ. אל בעלת האוב הלך מחופש (בבגדים רגילים ולא בבגדי מלכות) כדי שלא תזהה שהבא לפניה הוא שאול עצמו שהכרית את האובות והידעונים. ב. * שאול היה אמיץ ונלחם את מלחמות ה' בגבורה אך עתה ירא מאד והדבר מראה שסרה ממנו רוח ה'. ה' לא ענה לשאול בשום צורה שהיא "גם בחלומות גם באורים גם בנביאים". * העובדה שהלך לבקש בעלת אוב היתה ירידה גדולה עבור שאול (המעידה על פחד ועל יאוש מכך שה' לא ענה).	
4	א. בעלת האוב ויהתה כי השואל הוא שאול לאחר שראתה את שמואל ויהתה שהיא רואה "אלהים עולים מן הארץ". (ע"פ פרשנים היה המת עולה תמיד כשרגלי למעלה וראשו למטה ואילו כאן עלה שמואל כשראשו למעלה והבינה שהדבר נובע מתוך כבוד למלכות). שאול זיהה כי אכן העלתה את שמואל כשתיארה שהוא איש זקן עוטה מעיל. ב. שמואל אמר לשאול שה' אכן סר מעליו "ויעש ה' לו [=לך] כאשר דבר" ויקרע הממלכה מידך ויתנה לדוד. עוד אמר לו כי "מחר אתה ובניך עמדי", דהיינו תהיו עמי, בעולם המתים, כתוצאה ממותכם בקרב עם הפלשתים. דבר נוסף שאמר לו שמואל היה שישראל ינוצחו ע"י הפלשתים.	
5	א. שמואל אמר לשאול כבר קודם לכן כי הממלכה תיקרע מעליו וכי המלכות תינתן לרעו הטוב ממנו (שמ"א ט"ו), אלא שלא פירש מתי ובאיזה אופן תילקח המלכות ממנו ולמי תינתן. הסיבה שלא אמר לו למי תינתן המלכות היתה שחשש ששאול יהרגהו אם ידע, אך עתה לא היה לו יותר חשש כזה ואמר לו מפורשות מתי וכיצד תגיע מלכותו לסיומה ומיהו שימלוך אחריו. ב. בעלת האוב שכנעה את שאול לאכול כי ראתה שנפל מחמת רעב וחולשה, ומשהצליחה לשכנעו הכינה לו עגל מרבק ומצות. לצורך כך העלתה בפניו שני נימוקים: 1. אני שמעתי בקולך תוך כדי סיכון נפשי (כי הרי נאסר על פעולתם של האובות) ועתה שמע נא גם אתה בקולי. 2. אכול כדי שיהיה לך כוח ללכת בדרך. (האשה ידעה שלא רק עבור הדרך חזרה הוא צריך כוח אלא גם עבור המלחמה בפלשתים למחרת). ג. שאול לא ניסה להתחמק מהמלחמה למרות שידע את תוצאותיה המרות. דבר זה מעיד על קבלת הדין ועל גבורתו.	
תשובות פרק כ"ט		
1	אכיש רצה לצרף את דוד למלחמה כי השתכנע בנאמנותו אליהם ובכל הזמן הרב שעבר מיום היות דוד עמו לא מצא בו רעה. שרי הפלשתים טענו שלא כדאי להסתכן ושזו יכולה להיות דרכו של דוד להשיב את אמון שאול בו ע"י כך שיהרגו הרבה פלשתים ("ובמה יתרצה זה אל אדוני – הלא בראשי האנשים ההם" = בראשינו אנחנו). לחיזוק טענתם הזכירו לאכיש שזה האדם שקנה תהילתו בהכאת הפלשתים והכה בהם ברבבותיו.	
2	דוד שלח את עבדיו לנחם את חנון בן נחש במות אביו נחש, אך עבדי חנון שכנעו אותו שהצהרת מטרה זו היא הסוואה לרצונו האמיתי של דוד לרגל את העיר ולהלחם בה. בכך דמו לשרי פלשתים שהשפיעו על מלכם לא לסמוך על כוונתו המוצהרת של איש זר.	
תשובות פרק ל'		
1	א. מעבר לכך שהעמלקי שרפו את צקלג ושבו את נשיהם וילדיהם רצו אנשי דוד לסקלו "כי מרה נפש כל העם איש על בניו ועל בנותיו". ב. לאחר כבי ראשוני של כולם ולאחר שהעם רצו לסקלו התחזק דוד בה'. הוא בקש מאביתר את האפוד ושאל בה' אם לרדוף אחרי הגדוד ואם ישיגם וה' ענה לו בחיוב.	
2	כששמע דוד את תשובת נבל הכרמלי לבקשתו חילק את אנשיו לארבע מאות לוחמים "קריבים" ומאתיים היושבים על הכלים. (שמ"א כ"ה, יג). ההבדל בין חלוקה זו לחלוקה בפרק ל' הוא שלמרות שמספר האנשים בכל אחת משתי הקבוצות זהה הרי שבפרק כ"ה חילק אותם דוד כך מעצמו ואילו כאן מאתיים האנשים הנותרים פגרו מאחור מתוך חולשה ומשום כך מסר דוד בידיהם את האחריות על הכלים.	
3	א. אנשי דוד מצאו איש מצרי, פליט מהגדוד שנלחם בצקלג שנעזב ע"י אדוני העמלקי, ושאלוהו על מיקום הגדוד. ב. האיש המצרי מסר את מיקום הגדוד לאחר שדוד הבטיח לו שלא ימיתוהו ולא יסגיר אותו אליהם. ג. במחנה דוד התעורר ויכוח לגבי חלוקת השלל מפני שארבע מאות הלוחמים טענו שאין סיבה לשתף את מאתיים האנשים שפגרו מאחור (ונשארו בנחל הבשור) בחלוקת השלל. דוד לא קבל את דבריהם משום שהפקיד את תפקידי העורף, שממילא חייבים להיעשות כדי להקל על הלוחמים, בידי אלו שהיו חלשים מכדי להלחם, ולכן גם הם חלק חשוב מהצבא. דוד הכריע שהלוחמים והיושבים על הכלים יחלקו ביניהם את השלל שווה בשווה.	
4	א. בין דוד ואנשיו התעוררה מחלוקת בנוגע לשאול כשהגיעו הדברים לידי כך שהיתה לדוד אפשרות להרגו והם חשבו שאכן על דוד להרגו, לסיים אחת ולתמיד את המרדפים, ולקרב אל עצמו את המלוכה. דוד סירב לכך בטענה שאין לפגוע במשיח ה'. ב. אנשי דוד רצו לסקלו מרוב תסכול על שביית נשיהם וילדיהם ומפני שהוא היה מנהיגם והם ראו בו את האחראי לכל המתרחש.	

	ג. מקרים אלו הוכיחו את יכולתו של דוד לעמוד במצבי לחץ, את מוסריותו (גם כשהיה בידו להרוג את שאול ולסיים את הפרק האומלל של הרדיפות אחריו עשה את השיקול המוסרי), את אמונתו בה' ("ישפוט ה' ביני ובינך", "וה' ישיב לאיש את צדקתו" וגו', "ויתחזק דוד בה' אלקיו") ואת היותו אדם שמנהיגותו מתקבלת ע"י האנשים שאותו, שהרי במחלוקות ביניהם תמיד שמעו לדברי דוד.
5	א. החוק שקבע דוד הוא שגם ללוחמים בשטח וגם ליושבים על הכלים ישנו חלק חשוב בלחימה, ומשום כך על שתי הקבוצות לחלוק ביניהם שווה בשווה את השלל. ב. במלחמת מדין – במדבר ל"א, כז: "וחצית את המלקוח בין תופשי המלחמה היוצאים לצבא ובין כל העדה". ג. לאחר חלוקת השלל בין אנשי חילק דוד את השלל הנותר בין ערים שונות ביהודה בהם התהלך בימי רדיפתו. בצורה זאת הודה להם על עזרתם לו (שליחת השלל היתה לאוהביו – "לרעהה") וקנה את לבם להיות נאמנים לו.
	תשובות פרק לא'
1	א. שאול ראה שהפלשתים היורים בקשת מתקרבים אליו וירא שימיתוהו תוך כדי התעללות בו. משום כך בקש מנושא כליו להרגו. נושא כליו ירא מאד להרוג את אדונו המלך וסירב לעשות זאת. ב. שאול מת בנפילה על חרבו. נושא כליו ראה כי מת שאול והפיל גם הוא את עצמו על חרבו. בשמ"ב פרק א' מסופר כי שאול לא מת מיד ולכן בקש מאיש עמלקי שנקרה למקום להמיתו כי כבר היה במצב קשה מאד וסבל.
2	הדמיון: שניהם קראו לנושאי כליהם להרגם. ההבדלים: 1. אבימלך בקש זאת לאחר שכבר היה במצב קשה, אליו הגיע בידי האשה מתבקן, ובקש מנושא כליו להרגו פן יאמרו שאשה הרגתהו. שאול בקש זאת כשהפלשתים התקרבו אליו כדי למנוע מצב שיהרגוהו תוך כדי התעללות. 2. נושא כליו של אבימלך הסכים להרגו. נושא כליו של שאול לא הסכים ושאול נפל על חרבו. 3. שאול מת תוך כדי מלחמה באויבי העם הפלשתים. אבימלך מת תוך כדי מלחמה באנשי עמו.
3	א. במלחמה בפלשתים נהרגו שאול ובניו, נושא כליו וכל אנשיו. אנשי ישראל נסו והיושבים בערים שמסביב (בעמק יזרעאל ובעבר הירדן) שמעו על מנוסת ישראל ומות שאול ובניו ונסו גם הם מעריהם ופלשתים באו וישבו בהן. ב. אנשי יבש גלעד שמעו שהפלשתים תלו את גופות שאול ובניו בחומת בין שן. הם הלכו כל הלילה אל החומה, הורידו את גוויות שאול ובניו, שרפו גוויותיהם, הביאו את עצמותיהם לקבורה ביבש וצמו שבעה ימים.
	שאלות כלליות
1	1. שמואל אמר לשאול בשיחתם הראשונה, כשנתן לו את הרמז הראשון על מלכותו. 2. העם אמר לשאול לאחר שנתגלה שיהונתן הפר את שבועתו. שאול היה נכון לקיים השבועה לגביו אך העם פדה את יהונתן. 3. דוד אמר לגולית לפני שנלחם בו. 4. דוד אמר לאחימלך בהקשר לחרב גולית שהיתה אצלו. 5. דוד אמר לשאול כשדבר אותו מחוץ למערה ורצה להוכיח לו שאינו חפץ לפגוע בו. 6. אביגיל אמרה לדוד כדי למנוע ממנו לפגוע בנבל.
2	1. חנה אמרה משפט זה בתפילת ההודיה שלה לה' לאחר הולדת שמואל. 2. דוד אמר לשאול, אליו הובא לאחר שאנשי שאול שמעו על התעניינותו בהריגת גולית. 3. שמואל העיד את העם לאחר המלכת שאול על הדרך הישרה בה נהג עמם. 4. שאול אמר לדוד לאחר שראה בפעם השניה כי דוד יכול היה לפגוע בו ולא עשה כן. 5. דוד אמר לאביתר לאחר שנמלט מנוב. 6. דוד שאל את שאול באיזה אופן יוכל להיוודע על המצב במקרה ששאול מתכוון להרגו.
3	<u>רמתים צופים</u> – עירו של אלקנה, אבי שמואל. <u>בית שמש</u> – ארון ה' הגיע משדה פלשתים לשדה יהושע בית השמשי. <u>בית לחם</u> – עירם של ישי ודוד. <u>נוב</u> – אחימלך היה כהן שם. דוד לקח משם לחם ואת חרב גולית הפלשתית. דואג האדומי סיפר לשאול על מעשי דוד שם. <u>שילה</u> – עלי הכהן, מקום המשכן. <u>קרית יערים</u> – לאחר היותו בבית שמש הגיע ארון ה' לקרית יערים, שם שמו אותו בבית אבינדב והפקידו את אלעזר בנו לשמור על הארון. <u>הרמה</u> – מקום מושבו של שמואל. <u>הר גלבוע</u> – מלחמת ישראל בפלשתים, מות שאול ובניו. <u>צקלג</u> – העיר שנתן אכיש למושב דוד ואנשיו. <u>המצפה</u> – המקום אליו היה שמואל מכנס את העם.

4	אביגיל – אשת נבל הכרמלי. מנעה מדוד לפגוע בו. לאחר מות נבל נישאה לדוד. אבנר – שר צבאו של שאול. גד הנביא – אמר לדוד לחזור לארץ יהודה ולא להמשיך לשבת במצודה במואב. קיש – אבי שאול. מרב – בת שאול, אותה רצה בהתחלה לתת לדוד לאשה. אחינעם היזרעאלית – נישאה לדוד.
5	א. סדר האירועים: הריגת גולית הפלשתי הכאת מאתים פלשתים הליכה אל שמואל בנזירות ברמה השבת הנשים והילדים שנשבו בצקלג. ב. שמ"א י"ח: שאול הציע לדוד להתחתן עם מיכל בתו (בתחילה הציע לו את מרב) תמורת מאה ערלות פלשתים. דוד מילא את התנאי, הרג מאתים פלשתים והביא לפני שאול פי שניים ממה שבקש.
6	א. המלחמה במעבר מכמש מלחמת עמלק הבאת דוד לנגן לפני שאול הריגת תושבי נוב עיר הכהנים. ב. הכאת יהונתן את נציב פלשתים בגבע הביאה להתחלת המלחמה במעבר מכמש.